

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

GELİR DAĞILIMI VE SUÇ İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hazal AKIN**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Cemil Serhat AKIN**

Hatay-2019

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANA BİLİM DALI

GELİR DAĞILIMI VE SUÇ İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Hazal AKIN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Cemil Serhat AKIN

Hatay-2019

ONAY

HAZAL AKIN tarafından hazırlanan “**GELİR DAĞILIMI VE SUÇ İLİŞKİSİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **İKTİSAT ANABİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

../ ../2019

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Cemil Serhat AKIN(Tez Danışmanı- Başkan)

Doç. Dr. Cengiz AYTUN (Üye)

Unvan Ad-SOYAD (Üye)

Hazal Akın Tarafından Hazırlanan “*Gelir Dağılımı ve Suç İlişkisi*” çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Mustafa Onur Kan

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.././2019)

Hazal AKIN

ÖNSÖZ

İktisat bilimi pek çok disiplinle bağlantısı olan bir daldır. Bu çalışmada da hukukla olan ilişkisinden hareketle gelir dağılımı ve suç ile ilişkisi çalışılmıştır. Suç ve gelir dağılımı ayrıntılı incelenerek daha sonra gelir dağılımı ve suçun etkileşimi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın konusunun ortaya çıkışından, her aşamasında da benden yardımlarını esirgemeyen, motivasyon düşürdüğümde güç ve destek olan tez danışmanım sayın Doç. Dr. Cemil Serhat Akın'a teşekkürlerimi sunuyorum. Süreçte yardımlarını esirgemeyen sayın Doç. Dr. Cengiz Aytun hocamıza ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

Başta eğitim hayatım boyunca hiçbir desteği benden esirgemeyen aileme, dost ve arkadaşlarıma desteklerinden ötürü en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Kapısını her çaldığımda benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Mustafa Kemal Üniversitesi Araştırma Görevlisi sayın Arif Eser Güzel'e ve süreçte modu düşürmeksizin pozitif düşünceleri ve yardımlarıyla bana destek olan dönem arkadaşım Mehmet Gazi'ye ayrıca teşekkür ediyorum.

GELİR DAĞILIMI VE SUÇ İLİŞKİSİ

Hazal AKIN

İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Doç. Dr. Cemil Serhat AKIN

ÖZET

İnsan davranışlarının belirlenmesinde sosyal, kültürel değerlerin yanı sıra ekonomik koşulların da oldukça fazla önem arz etmesi, suç ve ekonominin belirleyicileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların artmasına sebep olmuştur.

Çalışmada gelir dağılımı ve suç arasındaki ilişki Türkiye açısından ele alınmaktadır. Gelir dağılımı ülkenin ekonomik, siyasal ve sosyal yapısı hakkında bilgi veren önemli göstergelerden biridir. Gelir dağılımının adaletsiz olduğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, refah seviyesinin düşük ve işsizliğin yoğun olmasıyla suçların adam öldürme, yaralama, saldırı suçlarında artış meydana getirdiği görülmektedir. Gelir dağılımının eşit olduğu genelde refah seviyesi yüksek gelişmiş ülkelerde ise suç türlerinde farklılıklar olmaktadır.

Ekonomi ve suç ilişkisini konu alan daha önceki çalışmalara bakıldığında daha çok işsizlik olgusunun suç ile ilişkisinin araştırıldığı görülmektedir. Ayrıca suçun belirleyicisi anlamında işsizliğin yanı sıra yoksulluk, görece yoksunluk, gelir seviyesi gibi değişkenlerin ilişkileri de çalışılmış olmasına rağmen gelir dağılımı konusu ele alınmamıştır. Bu konuda çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelir dağılımında eşitliğin ne derecede sağlandığının suç üzerindeki etkisinin oldukça önem arz ettiği ve çalışma bulguları ışığında öngörülecek sosyal politikalarla gelir dağılımının müdahalelerle iyileştirilmesinin toplam suç üzerinde azaltıcı etkiye sahip olması öngörülmektedir.

Ampirik bir yaklaşımla hazırlanan çalışmamızda 1990-2013 yıllarına ait veriler ve Türkiye için zaman serisi analiz yöntemi uygulanmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER

Gelir Dağılımı, Suç, Eşitsizlik, Türkiye, Zaman Serisi Analizi.

INCOME DISTRIBUTION AND CRIME RELATIONSHIP

Master's Thesis, Hazal AKIN

Economy Administration, 2019

Supervisor: Associate Professor Cemil Serhat AKIN

ABSTRACT

The importance of social and cultural values as well as economic conditions in determining human behaviors has led to an increase in studies investigating the relationship between crime and determinants of the company.

In the study, the relationship between income distribution and crime are dealt with in terms of Turkey. Income distribution is one of the important indicators providing information about the economic, political and social structure of the country. In the less developed and developing countries, where income distribution is unjust, welfare level is low and unemployment is intense, it is seen that the crimes create an increase in crimes of manslaughter, wounding and assault. In countries where income distribution is equal and welfare is high, there are differences in crime types.

When the previous studies on the relationship between economy and crime are examined, it is seen that mostly the relationship between the phenomenon of unemployment and crime is investigated. In addition, although the relationship between variables such as poverty, relative deprivation, income level has been studied in terms of the determinant of the crime, income distribution has not been dealt with. This study is thought to contribute to the literature. It is foreseen that the effect of equality in income distribution on crime is of great importance and improvement of income distribution through interventions through social policies to be foreseen in the light of the study finding will have a reducing effect on the total crime.

Study prepared by an empirical approach to Turkey 1990-2013 the years of time series analysis method was applied.

KEY WORDS

Income Distribution, Crime, Inequality, Turkey, Time Series Analysis.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
TABLolar LİSTESİ.....	VIVII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	IIX
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1

SUÇ

1.1.SUÇUN TANIMI.....	3
1.2.SUÇ TÜRLERİ.....	9
1.2.1.Adi Suçlar	9
1.2.1.1.Adam Öldürme.....	9
1.2.1.2.Yaralama.....	10
1.2.1.3.Hırsızlık.....	10
1.2.1.4.Gasp(Yağma).....	11
1.2.1.5.Cinsel Suçlar	12
1.2.2.Nitelikli Suçlar.....	12
1.2.2.1.Organize Suç.....	13
1.2.2.2.Vergi Suçları	13
1.2.2.3.Yolsuzluk ve Rüşvet	14
1.2.2.4.Karapara Aklama	15
1.2.2.5.Kaçakçılık	16
1.2.2.6.İhaleye Fesat Karıştırma	16
1.3.SUÇUN BELİRLEYİCİLERİ.....	17
1.3.1.Sosyolojik Nedenler	17
1.3.1.1.Nüfus Düzeyi.....	18
1.3.1.2.Eğitim Seviyesi.....	18
1.3.1.3.Göç	20

1.3.1.4.Statü.....	21
1.3.1.5.Sosyal Dışlanma.....	23
1.3.1.6.Din ve İnanç	26
1.3.2.Ekonomik Nedenler	28
1.3.2.1.İşsizlik.....	28
1.3.2.2.Gelir Seviyesi	33
1.3.2.3.Yoksulluk	35
1.3.2.4.Gelir Dağılımı	39

BÖLÜM 2

GELİR DAĞILIMI VE SUÇ İLE İLİŞKİSİ

2.1. GELİR DAĞILIMI	40
2.1.1.İktisat Okulları Açısından Gelir Dağılımı	41
2.1.1.1.Klasik İktisatta Gelir Dağılımı.....	41
2.1.1.2.Neoklasik İktisatta Gelir Dağılımı.....	43
2.1.1.3.Keynesyen İktisatta Gelir Dağılımı	46
2.1.1.4.Post Keynesyen İktisatta Gelir Dağılımı	47
2.1.2.Gelir Dağılımı Türleri	50
2.1.2.1.Fonksiyonel (İşlevsel) Gelir Dağılımı	51
2.1.2.2. Kişisel Gelir Dağılımı.....	51
2.1.2.3. Bölgesel Gelir Dağılımı	52
2.1.2.4. Sektörel Gelir Dağılımı	52
2.1.3.Gelir Dağılımı Ölçüm Metotları	53
2.1.3.1.Pozitif Ölçütler	54
2.1.3.1.1.Gini Katsayısı.....	54
2.1.3.1.2.Lorenz Eğrisi.....	54
2.1.3.1.3. Yüzdeler Gruplar Katsayısı.....	56
2.1.3.1.4. Değişkenlik Katsayısı	56
2.1.3.1.5. Logaritmik Sapmaların Ortalaması	56
2.1.3.1.6. Kuznets Katsayısı	56
2.1.3.1.7. Theil Endeksi	56
2.1.3.2.Normatif Ölçütler	57
2.1.3.2.1.Dalton Ölçütü.....	57
2.1.3.2.2.Atkinson Endeksi.....	58

2.1.4. Gelir Dağılımını Belirleyen Etmenler	58
2.1.4.1.Piyasa Yapısı.....	58
2.1.4.2.Teknolojik Gelişme Düzeyi	59
2.1.4.3.Üretim Faktörlerinin Niteliği	60
2.1.4.4.Mülkiyet Yapısı ve Servetin Dağılımı.....	60
2.1.4.5.Siyasal Sürece Katılım, Örgütlenme ve Kurumsal Mücadele.....	61
2.1.4.6.Ekonomik Düzen ve Uygulanan Sosyo-Ekonomik Politikalar	62
2.1.4.7.İşsizlik.....	63
2.1.4.8.Hızlı Nüfus Artışı	64
2.1.4.9.Kayıt Dışı Ekonominin Yaygınlığı.....	64
2.1.4.10.Sosyal Güvenlik Sisteminin Varlığı	65

2.2.GELİR DAĞILIMI İLE SUÇUN ETKİLEŞİMİ	65
---	----

BÖLÜM3

AMPİRİK UYGULAMA

3.1. Veri Seti, Model ve Yöntem.....	78
3.1.1. Veri.....	78
3.1.2. Model.....	80
3.1.3. Yöntem.....	80
3.1.3.1. Toda Yamamoto Nedensellik Analizi	80
3.1.3.2. Phillips Perron Birim Kök Testi	81
3.2. Bulgular	83
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA	90

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Analize Konu Olan Suç Türleri ve Kısaltmaları

Tablo 2. Phillips Perron Birim Kök Testi Sonuçları

Tablo 3. Toda Yamamoto Nedensellik Analizi Sonuçları

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Suç Olgusunun Tarihi Seyri

Şekil 2. Miethe ve Meirer'in Suçu Açıklama Modeli

Şekil 3. Elliott'un Tümüleşik (Integrated) Suçluluk Teorisi

Şekil 4. Elliott'un Suçluluk Kuramı

Şekil 5. Gelir Dağılımı Türleri ve Arasındaki İlişki

Şekil 6. Lorenz Eğrisi'nin Oluşum Aşamaları

Şekil 7. Lorenz Eğrisi

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ADF: AugmentedDickey Fuller

AR(p): Otoregresif Süreç

BYKB: Beş Yıllık Kalkınma Planı

DF: Dickey Fuller

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

EGM: Emniyet Genel Müdürlüğü

EKK: En Küçük Kareler

GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla

KOM: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Bürosu

KPSS: Kwiatkowski, Phillips, Schmidt, Shin

MG: Milli Gelir

SUR: Seemingly Unrelated Regression

TCK: Türk Ceza Kanunu

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TÜRKİYE KAMU-SEN: Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu

TÜSİAD: Türkiye Sanayicileri ve İş adamları Derneği

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

UTIP: Teksas Üniversitesi Gelir Eşitsizliği Projesi

VAR: Vektör Otoregresyon

GİRİŞ

Ekonominin bakış açısından suç unsurunun incelenmesi, özellikle 1960'lı yılların son çeyreğine doğru gerçekleşmeye başlamıştır. Daha önceleri ise suçlu bireyler, sapkın davranışlarda bulunan normal olmayan kişiler diye atfedilmekteydi (Entorf ve Spengler; 2000: 75-76). Suç olgusu, tarihi seyirde her dönemde farklılıklar göstermiş, yeni suç türleri ortaya çıkmış ve cezai yaptırımları da ortaya konmuştur.

Suçun nedenlerini tespit ederek önleyebilmek, birçok toplum için üstünde önemle durulması gereken bir konu olmuştur. Toplumların refah seviyeleri üzerinde etkili olan önemli faktörlerden ekonomik göstergeler de araştırmacıların odak noktası olmuştur. Bu konuda ekonomik göstergeler ve suç ilişkisi Becker (1968) ile çalışılmaya başlanmıştır. Suç işleme faaliyetleri zamanı tüketen ve gelir yaratıcı bir istihdam gibi düşünüldüğünde, kanuni yollardan elde edilen gelire kanundışı yollardan elde edeceği geliri kıyaslayacak olan "rasyonel suçlu" suç hareketinde bulunup bulunmama konusunda karar verecektir. Burada suç hareketinde bulunmaya fayda maliyet analizi gibi yaklaşılmaktadır (Raphael ve Winter-Ebmer, 2001: 262). Bu bağlamda suç işleme dürtüsünün altında yatan ekonomik nedenleri araştırmak, toplumsal sorunlara çözüm bulmak adına son derece önemlidir.

Toplumun önemle üstünde durması gereken suç olgusunu ekonomik göstergelerle ilişkilendiren ve alanda ilk çalışmalara sahip olan Becker ve Ehrlich emek piyasası koşullarının suç üzerinde etkili olduğunu vurgulamışlardır. Emek piyasasında, fırsatların yetersiz kalması durumunda ise işsizlik ve gelir olguları kişileri yasa dışı faaliyetlere yönelten sebepler olarak görülmüştür. Daha önce yoğun olarak işsizlik ile ilişkilendirilerek açıklanılmaya çalışılan suç olgusunun bu çalışmada gelir dağılımıyla ilişkisi çalışılacaktır.

Ekonomistler, suçun ekonomik ve sosyal belirleyecilerini ortaya çıkarmaya çalışıp, bu alanlarda uygulanacak olan politikaları belirlemeyi ve düzenlemeyi amaçlarlar. Ekonomik ve sosyal faktörler ile suçun ilişkisini konu alan çalışmalardan elde edilen bulgular, suç ile mücadele politikalarına yol gösterici olarak önemli rol gösterici niteliği taşımaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde suç ile ilgili genel açıklamalar verilir, suçun farklı alanlardaki tanımlarına, tarihsel süreç içinde nasıl değiştiğine değinilmiştir. Ayrıca

yine bu bölümde suç türleri vesuçun belirleyicileri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Suçun belirleyicilerinden; sosyolojik nedenler, nüfus düzeyi, eğitim seviyesi, göç, statü, sosyal dışlanma, din ve inanç alt başlıklarıyla, ekonomik nedenler ise işsizlik, gelir seviyesi, yoksulluk ve gelir dağılımı adı altında detaylı olarak incelenmiştir. İkinci bölümde gelir dağılımı ve suç ile ilişkisi ortaya konulurken gelir dağılımı, iktisat okulları açısından açıklanmış, tanımı, türleri, ölçüm metotları, etkileyen faktörlerine ayrıntılı biçimde değinilmiştir. Suç ile gelir dağılımı ilişkisine dair literatüre de bu bölümde yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise ampirik uygulamaya yer verilmiş ve politika önerileriyle sonuçlandırılmıştır.

BÖLÜM 1

SUÇ

1.1.SUÇUN TANIMI

Suç, toplumda belli bir süreçte var olan gelenek, görenek ve idealler sistemi içerisinde geliştirilen kanunlara dayalı hukuk düzeninin korumadığı ve bu düzenden sapan davranışlar olarak tanımlaması yapılmıştır (İçli, 2007: 17).

Sosyoloji açısından suç, bireysel alanın dışına taşarak, kamu alanına giren ve yasaklanmış kuralları çiğneyen veya kanunlara uymayan, bu sebeple meşru kanunların gerektirdiği müeyyidelerin uygulandığı ve kamu gücünün müdahalesini zorunlu kılan eylemler olarak ifade edilmiştir (Marshall, 2005: 702).

Disiplinler arasında ortak bir suç tanımı belirlenememiş olmasına rağmen araştırıldığında bu tanım için ağırlıklı olarak hukuki boyutun ele alındığı görülecektir. Hukuki anlamda suç, toplumda hukuk tarafından yasalar uyarınca korunan değerlerin yok sayılması ve ihlal edilmesidir (Hafizoğulları ve Güngör, 2007: 23). Büyük Türkçe Sözlükte ise suç tanımlanırken iki farklı açıdan değerlendirilmiştir. İlk anlamı törelere ve ahlak kurallarına aykırı eylemler olarak ifade edilmiştir. Diğer anlam ise kanunları ihlal eden hareketler olarak açıklanmıştır (www.tdk.gov.tr).

Suç, çağdaş kriminologların bakış açısıyla dört tanım:

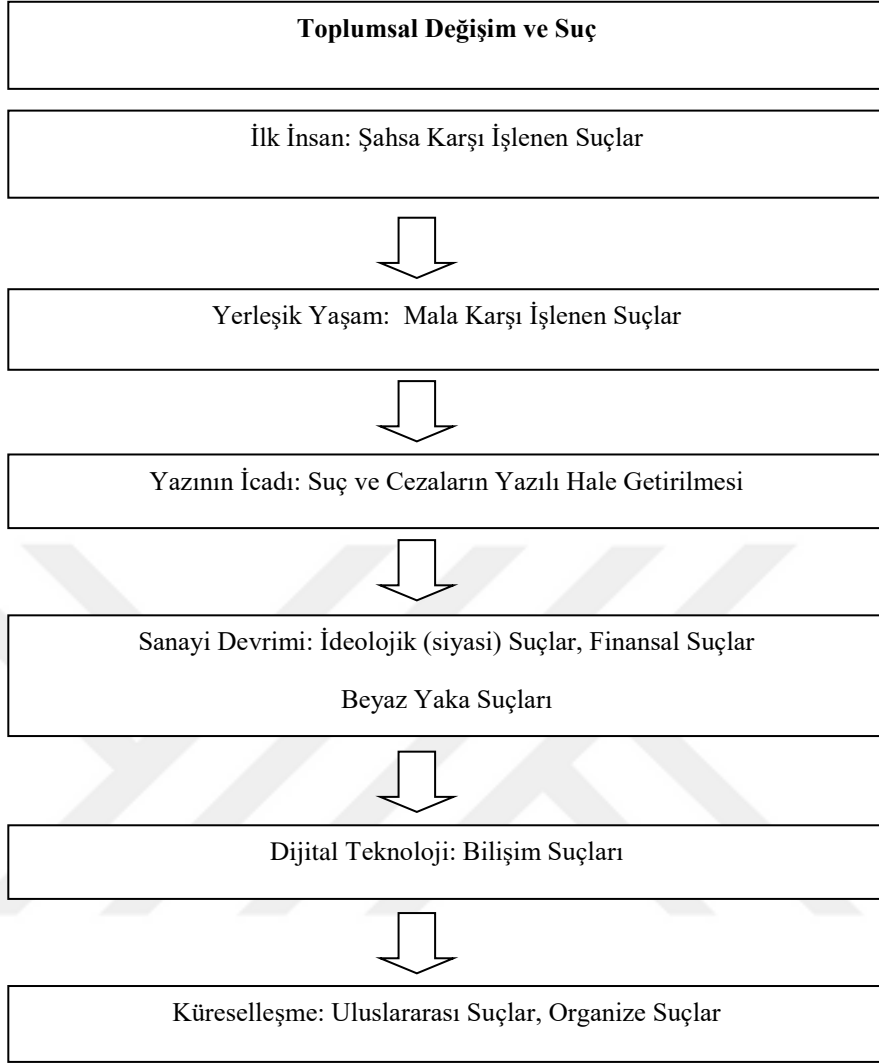
- 1) Yasal Bakış Açısından Suç: Ceza kanunlarını ihlal eden insan davranışlarıdır.
- 2) Siyasal Bakış Açısından Suç: Kanuna norm koyma gücünü elinde bulunduranların yerleştirdikleri ve daha sonra davranışın istenmeyen sayılmış biçimlerini, kanundışı sayan kıstasların getirildiği suç ölçüsüdür.
- 3) Sosyolojik Bakış Açısından Suç: Beslenme, barınma, güvenlik gibi yaşama için zorunlu olan ihtiyaçları engelleyen ve doyumsuz, zorba elitlerin dahil, korunmayı gerekli kılan davranışlar yoluyla ihlal içeren her türlü zararlı faaliyetleri olup, bir nevi insan haklarının ihlalidir.

4) Psikolojik Bakış Açısından Suç: Sosyal olarak uyumsuzluğun bir yansıması olup, bu şekliyle davranış problemidir (İçli, 2007: 23).

Ceza hukuku tarihinde suç, ceza normunu ihlal eden bir eylem, suçlu ise bu normu bilerek/isteyerek ihlal eden şahıs olarak düşünülmüştür. İşlediği eyleme binaen suçlunun ceza yaptırımına maruz kalmasıyla, suç işleme olasılığı olan kişilere de gözdağı vermek ve bir nevi suçun caydırıcılığını artırmak amacıyla mutlaka cezalandırılması gerektiği kabul edilmiştir (Soyaslan, 1998: 15).

Suç, insanoğlunun var oluş tarihinden bugüne kadar devam etmekte olan bir olgudur. Tarihsel değişimin başrollerinde olan birey ve toplum her zaman etkileşim içindedir. Toplumdaki gelişmeler ışığında bireyler bazı sapma davranışları sergileyebilmektedirler (Erkan, 2002: 30). İnsanlık tarihine kadar dayanan suç unsurunun ilk bilinen örneği, kıskançlık sebebiyle gerçekleşen Kabil'in kardeşi olan Habil'i öldürme suçudur. Bu şekilde başlayan suç zinciri o günden bugüne devam etmektedir (Polat, 2004: 31).

Şekil 1
Suç Olgusunun Tarihi Seyri

Kaynak: Delogu, T. ve Soyaslan, D. (1989-1990), Suç Genel Tarihinde Alet, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.41, S.1-4, s.59-61.

Suçun tarihi seyrine baktığımızda her dönemde var olduğu fakat bazı gelişmelerin suçun türünde değişiklikler meydana getirdiğini söyleyebiliriz. Özellikle kronolojik olarak belirtirsek yaşamda yerleşik sisteme geçiş, artı değer üretimi, yazının icat edilmesi, özel mülkiyetin kurumsallaşması, sanayi devrimi, küreselleşme ve dijital teknolojilerin meydana gelişi olarak sayabiliriz. İnsanların göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçmeleri toplulukların ilişkilerinin artmasını sağlamış fakat toplu yaşamın sürdürülebilirliği açısından suç sayılan hareketlerin hem belirlenip hem de müeyyidelerle kontrol altında tutulma gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu anlamda yazının icat edilmesi ciddi bir önem arz etmiş ve suç sayılan fiiller ve bu fiillere verilecek cezalar yazı ile kayda geçilmiştir (Özer, 2008: 7-10). Bir diğer gelişme olan artı değer, üretici ekonomiye geçilmesiyle ortaya çıkmış ve insanların

kişisel ya da kolektif bütün mücadelelerinin bu artı değerini elde edilmesi ve kontrol altında tutulmasına neden olmuştur (Uğuz, 2016: 89-90). Çok eski zamanlardan beri var olan özel mülkiyet, birçok liberal düşünürün görüşleri ve reform hareketleri akabinde kurumsallaşarak bugünkü şeklini almıştır. Bu hareketle birlikte nüfustaki artış, sermaye birikimi gibi nedenler de sanayi devrimine zemin hazırlamış ve Avrupa'ya hızlıca yayılmıştır (Torun, 2003: 183). Özel mülkiyetle beraber endüstri devriminin suç sosyolojisi bakımından önem arz eden kısmı, toplumu “sahip olanlar” ve “sahip olmayanlar” biçiminde birbirine karşı iki ayrı sosyo-ekonomik kategoriye ayrılmıştır. Bilhassa mala karşı işlenen suçlarda, suç eyleminde bulunan bireylerin esas kaygılarından biri içinde bulunduğu yoksulluk ve yoksunluğa binaen “kendisinde var olmayana sahip olma içgüdüleriyle kendinde olmayana ele geçirme” isteğidir (Kızmaz, 2003: 290). Tüm gelişmeler değerlendirildiğinde, mülkiyet haklarında ve üretim teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerle mala karşı işlenen suçlarda artış gerçekleşmiş, siyasi suçlar ortaya çıkmıştır. Suçun yeni boyutlar kazanmasına sebep olan son etken gelişme dijital teknolojilerin ortaya çıkışı olmuştur. İnovasyon ve telekomünikasyon teknolojilerinde kat edilen ilerlemeler ve çift kutuplu dünya düzeninin son bulması gerek insanlar gerekse ülkeler arasında iletişim ve dinamizmi artırmıştır (Göver, 2016: 3).

Suç sosyal bir olgu olmasının yanında statik bir olgu değildir. En az iki şahsın olduğu bir yerde bir şahsa göre normal olan diğer şahsa göre anormal olabilmektedir. Dolayısıyla burada suç davranışı görülmesi olağan bir durumdur. Fakat toplumsal değişimler göz önüne alındığında geçmişteki bir suç şuanda normal bir davranış olarak görülebilmekte veyahut günümüzde suç olmayan bir eylem gelecekte suç gibi görülüp cezalandırılabilir (Bal, 2003: 180).

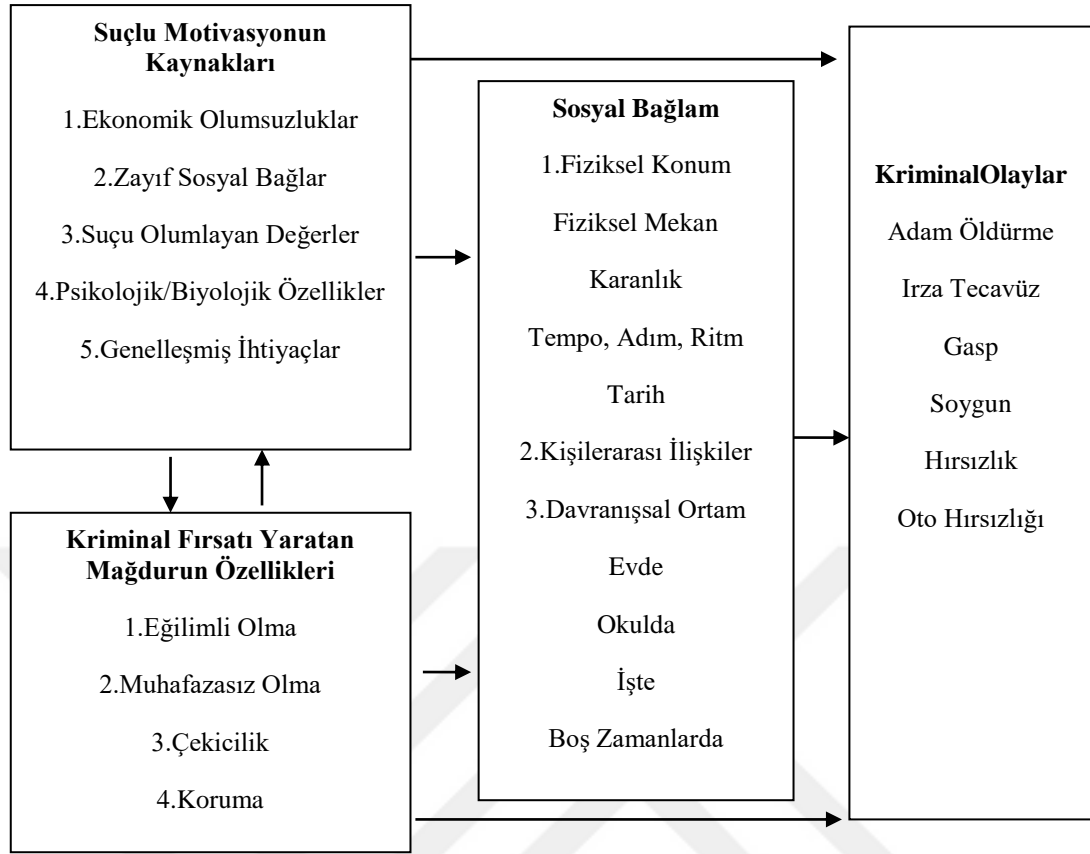
Suç olgusunun mekansal ve dönemsel açıdan değişebilir nitelikte olması evrensel biçimde kabul gören suç türü bulmayı zorlaştırmaktadır. Bilhassa çatışmaların ve savaşların gerçekleştiği dönemlerde sadakatsizlik ve ihanet suçları baş göstermektedir. Kutsal objeler ve kavramlara karşı saygısızlık ise toplumun insanoğlunun varoluşundan bu yana hassasiyet gösterdiği suçlardır. Uygar medeniyetlerin tamamı cinayeti suç olarak saymasına rağmen ilkel topluluklar için bu durum yalnızca akrabalar arasında görüşülmesi gereken bir sorundur (Bozkurt, 2002: 185).

Genel bağlamda suç toplumsal kurallardan ve yargılardan sapma eylemi olarak kabul görmektedir. Fakat kanun koyucular diğer sapma eylemlerinden ceza yaptırımıyla bağlanmış suçları ayrı tutmaktadırlar (Kızılçelik ve Erjem, 1996: 402). Hukuka aykırı olan, kanunda açıkça suç olarak sıralanmış ve cezai yaptırımı bulunan suçlar ancak kanunlarca konular ya da kanunlarca kaldırılır. Dolayısıyla kanunlarca tanımlanmamış bir suç hareketi hukuka aykırı olsa da suç mahiyetinde kabul edilmez (Anayurt, 2001: 133).

Bir davranışın suç olarak görülebilmesi için maddilik, manevilikve kanunilik unsurlarını nezdinde bulundurması gerekir. Suçta maddi unsuru hareket oluşturmaktadır. Hareket unsuru bir edimi yerine getirme veya getirmeme davranışdır. Suçlunun kast veya kusuru ise manevi unsuru oluşturmaktadır. Kast, suçlunun kanunen tanımlanmış suçu bile isteye gerçekleştirmesi halidir. Kusur ise yapılmakta olan hareketin çıkaracağı zararları öngörememe durumudur. Kanunilik Unsuru ise “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesinden hareketle kanunda suç olarak tanımlanmamış bir davranış suç olarak kabul olunamaz (Aslan,1991: 157-158).

Ekonomi, hukuk, psikoloji, din, sosyoloji gibi birçok disiplin suç ile ilgili alanlarda çalışmalar yürütmektedir. Bu kadar çok disipline konu olması açısından suçun kompleks bir yapıda olduğu kabul edilmektedir. Her disiplinin kendine has araştırma tekniği, farklı bakış açısı ve yöntemleri olması sebebiyle suç üzerine bolca teori bulunmaktadır. Bunun yanı sıra suçun kompleks yapısı ve suç faaliyetinde bulunanların farklı profilleri, literatürün hem aktif hem daha zengin olmasına sebep olmuştur. Bu kadar zengin olan literatürün arkasında: (1) çeşitli suç türlerinin bulunması (adam öldürme, hırsızlık, gasp, kaçakçılık, yolsuzluk vb.), (2) suç faaliyetinin gerçekleşmesini etkileyen birçok dışsal değişkenin (eğitim, göç, işsizlik, gelir düzeyi, sosyallik, yoksulluk, kültürel yapı vb.) var olması, (3) suçlu profillerinin kişisel özelliklerindeki (yaş aralığı, medeni hal, cinsiyet, meslek grubu vb.) farklılıklar ve (4) çeşitli ülkelerde çeşitli cezai yaptırımların farklı sonuçlar doğurması (idam cezası, şartlı tahliye vb.) olarak sıralanabilir (Akdeniz ve Üzümcü, 2013: 118).

Şekil 2
Miethe ve Meirer'in Suçu Açıklama Modeli

Kaynak: Miethe, Terance D., ve Meier Robert F., (1994). *Crime and its Social Context*, State University of New York Press, Albany, p.65.

Miethe ve Meier motive olmuş suçlu, kriminal olanaklar ve suçun mağdurunun özelliklerini aynı suç modelinde birlikte kullanmışlardır. Suç ve suçluluğun bir bütün olarak ifade edilebilmeleri açısından, bu üç esas unsurun detaylı olarak analiz edilmesini belirtmişlerdir. Suçun hem sebeplerini hem de epidemiyolojisini açıklamayı amaçlayan bir suç kuramının, failin motivasyonunu ve kriminal imkanlarının varlığı gibi iki esaslı faktörü içermesi gerekliliğini belirtmektedirler. Ayrıca suç işlemenin temelinde iki mühim karar verme sürecinin olduğunu açıklamaktadırlar. Bunlardan ilki, suçu gerçekleştirmeye karar vermek, diğeri ise bu suç fiili için bir hedef ve kaynak belirlemek. Bu şartlar altında yoksullaşan, zayıf bir benlik duygusunu kendinde barındıran, topluma bağlılığı düşük seviyede olan, sosyal merkezlere mesafeli olan kişiler suça daha fazla meyilli düzeye gelmektedir. Kişinin bu güdülenmelere rağmen suç işleyip işlememesi suç hedefinin cazibesi, ulaşılabilirliği ve yeterince güvenlik içermemesi etmenlerine bağlı olmaktadır. Buradan hareketle herhangi bir bireyin suç hareketinin odağı olarak

görülmesi, suçun mağdurunun bünyesinde barındırdığı bazı özellikleriyle ya da suçun alternatif yapısı ile ilişki içindedir. Kısacası, kişi belli bir suç hareketi için uyarıldığında ya da güdülendiğinde, makul bir hedefin ya da olanağın varlığı eş anlamlı ya da artarda gerçekleştiğinde, suç hadisesinin de işlenebilmesi için yeterli şartlar meydana gelmiş olmaktadır (Miethe ve Meier, 1994: 171-172).

1.2.SUÇ TÜRLERİ

Bu bölümde suç türleri, adi suçlar ve nitelikli suçlar olarak iki ayrı başlıkta açıklanmıştır.

1.2.1.Adi Suçlar

Adi suçlar adı altında bu bölümde, adam öldürme, yaralama, hırsızlık, gasp (yağma) ve cinsel suçlara yer verilmiştir.

1.2.1.1.Adam Öldürme

Adam öldürme suçu geniş anlamıyla kişinin bile isteye ya da spontan olarak kazara başka bir kişinin hayatına son verme eylemi olarak tanımlanmaktadır (İçli, 2007: 157).

Kanun kasten öldürmeyi, “*Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde tanımlamıştır (TCK, madde 81/1). Burada dikkat çekilmek istenen kast kavramı 21’inci madde ile düzenlenmiştir ve şöyledir:

Madde 21- (1) “Suçun oluşması kastın var olmasına bağlıdır. Kast, suçun yasadaki tanımındaki unsurların bilerek ve isteyerek gerçekleştirilmesidir”.

(2) “Şahsın, suçun yasal tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili yapması halinde, olası kast vardır. Böylece ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis gerektiren suçlarda ise yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise esas ceza üçte birden yarısına kadar indirilir”(TCK, madde 21/1-2).

Okur’a göre, her cinayet bir adam öldürme suçudur ama her adam öldürme bir cinayet suçu değildir. Burada suçun yapısını çözebilmek adına iki hukuk kavramına rastlanılır ki bunlar; suçun maddi ve manevi unsurlarıdır. Failin suçu kasten, bilerek ve isteyerek işlemesi suçun manevi unsurunu, adam öldürme eylemi

ise suçun maddi unsurunu oluşturur. Öyle ki maddi ögeyle beraber suçun bile isteye gerçekleştirilmesi cinayeti meydana getirir (Okur, 1972: 68-80).

1.2.1.2.Yaralama

Kasten yaralama suçunun esas biçiminin tanımlandığı Türk Ceza Kanunu'nun madde 86/1'inde, kasıtlı olarak başkasının vücuduna acı veren ya da sağlığının veya algılama yetisinin bozulmasına sebep olan şahsın cezalandırılmasından bahsedilerek; kasten başkasının vücuduna acı veren ya da sağlığının veya da algılama yetisinin bozulmasına sebep olan faaliyetler kasten yaralama biçiminde tanımlanmıştır (Yalvaç, 2007: 117).

Kanun maddesi gerekçesinde bireyin vücuduna acı veren ya da sağlığının veya algılama kabiliyetinin bozulmasına sebep olan her hareketin yaralama olarak kabul edildiğinin belirtilmesi bireyin algısını etkilemeyecek ve değiştirmeyecektir. Yasanın belirginliği ise aynı biçimde davrananların hukuksal eşitliğinin ve bir arada yaşam sürenlerin yasak olanla olmayanı bilmeleri, böylece davranışlarını bilinçli bir şekilde kararlaştırma olanakları olduğu kadar, savunma hakkını da teminat altında tutmaktadır (Toroslu, 2005: 34).

Sağlığın bozulması ifadesi ile kastedilmek istenen, bedeni olmakla birlikte aynı zamanda akli ve ruhi açıdan bireyin sağlığının bozulmasıdır. İlgili yasada yine algılama yeteneğinin bozulması kavramına da değinilmektedir (Dönmezer, 2001: 115).

(5328 sayılı yasayla eklenen fıkra) Kasten yaralama eyleminin şahıs üzerindeki tesirinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek oranda hafif olması durumunda, mağdurun şikayeti üzerine dört aydan bir yıla kadar hapis ya da adli para cezasına hükmolunur (TCK, madde 86/2).

1.2.1.3.Hırsızlık

Kanun koyucu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Kişilere Karşı Suçlar" başlığı altında ikinci kısmının onuncu bölümünde "Malvarlığına Karşı Suçlar" başlığında 141-147. maddelerinde hırsızlık suçunu açıklamış, hırsızlık suçunun unsurlarını, nitelikli hallerini, cezayı etkileyen sebepleri ile özel hallerini düzenlemiştir (Şen, 2012: 322).

Madde 141- (1) “Zilyedinin rızası olmadan bir başkasına ait taşınır malı, kendisine veya başkasına bir fayda sağlamak amacıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.”

(2) “Mali bir değere haiz her türlü enerji de taşınır mal sayılır.” (TCK, madde 141/1-2).

Hukuki konusu bakımından hırsızlık suçuna mevcut 5237 sayılı TCK açısından baktığımızda kanunun bu suçla taşınır malın zilyetliğini koruma altında tuttuğu görülmektedir (Şeyhanlıoğlu, 2010: 13).

Hırsızlık suçunun maddi konusunu taşınır bir mal oluşturmaktadır. Bu malın hırsızlık suçunun maddi konusu olabilmesi açısından üç özelliği bünyesinde barındırması gerekir. Şöyle ki, bu suçla konu olan eşyanın bir mal niteliğinde olması, taşınır olması ve bir başkasına ait olmasıdır (Centel, 2007: 285).

1.2.1.4.Gasp(Yağma)

Yağma (gasp) suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun ikinci kitabının “Şahıslara Karşı Suçlar” başlıklı ikinci kısmının onuncu bölümünde madde 148 ve akabinde düzenlenmiştir. Bu suç “Malın Yağması” ve “Senedin Yağması” olmak üzere iki ayrı başlık olarak düzenlenmiştir (Centel, 2011: 342-371).

Gasp suçunun esas biçiminin ortaya konulduğu birinci fıkrası eşya gaspını müeyyideye bağlamaktadır. 5237 sayılı TCK madde 148 (1), “Bir başkasını, kendisinin ya da bir yakınının yaşamına, vücut ve cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslim veya malın alınmasına karşı koymamaya mecbur kılan kişi, altı aydan on yıla kadar hapis cezası ile hükümlenir.”

(2) Cebir veya tehdit kullanılarak mağdurun, kendisini veya başkasını borç altına sokabilecek bir senedi veya var olan bir senedin hükümsüz kaldığını açıklayan bir vesikayı vermeye, böyle bir senedin alınmasına karşı koymamaya, ilerde böyle bir senet haline getirilebilecek bir kağıdı imzalamaya veya var olan bir senedi imha etmeye veya imhasına karşı koymamaya mecbur edilmesi halinde de aynı ceza verilir.

(3) Mağdurun herhangi bir araç ile kendisini bilmeyecek ve savunamayacak hale getirilmesi de yağma suçunda cebir sayılır.” (TCK, madde 148/1-2-3).

Yağma suçu birden fazla hukuki değeri koruma amacı sağlayan bir suç türüdür. Bu suç türü hırsızlık ve işlenme şekline göre cebir ya da tehdit suçlarını da içerisinde barındırır. Buradan hareketle yağma birleşik suçtur ve de içeriğinde bulundurduğu suçlardan ayrı olarak bağımsız bir suçtur (Koca, 2002: 1482).

1.2.1.5.Cinsel Suçlar

Cinsel taciz suçu, 5237 sayılı TCK'nın İkinci Kitabının "Kişilere Karşı Suçlar" isimli ikinci kısmının, "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar" başlıklı altıncı bölümünde 105 inci maddede düzenlenmiştir. Burada;

“(1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına hükmolunur.

(2) Bu fiiller; hiyerarşi, hizmet veya eğitim ve öğretim ilişkisinden ya da aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkra göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz” denilmektedir.

Maddenin 2. Fıkrası 29.06.2005 tarih ve 5377 sayılı kanunla değiştirilerek bugünkü halini almıştır.

Cinsel taciz suçunun maddi unsurunu gösteren faaliyet, bir kimseyi cinsel amaçla taciz etme biçiminde ifade edilmiştir. Eski ceza kanununda ise cinsel taciz suçunun maddi unsuru olarak laf atmak ve sarkıntılık etmek gösterilmekteydi (Özbek, 2008: 644).

Manevi unsur açısından bakıldığında cinsel taciz suçu kast ile işlenebilir fakat bu suçun taksirle işlenmesi söz konusu değildir. Burada faildeki kast suçun objektif nitelikteki bütün unsurlarına yönelik olmalıdır (Meran, 2008: 389). Suç olası kast ile işlenemez (Taner, 2013: 377).

Cinsel taciz suçunu işleyen failin, cinsel isteğini tatmin etme amacı ile hareket etmiş olması aranır. Bu sebeple bu suç yalnızca özel kast ile gerçekleştirilebilir. Failin suç eylemini gerçekleştirirken cinsel amaçlı hareket etmesi gerekir. Hakim yapılan hareketin şehvet güdüsüyle yapılmış olup olmadığını, olayın niteliğine göre karara bağlar (Artuk, 2015: 68).

1.2.2.Nitelikli Suçlar

Nitelikli suçlar başlığı altında organize suç, vergi suçları, yolsuzluk ve rüşvet, karapara aklama, kaçakçılık, ihaleye fesat karıştırma suçları tanımlamalarına yer verilecektir.

1.2.2.1.Organize Suç

Organize suç, milletin huzur ve barışını, hukuk devleti unsurunu, devletin genel asayişini negatif biçimde etkileyen, bu sebeplerden ötürü alakadar bütün kurumların desteğiyle mücadeleyi zorunlu kılan örgütlü bir suç türüdür. Bu bağlamda korkutma ve püskürtme kuvvetini bünyesinde barındıran, gerçekleştirdikleri suç eylemlerinde şiddet, tehdit, zor kullanma uygulayabilen, suç işlemeyi devamlı eylem biçimine dönüştürmüş, belli bir uzmanlaşma içerisinde hiyerarşik yapıyı oluşturmuş suç grupları, organize suç örgütü diye tanımlanmaktadır (KOM, 2011: 55). Abadinsky bu suçu, kanuni ya da kanundışı usullerle, parasal güç elde etmek maksadıyla, aralarında hiyerarşi bulunan en az üç şahıs tarafından belli kurallar içerisinde eyleme geçilen, ideolojik tarafı bulunmayan bir suç türü olarak ifade etmektedir (Abadinsky, 2000: 6). Aguilar vd. ise mal ve hizmetlerin belli bir doğrultudaki kanunsuz hareketi ile bundan kazanılan gelirin zıt yönde kanunsuz hareketi şeklinde açıklamıştır (Aguilar vd., 2008: 42).

Albanese, organize suça yönelik olan birçok özellik olduğunu vurgulamıştır. Bu özelliklerin kesişim kümesinde olan üç özelliği ise kanundışı malların temin edilmesi, kanundışı hizmetlerin temin edilmesi ve kanuni olarak iş dünyasına yayılmak olduğunu ifade etmiştir (Albanese, 2001: 20).

1.2.2.2.Vergi Suçları

Vergi suçu, en basit ifadeyle vergi yasalarına riayet etmeme olarak tanımlanabilir (Tuncer ve Esen, 2000: 41). Vergi kanunları gereklerinin, tam ve vaktinde ifa edilmemesi ya da eksik ifa edilmesi vergi suçunu meydana getirir. Genel manada vergi suçu, üzerine vergi yüklenen kişiler tarafınca vergi kanunlarının getirdiği ödev ve sorumluluk hükümlerine, cezaya hükmolunacak biçimde aykırı hareket edilmesidir (Edizdoğan ve Taş, 1993: 7).

Vergi suçu, vergi mükellef ve sorumluları ve bunlarla hukuki bir ilişkide bulunan üçüncü kişilerin, yasa uyarınca tipi gösterilen bir davranış türüyle, vergi kanun hükümlerini kısmen ya da tamamen ihlal etmeleridir (Candan, 2008: 56).

Vergiye karşı yapılan ihlalleri, vergi kabahatleri ve suçları biçiminde ayıran Şenyüz vergi suçunu, kamusal düzeni bozan ve yapısı açısından tam manada cezai nitelikteki suç türü diye ifade etmektedir (Şenyüz, 2008: 13).

Suç biliminde beyaz yaka suçları olarak da adlandırılan vergi suçları, pek çoğu belirli bir zeka ürünü olan, genel olarak bir teşkilat içerisinde gerçekleştirilen ve suçlarının yakalanması çok da kolay olmayan suçlardandır (Donay, 2008: 7).

1.2.2.3.Yolsuzluk ve Rüşvet

En bilinen ve klasik ifadeyle yolsuzluk, kamu kuvvetinin özel menfaatler maksadıyla kullanılmasıdır. Buradan hareketle yolsuzluktan bahsedildiğinde, kamu gücünün bir parçası olan kamu elemanlarına mahsus rüşvet, zimmet, iltimas, ihaleye fesat karıştırma ve görevi kötüye kullanma gibi kanundışı faaliyetler zihne gelmektedir (Ergül, 2008: 50).

Hukukçular yolsuzluğu, kamu görevine mensup kişinin mevcut pozisyonundan yararlanarak kendisine ya da bir başkasına çıkar sağlaması olarak tanımlamışlardır. Dünya Bankası ise kamu gücünün, özel menfaatler için kötüye kullanılması olarak ifade etmiştir (Ulusoy, 2004: 1).

Özel sektörü de içine alacak şekilde bir yolsuzluk tanımı yapılmak istenirse de yolsuzluk, emanet edilen yetkinin kamu ve özel menfaatlere hasar verecek biçimde kötüye kullanılması olarak ifade edilmektedir (Kutupyıldızı Düşünce ve Bilgi Topluluğu Merkezi, 2007: 63).

Yolsuzluk hadiseleri, tehdit, şiddet ya da sindirme olgularını da içeren, kompleks ilişkiler ağında gelişen, milli ya da milletlerarası organize hareketler biçiminde önümüze çıkmaktadır ve bu suçlar rüşvet, zimmet, irtikap, ihaleye fesat karıştırma türlerinde kamu sektöründe kamu çalışanları tarafınca işlenebildiği gibi, sermaye piyasalarında, bankalarda, yatırım ortaklıklarında, özel kurum ve kuruluşlarda, tefecilik, dolandırıcılık, karapara aklama, sahtecilik gibi usuller kullanılarak da gerçekleştirilebilmektedir (Küçükkaya, 2002: 133).

Yolsuzluk türlerinden biri olan rüşvet Türk Ceza Kanunu'na göre, kamu görevlisinin, görevinin getirdiği sorumluluğa aykırı biçimde bir işlemi yapmak ya da yapmamak maksadıyla başka bir şahısla vardığı anlaşma çerçevesinde bir fayda sağlamasıdır (TCK, madde 252/3).

Daha geniş bir tanımla rüşvet, bir görevlinin görevini icra ederken, bir gerçek ya da tüzel kişiye haksız menfaat elde ettirmesi ya da bu kişinin fiillerini görmezden gelmek suretiyle kendisine sunulan para, hediye veya elde ettiği kazanım olarak tanımlanabilir. Bilhassa kamu gücünde karara varma ya da işlem yapma sorumluluk

ve yetkisine sahip görevlilerin, vatandaşlara sağladıkları imtiyazlar karşılığında veya bazı zaman işlemin hızlandırılması veya yalnızca savsaklanmaması adına aynı veya nakdi hediye almaları ya da talep etmeleri şeklindeki yolsuzluk faaliyeti olarak belirtilmiştir (Bozkurt ve Ergün, 1998: 214).

1.2.2.4.Karapara Aklama

Karapara, yasa tarafından suç sayılan eylemlerin gerçekleştirilmesinden kazanılan para ya da para yerine geçen çek, senet gibi evrakları, mal ya da gelirleri ve bunların bir para biriminden diğere çevrilmesi gibi birinden diğere dönüştürülmesinden kaynaklanan her türlü ekonomik çıkar ve değeri ifade etmektedir (Gümüşkaya, 1998: 64-68).

Karapara aklanması veya suç gelirinin aklanması suçu, yasadışı eylemlerden sağlanan gelire yasal görünüm kazandırılarak kullanılabilir biçime getirmek amacıyla, bilinçli olarak karaparanın kaynağının gizlenmesi olarak tanımlanmıştır (Başak, 1998: 4-5). Atay ise kanunun suç saydığı eylemlerden, bilhassa uyuşturucu kaçakçılığı ve daha geniş manada belirli bir ağırlığa çıkmış her türlü suçtan sağlanan sermayeleri yasal bir ekonomik düzenden elde edilmiş gibi göstermeyi hedefleyen mali ya da ekonomik nitelikteki her türlü işlem olarak ifade edilmektedir (Atay ve Kiraz, 2002: 72).

Karapara aklama, yeni birtakım suçlara kaynak sağlaması ve kanuni ekonomiye yatırım amacıyla organize suçlara ait malvarlıklarının kanuni ekonomik döngü içerisine uyumlaştırılarak, paranın asıl kaynağının gizli tutulmasından mütevellit yeni gelir kaynakları ortaya çıkaran ve suç kartellerinin finanse gücünü artıran süreçtir (EGM, 2006: 14).

Suç gelirinin aklanması üç aşamada gerçekleşen bir süreçtir. Tipik üç aşamalı olan bu süreç kirli çamaşırların yıkanması üzerinden benzetmeyle açıklanmıştır:

1. Yerleştirme (Placement) aşamasında çamaşır makineye atılmaktadır,
2. Ayırıştırma (Layering) aşamasında çamaşır makinede yıkanmaktadır,
3. Bütünleştirme (Integration) aşamasında ise kirli çamaşır temizlenmiş halde makineden çıkarılmaktadır (Ergül, 1998: 3).

1.2.2.5.Kaçakçılık

En basit tanımı ile kaçakçılık, bir devletin kanunlarına karşı gelerek gerçekleştirilen ticaret veya bir ülkede gümrük ödemesi yapılmamış, yasağı bulunan bir malı ülkeye geçirmek ya da gizli yollarla kaçırma işidir ve bu faaliyeti yapana da kaçakçı denilmektedir (TDK, 2005: 1023).

Kaçakçılık yasalar yordamıyla müeyyidelere bağlanan ve esasında mali ve ekonomik nedenler olan bir suç faaliyetidir. Buradan hareketle kaçakçılık suçu ekonomik suçlar içinde değerlendirilip, ana itibariyle maksadı ekonomik menfaat sağlamaktır. Buradaki ekonomik çıkar ise;

-Çeşitli usullerle vergi ödemeden ya da eksik ödemeye mal ithal ya da ihraç edilmesi,

-İthalat ve ihracatı yasaklı malı ya da kayıt, şart ve türlü sınırlamalara bağlı malı ithal veya ihraç etmek ya da kayda, gerekli olan şartta bakılmaksızın ihraç veya ithal etmek olarak ifade edilmiştir (Baykara, 2003: 11-12).

1.2.2.6.İhaleye Fesat Karıştırma

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 235'inci maddesi uyarınca "İhaleye Fesat Karıştırma":

Madde 235- (1) (Değişik: 11/4/2013-6459/12 md.) Kamu kurumu veya kuruluşları adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara ilişkin ihaleler ile yapım ihalelerine fesat karıştıran kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Aşağıdaki hallerde ihaleye fesat karıştırılmış sayılır:

a) Hileli davranışlarla;

1. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye veya ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek,

2. İhaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olmayan kişilerin ihaleye katılmasını sağlamak,

3. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olduğu halde, sahip olmadığından bahisle değerlendirme dışı bırakmak,

4. Teklif edilen malları, şartnamesinde belirtilen niteliklere sahip olmadığı halde, sahip olduğundan bahisle değerlendirmeye almak.

b) Tekliflerle ilgili olup da ihale mevzuatına veya şartnamelere göre gizli tutulması gereken bilgilere başkalarının ulaşmasını sağlamak.

c) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle ya da hukuka aykırı diğer davranışlarla, ihaleye katılma yeterliğine veya koşullarına sahip olan kişilerin ihaleye, ihale sürecindeki işlemlere katılmalarını engellemek.

d) İhaleye katılmak isteyen veya katılan kişilerin ihale şartlarını ve özellikle fiyatı etkilemek için aralarında açık veya gizli anlaşma yapmaları.

(3) (Değişik: 11/4/2013-6459/12 md.) İhaleye fesat karıştırma suçunun;

a) Cebir veya tehdit kullanmak suretiyle işlenmesi hâlinde temel cezanın alt sınırı beş yıldan az olamaz. Ancak, kasten yaralama veya tehdit suçunun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâllerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bu suçlar dolayısıyla cezaya hükmolunur.

b) İşlenmesi sonucunda ilgili kamu kurumu veya kuruluşu açısından bir zarar meydana gelmemiş ise, bu fıkranın (a) bendinde belirtilen hâller hariç olmak üzere, fail hakkında bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İhaleye fesat karıştırma dolayısıyla menfaat temin eden görevli kişiler, ayrıca bu nedenle ilgili suç hükmüne göre cezalandırılırlar.

(5) Yukarıdaki fıkralar hükümleri, kamu kurum veya kuruluşları aracılığı ile yapılan artırma veya eksiltmeler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu kurum veya kuruluşlarının ya da kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının iştirakiyle kurulmuş şirketler, bunların bünyesinde faaliyet icra eden vakıflar, kamu yararına çalışan dernekler veya kooperatifler adına yapılan mal veya hizmet alım veya satımlarına ya da kiralamalara fesat karıştırılması halinde de uygulanır.

1.3.SUÇUN BELİRLEYİCİLERİ

Suçun belirleyicilerinin araştırılması, suçla mücadele politikalarına bir ışık olacak ve suça karşı verilen mücadelelerde politika yapıcıların doğru uygulamalar yapmasını kolaylaştıracaktır. Dolayısıyla ekonomistler suçun sosyal ve ekonomik belirleyicilerini araştırmalarında ortaya koyarken, ilgili mercileri tamamlayacak ve destekleyecek nitelikte etkili politikalar uygulanmasını hedeflerler. Suç; işsizlik, yoksulluk, gelir eşitsizliği, eğitim gibi birçok ekonomik ve sosyal etmenlerle ilişki içindedir. Bu etmenler, suç oranları üzerinde değişiklik yaratırlar (Yıldırım, 2010: 16).

1.3.1.Sosyolojik Nedenler

Suçun açıklanmasında tek başına yeterli olmayan ekonomik faktörlere ek olarak sosyal faktörlerin de çözümlenmeye katılması gerçeğe daha yakın sonuçlar elde edilmesini kolaylaştıracaktır (Kızmaz, 2003: 298). Sosyolojik nedenleri daha iyi

açıklayabilmek adına nüfus düzeyi, eğitim seviyesi, göç, statü, sosyal dışlanma ve din ve inanç alt başlıkları kullanılmıştır.

1.3.1.1.Nüfus Düzeyi

Büyük oranda kalabalık nüfusa sahip ve yoğun nüfuslu illerde suçların ortaya çıkma eğilimlerinin daha fazla olduğu dile getirilmiştir. Burada genç nüfusun suça meyil ihtimalinin daha yüksek olması beklentiler dahilindedir. Nüfusun çeşitli coğrafi bölgeler bazındaki dağılımı açısından gösterdiği farklılıklar, suçun hangi türüne potansiyelin olduğunu da değiştirebilmektedir (Durusoy, 2008: 189).

Cahill ve Mulligan (2003), Rondeu vd. (2005) ve Ackerman (1998) nüfus yoğunluğunun suçun meydana gelmesi açısından önem arz eden faktörlerden bir tanesi olduğunu belirtmişlerdir. Yoğun nüfusa sahip olmayan yerlerde ise suçun meydana gelmemesi gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir (Çubukçu, 2007: 1-37).

Ortalama hane halkı sayısının fazla olduğu şehirlerde, ekonomik olarak adlandırılan suçlardan kaçakçılık dışında; şahsa karşı suçlardan kasten, ihmalen ya da kazara adam öldürme ve öldürmeye teşebbüs suçları ve kadın ticareti, fuhuşa teşvik, ırza geçme ve ırza teşebbüs suçları hariç, diğer bütün suç türlerinin sayısı önemli oranda düşük çıkmaktadır. Buradaki hane halkı sayısının fazla olduğu şehrin ekonomik kazancının tarımdan elde edildiği yoksul ve gelişmemiş yöreler olduğu ve gelir eşitsizliğinin düşük olduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Durusoy, 2008:198).

Yüksek bir seyir izleyen nüfus artış hızı aynı zamanda artan oranlı bir istihdam problemini meydana getirmektedir ve bir ülkedeki düşük gelir gruplarının artan gelirden yüksek oranda pay alamamalarına da sebeptir. Bundan ötürüdür ki nüfus artış hızının normal seviyelerde tutulması ve genç istihdam olanaklarının artırılması fikirleri benimsenerek sağlanmalıdır (DPT, 2001: 58). Artan nüfusa sahip ülkelerde meydana gelen zengin ve fakir uçurumunun açılmasına ve bu durumun ülkedeki refahı olumsuz etkilemesine sebebiyet vermemesi açısından istihdam olanaklarına gerekli özenin gösterilmesi önem arz etmektedir.

1.3.1.2.Eğitim Seviyesi

Eğitim ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar genel olarak kişilerin eğitim seviyelerindeki ilerlemenin kişilerin becerilerini artırarak, onların belli bir

statüye gelmesine sebep olup legal işlerden kazançlarını artırmasıyla sonuçlanır. Böylelikle illegal faaliyetlerinin alternatif maliyeti yükselen kişi, bu yasadışı işlerden kendini soyutlar. Birçok çalışmanın vardığı sonuçlara göre, suçlular suçsuzlara nazaran daha az eğitim almış, eğitim başarı oranı iyi olmayan ya da küçük yaşlarında okullarını bırakmaya meyilli olan kimselerdir (Aytaç, 2007: 1-7).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinde birçok cezaevindeki 960 hükümlü üzerine gerçekleştirilen çalışmada Kızmaz (2004), buradaki hükümlülerin eğitim seviyelerinin düşük olmasına ek olarak eğitim-öğretimin niteliksiz olduğu gerçeğini de ortaya koymaktadır. Hükümlülerin kendi öğrenimlerinin ötesinde ebeveynlerinin öğrenim seviyelerine de bakılması yerinde olacaktır. Çünkü küçük yaşlarda başlayan ve hep devam eden eğitim anne ve babaların çocuklarını yetiştirme konusunda kendi öğrenim düzeylerinden önemli derecede etkilenmektedir. Burada hükümlü babalarının ciddi bir kısmının herhangi bir okuldan mezun olmadıkları hatta büyük oranda da okuma yazma bilmedikleri (%37) sonucuna varılmıştır. Hükümlülerin annelerine bakıldığında ise sonuç sadece %15'inin mezun olduğu bir okul olduğunu ve %85 gibi bir oranın okur-yazar olmadığını göstermektedir (Kızmaz, 2004: 301).

Öğrenim düzeyinin suç üzerine etkisinin araştırıldığı pek çok çalışma suçluların çoğunlukla düşük düzeyli eğitim-öğretim almış kişiler olduklarını göz önüne sermektedir. Öyle ki eğitim-öğretim seviyesi arttıkça, kişilerin suça meyilleri azalmakta fakat bununla birlikte işlenen suçlar da farklılaşmaktadır. Suç türlerinin ele alınarak çalışıldığı araştırmalarda ise zimmet ve dolandırıcılık suçunu ifa eden kişilerin birçoğunun öğrenim seviyesinin, diğer suç türlerini ifa eden kişilerin öğrenim seviyelerinden yüksek olduğu belirtilmiştir (Yıldız, 2004: 278-291).

20 ve 60 yaş aralığındaki erkek bireylerin yüksek öğrenimlerini bitirme oranlarındaki %1'lik bir artışın, suçtan ötürü gerçekleşen 1,4 milyar dolarlık maliyet kaybını giderebilecek kapasitede olduğunu ABD verilerini kullandıkları çalışmalarında Lochner ve Moretti ortaya koymuştur (Lochner ve Moretti, 2004: 183-184). Türkiye'de de genel çerçeveye bakıldığında suçun meydana gelmesi ile eğitim, işsizlik ve gelir arasında ters yönlü bir ilişki görülmektedir (Karadeniz, 2007: 79-122). Kişiler eğitime gereken önemi verdikleri ve eğitim düzeylerini yüksek tuttukları sürece, gelişimlerinin iyi bir seviyeye ulaşmasıyla gelirlerini artırmakta,

işsizliği ve yoksulluğu azaltmakta ve böylelikle de suç profilinden uzaklaşarak, suç işleme oranlarını azaltmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra Güvel (2004) eğitimin suç işleme oranları üzerinde neredeyse hiç etkili olmadığı gibi bir sonuca varmıştır (Güvel, 2004: 194). İlaveten Cömertler ve Kar da (2007) aynı doğrultuda, eğitim düzeyinin yükselmesinin suç faaliyetlerinde herhangi bir azalmaya etki etmediği kanaatine ulaşmıştır (Cömertler ve Kar, 2007: 37-57).

1.3.1.3.Göç

Köy mecralarından ekonomik ve sosyal koşullardan daha iyi yararlanmak amacıyla kentlere göç eden topluluklar, kentlerdeki alt yapı yetersizliği içerisinde sorunlu hatta belki de kuralsız bir kentleşme içerisinde kendilerini bulmaktadırlar. Bir düzen içerisinde gerçekleşmeyen bu göçler, kişilerin iş bulamama ve sosyal dışlanma gibi sebeplerle şiddete yönelimlerine ve suç eylemlerine katılımlarına sebep olabilmektedir (Bayhan, 1997: 180-188). Kırsaldan şehre yapılan göçlerde göçmenlerin şehirde karşı karşıya geldikleri zorluklar neticesinde madde bağımlılığı risklerinin de arttığı gözlenmektedir. Cezaevlerindeki hükümlüler göz önünde bulundurularak yapılan çalışmalarda, göç ile madde bağımlılığı ve suç arasında ilişki olduğu ortaya konulmaktadır (Balcıoğlu, 2001: 191). Yapılmış olan bir araştırma, göç etmiş olan hükümlülerin %29'unun işsiz olduğunu ve %30,4'ünün de göç sonrasında geçim problemleri yaşadığını ortaya çıkarmıştır. Yine bu çalışmada işi olmayan ve geçinmekte problem yaşayan bireylerin daha çok işledikleri suçun adam öldürme ve hırsızlık olduğunu tespit edilmiştir (İçli, 1993: 83).

2001 ve 2003 yılları arasında bir karşılaştırmaya dayanan ve Emniyet Genel Müdürlüğü verileri baz alınarak gerçekleştirilen bir çalışmada, nüfusun az ve kentleşme oranının da düşük olduğu kesimlerde şahsa karşı işlenen suçların; sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ve göç alan bölgelerde ise mala karşı işlenen suçların oranlarının yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Yılmaz ve Günebergün, 2006: 170).

Göçmenler üzerine gerçekleştirilen bazı çalışmalar göçmenlerin yerleşiklere nazaran daha az suç işlediklerini göstermektedir. Öyle ki Thornstein Sellin göçmenlerin suçluluklarının belli suçları işlemekte yoğunlaştığını ortaya koymuştur.

Sellin, 1938'deki çalışmasında göçmenlerin her suçu işlemediklerini, onların suçluluk oranının nüfus içerisinde az olduğunu göstermiştir (Demirbaş, 2005: 132).

Martinez ve Lee'nin göçmen suç oranlarının beklenilenden neden daha az gerçekleştiğiyle ilgili çalışmaları, suç ve göç ilişkisinin var olup olmadığına binaen yapılan araştırmalara temel olmaktadır. Martinez ve Lee göçmenlerin yerleştikleri bölgelerde kültürel sebeplerden daha ziyade ekonomik sorunlar gibi nedenlerle suç işlediklerini ortaya koymaktadır (Martinez ve Lee, 2000: 485-515).

Göç olgusunun suçta görülen etkisini azaltabilmek adına öncelikli olarak kırsal kalkınma politikaları göz önünde bulundurularak göç önleyici projeler geliştirilmesi gerekmektedir. Bu önleyici politikalar kentleşme oranını da düşüreceği için suç oranını azaltmaya yardımcı olacaktır (Cömertler ve Kar, 2007: 55).

1.3.1.4.Statü

Statü olgusunun suç ile değerlendirildiğinde iki bakımdan suçu etkilediğine kanaat getirilmiştir:

- 1) Statünün içinde barındırdığı değerleri üzerinden suçun meydana gelmesinde kolaylıklar sağlaması,
- 2) Statüye sahip olma isteğinin suça sebep olabilmesidir.

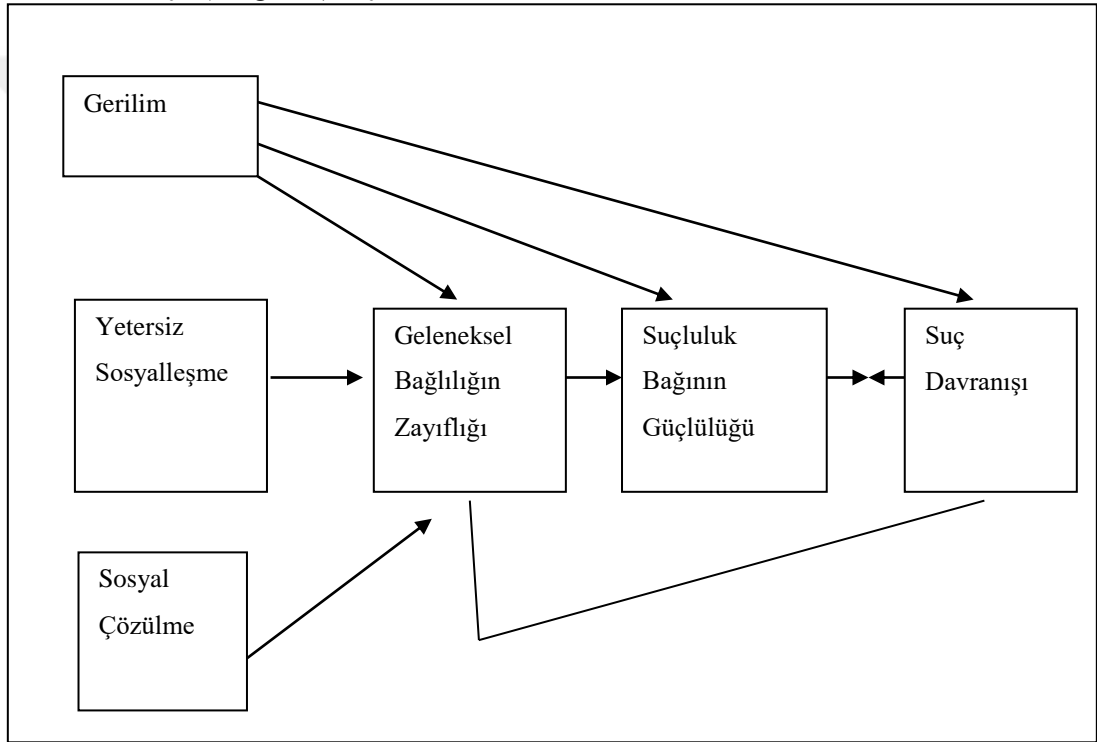
Statü, sınıfsal ayırım gözetilir biçimde kişiler tarafından belirleneceği üzere bu ayırımdan farklı olarak da toplum tarafından tanımlanabilmektedir. Marx, statü kavramını üretim ilişkileri temelinde açıklamış ve toplumsal sınıfların bir sonucu olarak ele almıştır. Weber ise statüyü piyasa içi ilişkiler üzerinden tanımlamış ve statüyü, toplumsal onur veya saygınlık açısından yine toplumsal gruplar arasındaki farklılıklar olarak görmüştür (Giddens, 2006: 285).

Gelenekselleşmiş toplum yapısında bozulmalar gerçekleştikçe statü standartlaşan yaşam türüne geçiş yapacaktır. Dolayısıyla karmaşık olan toplumlarda, tüketilen metaların barındırdıkları çeşitli özellikler statüler açısından aydınlatıcı olmuştur (Reiman, 1990: 124). Yaşama stili ve statü arasındaki ilişki tüketim aracılığıyla kurulmaktadır. Tüketim de bir açıdan meslek veya üyesi bulunulan sosyal çevrenin yansımalarını göstermektedir. Fakat Weber statü sınıflarının, toplumsal tabakalaşmaya şekil verdiğini söylemektedir (Cox, 1950: 229). Buradan

hareketle adaletsiz gelir dağılımı, sosyal olarak dışlanma ve fırsatlara erişmedeki eşitsizlik gibi sebeplerden ötürü mal ve hizmetlere legal şekilde erişememe ile toplumun şahsa yüklemiş olduğu statüye sahip olma zorunluluğu birlikte düşünüldüğünde arada bir gerilim meydana gelmektedir. Bu gerilim ise suçun gerçekleşme olasılığını artırmaktadır (Tekin, 2015: 38).

Elliott'un suçluluk modelinin de üç kuramından olan gerilimin diğer kuramlarını yetersiz sosyalleşme ve sosyal çözülme Şekil 3'teki gibi oluşturmaktadır (Barak, 1998: 194).

Şekil 3
Elliott'un Tümüleşik (Integrated) Suçluluk Teorisi

Kaynak: Barak, Gregg (1998). Integrating Criminologies, Allyn and Bacon USA.

Elliott'un (1999), model üzerinde ifade edilen gerilim kavramı, kişilerin toplum tarafından genel kabul görmüş araçlar ile standart bir hedefi gerçekleştirmede karşılaştığı başarısızlık ya da yine aynı amaçların ve aynı araçlarla elde edilmesine set konulması sürecini ifade etmektedir. Aile ve okul gibi geleneksel kurumlarda, gerilimin etkili sonuçlar doğurduğu görülmektedir. İkinci etmenimiz ise yetersiz sosyalleşme. Sosyalleşme, kişinin toplumun genel yapısı içine uyumlaştırılması belki de toplum benliğindeki standartlaşması olarak ifade edilebilir. Bireylere 'normal' olma hali kazandıran toplumsal bir olgudur. Yetersiz sosyalleşme ise kişinin

toplumla uyumunu sıkıntılı hale sokarak, gerek hukuki gerek genel kurallar çerçevesinde riskler meydana getirir. Son etmen sosyal çözümler/düzensizliktir. Sosyal çöküntü yerleri olarak adlandırılan alanlarda yerleşmiş olmak ya da bu bölgelerde yaşam sürmek bilhassa gençler açısından ciddi risk oluşturmaktadır. Modele bakıldığında üç faktörün de kişilerin, toplum gereklerine ve kurumlara olan geleneksel bağlılığı azaltıcı bir etkide olduğu görülmektedir. Bu bağlılığın azalması kişileri sapkın, anormal ve suçlu alt-kültür gruplarıyla yeni bağlar temellendirmeye itici güç olacaktır. Sapkın alt-kültür gruplarıyla kurulan bağların gücü kişileri, suça yönelimli duruma getirecek ve suçun işlenmesi olasılığını artıracaktır.

Toplumdaki anomi sebeplerinden sayılan, statü ve tüketim ilişkisinin geleneksel bağlılığı zayıflatarak, modern toplumda yabancılaşma olarak ortaya çıkmasıdır (Bayhan, 2011: 233). Buradan hareketle potansiyeli olan suçlar tüketim oranlarıyla bağlantılıdır. Şahsa göre farklılık gösteren referans kümelerinin nezdinde bulundurduğu tüketim ayrıcalıklarına varabilmek için toplumun her katmanından bireyler sapma gerçekleştirebilirler. Tahminlerin yanılmayacağı gibi statüden kaynaklı şekil alabilecek suç türleri bulunmaktadır. Statüsüne dayalı olarak kişiden sağlanan çıkar doğrultusunda ödenilen karşılık olan rüşvet, görevi kötüye kullanmak suretiyle statünün yüklediği sorumluluğu boşa çıkarmaktır (Tekin, 2015: 39-40).

Statünün mala karşı işlenen suçlar ile ilişkilendirilmesine sebep olan suç ise yolsuzluk olarak gösterilebilir. Yolsuzluk, bireysel çıkarları uğruna seçilmiş ya da atanmış kamu çalışanlarının resmi görevlerinden sapma diye tanımlanmaktadır (Nye, 1967: 417-418).

Suçun meydana gelmesine sebep olduğu iki şekliyle de statü kavramı, farklı sınıf koşullarına dikkat çekmektedir. Statü ile bağdaştırılan suçların gerçekleşmesinde TÜİK verileri, statü sahibi mesleklerin ve üst gelir mensubu grupların, alt gelir gruplarına nazaran daha çok dikkat çekmektedir (Tekin, 2015: 40).

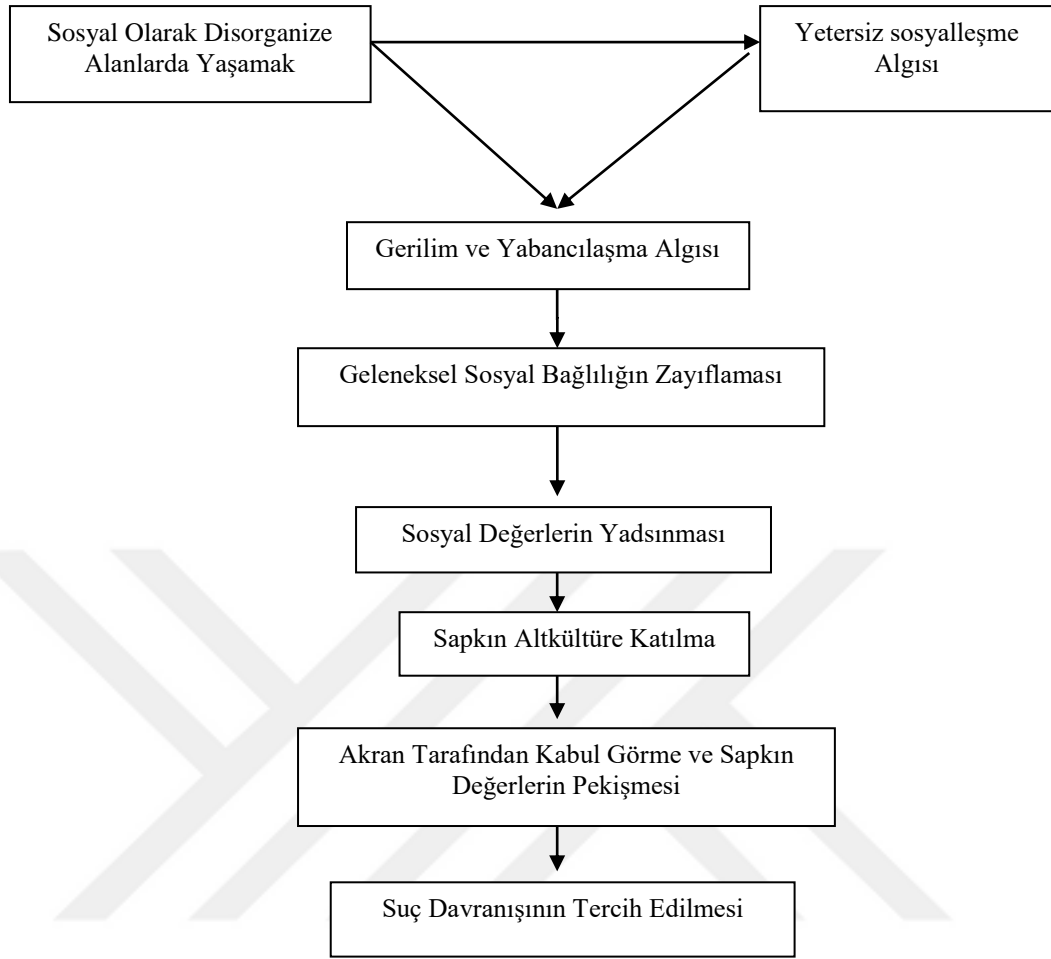
1.3.1.5.Sosyal Dışlanma

Sosyal dışlanma, uzlaşıya varılmış herhangi bir tanımı olmamakla birlikte tartışmalara çokça konu olmuş bir kavramdır. Bununla beraber sosyal dışlanmayı

Avrupa Birliği kişilerin yoksulluk ve yetersizlikleri sebebiyle ömür boyu öğrenme olanaklarından yoksunlukları veya ayrımcılık neticesiyle toplumdaki itilmeleri ve topluma katılımın sağlanamaması şeklinde tanımlamıştır (European Comission, 2010). Sapancalı ise sosyal dışlanmayı, ekonomik, kültürel ve politik süreçlerden dışlanma olarak ifade etmektedir (Sapancalı, 2003: 123). Bireylerin herhangi bir alanda olan yoksunluğu o alandan dışlanmasına sebep olarak süreç içerisinde diğer alanlara da sıçrayarak neticede dinamik bir süreç olan sosyal dışlanmayı yaratmaktadır.

Hirschi'nin Sosyal Bağ Teorisindeki önemli bir nokta, suça yönelimli kişilerin ceza kanunları gereği cezalandırılmayı, içinde bulunulan toplum tarafından yok sayılmak veya reddedilmeye yeğlemesidir (Hirschi, 1998: 224). Yaşanılan yer, yetersiz sosyalleşme ve sosyal olarak dışlanmanın birbiriyle etkileşim içinde bulunan kavramlar olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda suça yöneliminin nasıl gerçekleştiğini şekil yardımıyla gösterelim.

Şekil 4
Elliott'un Suçluluk Kuramı

Kaynak: Elliott, Delbert S.; Suzanne S. Aegeton ve Rachelle J. Canter (1999). "An Integrated Theoretical Perspective on Delinquent Behavior", *Youth eCrime, Deviance and Delinquency*, Vol. 1 (Edit: Nigel South), AshgatePub., Aldershot.

Siegel, Elliott'un suç kuramını yorumlarken, yetersiz sosyalleşme, disorganize yaşam alanında ikamet ve gerilim algısı gibi unsurların, genç bireylerin geleneksel yapıya duydukları bağlılığı azaltıcı yönde etkiler doğurduğu ve böylelikle henüz genç bireylerin suç profilli yaş grupları ile bağlantılı olmaya ittiği görülmektedir. Bu grup içerisinde bireyin suçu destekleyici olgularla iç içe yaşadığı sonrasında kişiye anormal birey ve anti sosyal davranış kazandırılmasında sapkın akran grubu etkin rol oynamaktadır. Geleneksel bağlılığını zayıflatan, sosyal değerlerine yabancılaşan bireyin, sapkın gruba bağlılık duyması neticesinde suç eylemine yönelim ihtimalini güçlendirmektedir (Siegel, 1989: 208).

Elliott'un suç modelinde yer alan kurumlar aile ve okul önemli iki analiz unsurudur. Önemli yer etmesine esas olan bu kurumların geleneksel sosyal

kurumların temelini oluşturmaktadır. Aile ve okul kurumlarına güçlü bağlar kurulması öğrenme döneminin suç davranışı ile tecrübelendirmeyecek bir biçimde gelişmesine sebep olur. Bu kurumlardaki tutum ve davranışlar, bireyin geleneksel toplum yapısına uygun olarak sosyalleşmesini sağlar ve onu suç hareketine karşı korur. Yani, aile ve okul ile kurulan bağların zayıflığı sapkın akran gruplarına olan bağlılığı artırmakta, grupta olan bağın güçlenmesi ise bireyi ciddi ölçüde suça teşvik etmektedir (Akers, 1999: 213).

1.3.1.6.Din ve İnanç

Din kelimesinin, en bilinen ve en yaygın anlamı şöyle ifade edilmektedir: din, insan ile Allah arasındaki bağıdır. İnsanoğlunun Allah'a bağımlılığının idrakine varması dinin temelidir (Tolstoy, 2012: 13). Dini gelenek ve kültür içerisinde sosyalleşen birey toplumdaki tek dinin hakimiyetine rağmen dinin birçok farklı anlayışlarının olması sebebiyle sürecini yeganeleştirir. Buna binaen dini sosyalleşme kişilerin, toplumda meydana gelmiş yerleşik dini inanç ve öğretilerin ışığında nasıl bir hal alması gerekliliğini göstererek, toplumdaki dine uygun beklentiler ve alışkanlıklara göre hareketlerde bulunması sağlar. Dini sosyalleşmede, sosyalleşme sürecinde etkili olan aile ve okul kurumlarının yanı sıra hastalık, ölüm, doğal afetler gibi faktörler de önem arz etmektedir. Kişilerin faktörlerden ne oranda etkileneceği onların bireysel özellikleriyle ilgili olması sebebiyle dini sosyalleşmenin de her bireyde farklı boyutlarda nüksetmesi olası sındur. Var olan sosyal faktörlere göre kişinin dini yaşamı, çift yönlü olarak değişiklik gösterebilmektedir. Buradaki değişim bireyi dine daha bağılı hale getirebileceği gibi bireyin dinden uzaklaşmasına sebep de olabilir (Coştu, 2012: 375-376).

Suç çalışmalarında, ehemmiyete sahip olan din olgusuna dair, bazı ülkeler ya da bölgelerdeki suçluluğun toplumun dinsel değerlerinden uzaklaşması ya da reel bir dini inancın olmaması şeklinde açıklamalar, suç ve din ilişkisini ortaya sermektedir (Pettersson, 1991: 279).

Suç ve din arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bakıldığında birbirinden farklı sonuçlara varıldığı görülmektedir. Farklı sonuçları incelediğimizde:

İlk olarak suç ve din arasında pozitif ilişki görüşünde olan çalışmalar dikkat çekmektedir. Pozitif ilişki kanısında olan bu çalışmalar, din olgusunun suç üzerinde

caydırıcı bir özelliği olmasının yanı sıra, suçun işlenmesinde önemli bir unsur olduğunu belirtmektedir. Buradan hareketle din, suçun oluşumuna sebep olan bir faktördür (Chadwick ve Top, 1993: 52). Başka bir ifadeyle bu araştırmaların anlatmak istediği, dini inançların azalmasıyla beraber suçluluğun da azalacağı görüşüdür. Bonger'ın (1916), "*dinsizliğin artış göstermesiyle beraber suçun da düşme eğilimi gösterdiği*" görüşü ve Lombroso'nun (1911), dini inanca sahip olmayan, ateistlerin çok olduğu yerlerde görece daha az suçlunun olduğunu savunması bunu destekler niteliktedir (Cochran ve Wood, 1994: 93). Fakat belirtmek gerekir ki din ve suç arasında pozitif ilişki savunan çalışmaların sayısı oldukça azdır.

Bir diğer sonuca bakıldığında birçok araştırma, din ve suç arasında negatif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Title ve Welch (1983) tarafından gerçekleştirilmiş bir çalışmada, 65 araştırma içerisinden, suç ve din arasında negatif ilişki saptayamamış olan yalnızca 10 araştırmaya rastlanmıştır. Ayrıca bu çalışmadan başka, Title ve Welch (1983)'den bu yana olan çalışmalar arasından bir tanesi hariç (Elifson, Petersen ve Hadaway, 1983), diğer tüm araştırmaların (Bkz: örneğin, Elifson, Petersen ve Hadaway, 1984; Perkins, 1985; Sloane ve Potvin 1986; Burkett ve Warren 1987; Cochran 1988; Cochran ve Akers 1989; Grasmick, Bursik ve Cochran, 1991; Albrecht, Chadwick ve Alcorn, 1977: 273) suçun meydana gelişinde dini inancın esaslı bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Cochran ve Wood, 1994: 93).

Petterson, batı ülkelerindeki birçok çalışmanın, dini inançları doğrultusunda sıklıkla kilise törenlerine iştirak eden bireylerin suça daha az yöneldiklerine dair sonuçlar elde ettiklerini vurgulamaktadır (Petterson, 1991: 280).

Kızmaz (2010), çalışmasında suçluların dinine güçlü bağları olmayan kişilerden oluşması, din ve suç ilişkisinin negatif bir yönde olduğuna dair belirtiler sunmaktadır. Ayrıca hükümlülerin hapisane öncesi dine kuvvetli bağlılık duymamalarının suç işlemelerine katkı sağladığını belirtmektedir (Kızmaz, 2010: 52). Taş ve Gürler (2010) ise ele aldıkları dini inanç değişkenleri göz önünde bulundurulduğunda ortaya çıkan oranlar ışığında suçluların ne oranda dindar oldukları bakımından olumsuz bir tablo sergiledikleri görülmektedir (Taş ve Gürler, 2010: 12-15).

Son olarak ise suç ve din ilişkisinin özellikle belirli suç türleri açısından güçlü sonuçlar doğurduğu üzerinde duran çalışmalardır. Bu çalışmalar, suç ve din ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda suça genel suçluluk değil de belirli suç türleri açısından bir değerlendirmede buldukları görülmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmalardan (Linden ve Currie, 1977; Jensen ve Rojek, 1980) dini inanç ve suç arasındaki bağın, önemli oranda uyuşturucu madde kullanımı ve statü suçları ile ilişkilendirildiğini ortaya sermektedir (Shoemaker, 1990: 188). Din ve suç ilişkisinin karmaşık bir yapıya sahip olduğunu düşünen çalışmalar (Benda ve Corwyn, 1997) da genel suçluluk çerçevesinde yalnızca statü suçları ile alakalı olduğu sonuca varmıştır. Fakat buradaki varılan sonuçların aldatıcı olması ve gerçeği yansıtamaması sebebiyle eleştiri alan çalışmalar da mevcuttur (Benda ve Corwyn, 1997: 81).

Stack ve Kanavy (1983), tecavüz suçlarını baz aldıkları Birleşik Devletler için olan çalışmalarında, Katoliklerin oluşturdukları nüfus ile tecavüz suç oranları için negatif yönlü ilişki bulmuşlardır (Pettersen, 1991: 280). Ergen bireyler üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda, kişinin dindarlığı ya da kilise faaliyetlerine düzenli katılımın, kanunlara aykırı hareket etme, uyuşturucu madde bağımlılığı ve alkol tüketimi gibi toplumdansapma gösteren davranışlarda bulunma üzerinde direkt olarak etkide bulunduğu gösterilmiştir (Larson ve Johnson, 1998: 22; Richard, Bell ve Carlson, 2000: 241).

1.3.2.Ekonomik Nedenler

Suçun ekonomik belirleyicileri olarak birçok çalışmada kullanılan işsizlik, gelir seviyesi ve yoksulluk unsurlarına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir. Çalışmamızın asıl konusu olan gelir dağılımı da bu başlık altında ele alınmış fakat bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

1.3.2.1.İşsizlik

İşsizlik üzerine akademisyenler, düşünürler ve kurumlar tarafından yapılmış çokça tanımlamalar bulunmaktadır. Tüm bu tanımlamaların üzerinde durduğu ortak etmenlerle bir işsizlik tanımı yapılmak istenirse;

- ✓ Çalışabilecek durumda olan işgücünün,
- ✓ Bilhassa çalışmak isteyen bireylerin,

- ✓ Cari ücret (piyasada o anda var olan) düzeyinden,
- ✓ İş arama arzusunda bulunmasına rağmen,
- ✓ İş bulamaması durumudur.

Geniş anlamda bir işsizlik tanımı yapılabilmesi için sayılan beş etmenin tanım içinde yer alması yeterlidir (Karabulut, 2007: 3).

Kuvvetle muhtemel çalışma arzusunda olup işsiz olmak ya da kalmak, bireylerde ekonomik olduğu kadar psikolojik etkiler meydana getirmekte ve sosyal yaşamı etkilemektedir. Fakat işsizlik sadece birey ve ailesi açısından sonuçlar doğurmakla kalmayıp, buna ek olarak ekonomik ve toplumsal açıdan da önemli sorunlar çıkarmaktadır. Yani işsizlik kişinin kendisi dışında topluma da türlü maliyetler yüklemektedir (Biçerli, 2004: 6). İşsizliğin önemine dikkat çekmek isteyen Sen, birey ve toplum açısından işsizliği açıklarken bazı problem ve negatifliklere değinmektedir. İşsizliğin sebebiyet verdiği bu problemler ve negatiflikler:

- ❖ Üretimde kayıp, bütçeye zarar,
- ❖ Özgürlük kaybı, sosyal dışlanma,
- ❖ Vasıf kaybı (zedelenmesi), entelektüel kabiliyetlerin körelmesi,
- ❖ Psikolojik etkiler,
- ❖ Ortalama yaşam süresinin kısalması,
- ❖ İstekli olma halinde azalma ve mesleki açmaz,
- ❖ Toplumsal ilişkilerde kopma, aile hayatında çözülme,
- ❖ Topluluklar ya da kadın-erkek arasında ayrışmalar,
- ❖ Toplumsal değerlerden uzaklaşma, sorumluluk duygusunda azalma,
- ❖ İşin örgütlenmesi ve yenilikler gibi konularda blokajlar şeklinde ifade edilmektedir (Işığışok, 2014: 65).

Uzun zamana yayılan işsizlik, bireyi negatif yönlü etkileyerek öz güveninin hasar görmesine ek olarak kişiyi suç işleme hareketine meyledebilen sosyal nedenlerden bir tanesidir. İşsiz kalan birey, kişisel özelliklerine, gelirinde meydana gelen kayba, çevresel faktörlerle bağlantılı olarak suç işleyebilmektedir (Durusoy vd., 2008: 181).

Suç ve işsizlik ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda yaygın görüş, bahsedilen iki olgu arasında pozitif ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle işsizliğin artma gösterdiği dönemlerde suç oranlarının da arttığı ifade edilmektedir (Soroka ve Bryak, 1995: 262).

Bireylerin bir işte çalışmaları karşılığında aldıkları gelirin düşük seviyede olması, suç işleme hareketinden gelecek olan kazancın görece olarak yükselmesine sebep olacaktır. Gelir seviyesinin böyle düşük oranda olması ise işsizlik rakamlarında bir artışa veyahut işgücüne katılma oranında bir düşüşe sebebiyet verecektir. Nihai olarak işsizliğin gösterdiği artma eğilimi beraberinde suç işleme oranlarının da artmasına sebep olacaktır (Witt vd., 1999: 391; Becker, 1968: 208; Ehrlich, 1973: 560; Burdett vd., 2003: 16).

İşsizliğin, suçun önemli sebeplerinden biri olarak görülmesinin kuşkusuz haklı dayanakları bulunmaktadır. Bu dayanakların ilkinin işsizliğin, işsiz kalan bireylerin toplumsal değerlerden uzaklaşarak toplum kurallarına bağlılık seviyelerini azaltacakları yönündeki görüş oluşturmaktadır. Toplumsal değer ve normlara bağlılığı çözülen bireyin sapkın davranışlar sergilemesi kaçınılmaz olmaktadır. Buradan hareketle işsiz kalan birey, aile içerisinde şiddet uygulayan bir eş-baba, alkol kullanımı, uyuşturucu madde kullanımı gibi suçları gerçekleştirmeye eğilimli tutum geliştirebilecektir (Raphael ve Winter-Ebmer, 2001: 260; Kızmaz, 2003: 282). İkinci bir faktör ise işsizliğin bireyi toplumdan ya da bir sınıftan dışlanmış olarak hissettirmesi olarak belirtilmektedir. İşsiz olan bireyin kendini işe yaramaz, yeterince güvenilir biri olmadığı, beceriksiz olduğu gibi hissetmesi ve bunları işsiz olmasına sebep göstererek suçu kendinde araması, bireyin değişen düzeylerde psikolojik sorunlarıyla sona erebilmektedir. İşsiz kişiler genellikle toplum nazarında sosyal anlamda başarısız ya da ikinci sınıf yurttaş diye nitelendirilir (Tsushima, 1996: 501). Böylelikle toplum tarafından dışlandığını hisseden işsiz bireyin, kanunlara uymayan tutum geliştirmeleri oldukça basitleşmektedir. Etiket olma ya da dışlanmışlık hissi

kişilerde toplumdan sapma davranışı ortaya çıkarıp ayrıca da kanunun gerektirdiği unsurlara agresif bir hal göstererek suç işlenmesini teşvik edici olmaktadır (Maingot, 1994: 57; Kızmaz, 2003: 282).

Haklı sebeplere eklemeye yapılacak olursa işsizlik, kişilerin iş arama maksadıyla başka yer ya da şehirlere göç etmelerine sebebiyet vermektedir. İşsizliğe binaen yapılan göç uyumlaşma sorunu, kendini yabancı hissetme, değerlere bağlılıkta düşüş meydana getirmesi gibi aksaklıklar ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlar ise kişilerin suç işlemelerinde önemli etki edip suça mahal vermektedir (Fleisher, 1966: 126; Akan ve Arslan, 2008: 62). Göç edilmesiyle beraber bireyle ailesi arasındaki bağlar ve geleneksel sosyal unsurları da zayıflayarak zarar görmektedir. Böylelikle işsizlik doğrudan olduğu kadar dolaylı olarak da suça sebebiyet verebilmektedir (Kızmaz, 2003: 283).

Gottfredson ve Hirschi, işsizlik ve suç değişkenlerinin mental anlamda ilişkilerinin ihtimalini kuvvetlendirecek beş durumu ifade etmişlerdir:

1- Bir işte çalışıyor olma durumu, kişinin zamanının büyük bir çoğunluğunu ve enerjisini ona harcamasını gerektirmektedir. Dolayısıyla bir işe sahip olan birey suç faaliyeti ile meşgul olamaz.

2- Herhangi bir işe sahip olmak para kazandıran bir olgudur. Bu olgu kişinin suç işleme ihtiyacını düşürecektir. Yasal usullerden tatmin kar düzeyde para kazanan birey çalmak gibi gayrimeşru kazanç sağlama gibi suçlara gereksinim hissetmeyecektir.

3- Sahip olunan iş, bireye özgüvenli hissettirmesinin yanı sıra ciddi düzeyde statü katmaktadır. Kanuni süreçler içerisinde toplumda olumlu pozisyonlar edinen kişinin, kendisini yasal olmayan yollarla ifade etme olasılığı düşecektir.

4- Belirli bir işte çalışıyor olan birey, herhangi bir suç hareketinde bulunması halinde hazırda olan kazancını sağladığı işinden olma gibi riske sahiptir. Bu risk ise kişinin suça olan caydırıcılığını artırmaktadır.

5- İş ya da meslek sahibi olma, kişiye sorumluluk, kendine güven duyma, dakiklik, kendini önemli hissetme konularında bir kişilik inşa etmesine olanak sağlamaktadır (Gottfredson ve Hirschi, 1998: 163).

Kleck, Chiricos vd.'e göre işsizlik olgusunun suçun gerçekleşmesine etkisi; yaş faktörü, cinsiyet ve zamana göre değişiklik göstermektedir (Siegel, 1996: 163). Wells (1995), işsizlik ile genç suçluluk arasındaki bağı kuvvetli derecede olduğunu belirtmektedir. İşsizlik olduğu dönemlerde 25 yaşından küçük erkekler arasında hırsızlık suçlarında yüksek oranlar olduğu yönünde bulgulara rastlanmıştır (Croall, 1998: 104-105).

İngiltere ve Galler'de suç ve erkek işsizliği ilişkisini inceleyen bir çalışma, kalpazanlık, dolandırıcılık, hırsızlık ve total suç oranlarıyla yetişkin ve genç birey işsizliği arasında istatistiki olarak pozitif ve anlamlı ilişki olduğu bulgularına saptamıştır (Carmichael ve Ward, 2001: 115).

Amerika'da Ulusal Boylamsal Ölümlülük Araştırması verileriyle yapılan bir çalışmada işsizlik ve intihar ilişkisinin kuvvetli bir bağa sahip olduğu bulunmuştur. İşsizliğin akabindeki en riskli yıllar ilk üç yıl olarak belirlenirken, dördüncü yıl ve sonrası için işsizliğin intihar üzerinde bir etkisinin kalmadığı yönünde sonuca varılmıştır (Kposowa, 2001: 135).

Tsushima 1986-1988 arası yıllara ait 47 bölgesiyle Japonya'nın yıllık suç verilerini ele alarak yaptığı çalışmada, işsizlik ve suç oranları arasında pozitif ilişki olduğu kanaatine varmıştır. Bilhassa işsizlik ile adam öldürme ve gasp suçu oranları arasında pozitif ilişki olduğunu belirtmiştir. Çalışmasında suçun, yoksulluk ve ekonomik eşitsizlikle de pozitif ilişkisine rastlayan Tsushima, ekonomik eşitsizlik ile hırsızlık arasında, yoksulluk ile de adam öldürme suçları arasındaki ilişkinin pozitif olduğunu ortaya koymuştur. Fakat yoksulluk ile gasp ya da hırsızlık suçları ile bağlantılı olduğuna dair bir ilişkiye rastlanmamıştır. Dolayısıyla ekonomik göstergeler baz alındığında suçlarla en güçlü ilişkiyi işsizlik sergilemektedir (Tsushima, 1996: 497-502).

Elbette işsizlik ve suç adına negatif yönde sonuçlara kanaat getiren çalışmalar da bulunmaktadır. Misal, Kennedy vd. (1991), Kanada üzerine yaptıkları çalışmalarında işsizlik ile cinayet suçları arasında negatif yönlü bir ilişki saptamışlardır. Fakat onlar, bu negatif yönlü ilişkiyi yani, işsizliğin artarken adam öldürme suçunun azalmasını, ülkede işsiz kalan bireylerin, çeşitli sosyal yardımlar almaları ve işsizlik sigortasından faydalanmaları dolayısıyla direkt olarak maddi sıkıntılarla karşılaşmamaları ile açıklamaktadır (Tsushima, 1996: 502).

Türkiye için çalışmaları inceleyecek olursak: Güvel (2004), çalışmasında 1995-2002 yıllarına ait verilerle işsizlik ile suç olgusu ilişkisinin Türkiye’de doğrusal yönde fakat bağı zayıf olduğu sonucuna varmıştır. Ekonomide canlanmanın söz konusu olduğu dönemlerde toplam suç miktarının azalacağına, resesyona hakim ve işsizliğin yoğun olduğu dönemlerde ise artış göstereceğine vurgu yapmıştır. Pazarlıoğlu ve Turgutlu (2007), farklı suç türleriyle işsizlik arasında nedenselliği açıklamaya yönelik olan çalışmasında, işsizliğin suç eylemine teşvik edici bir olgu olmadığı yönünde bir sonuca varmıştır. 2000 yılına ait olan 81 ilin verilerini yatay kesit analizi ile inceleyen Cömertler ve Kar (2007), analizlerindeki 36 tahminden 19 tanesinde işsizlik ile suç ilişkisi pozitif belirlenmiş ve ilişkinin istatistiksel bağlamda anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Durusoy vd. (2008), çoklu regresyon yöntemi ışığında, işsizlik ve suç ilişkisini iller bazında incelemiş ve analizleri işsizliğin sadece mala zarar verme suçunda artma eğilimine sebep olduğu, ayrıca bunun yalnız %10 anlamlı bir düzeyde olduğu istatistiksel olarak ifade edilmiştir. Ülkemizde yapılan çalışmalar göstermektedir ki, işsizlik ve suç olgusu arasındaki ilişkide ortak bir sonuca varılamamıştır.

1.3.2.2. Gelir Seviyesi

Suçun ekonomik nedenleri baz alarak açıklamaya çalıştığımızda zihnimize direkt olarak gelen değişkenlerden biri de gelirdir. Ücret olarak da kastedilen gelir, suç oranları üzerinde etkisi incelenirken çokça kullanılan ekonomik değişkenler gelir seviyesi ve gelir dağılımıdır (Yıldız vd., 2010: 21). Bireylerin suç faaliyetinde bulunup bulunmamasında, yasal olarak kazanılmış gelirleri önemli derecede rol almaktadır. Dolayısıyla suçun gerçekleşme olasılığı, gelir düzeyindeki değişimlere bağlı olarak bir tutum göstermektedir (Grogger, 1998: 757).

Kişilerin suç hareketinde bulunup bulunmama kararlarında gelir seviyesinin etkisinin ne olduğunu ele almasıyla öncü olarak görülen Fleisher’in (1966) “Gelirin Çocuk Suçluluğu Üzerine Etkisi” adlı çalışması olmuştur (Buonanno, 2003: 4; Fajnzylber, 1998: 3).

Fleisher’e göre gelir seviyesinin düşüklüğü, kişilerin suç işleme faaliyetlerine girişmelerine mahal vermektedir ve bu düşüncesini yakalanmanın muhtemel alternatif maliyetinin düşük olmasına dayandırmaktadır. Düşük gelirli şahıslar kendi kanuni yoldan sağladıkları kazançlarını yetersiz bulmakta ve dolayısıyla suç

aktivitesinde bulunma ve olası yakalanma halinde potansiyel kayıplarının daha az olacağını bilmektedirler (Fleisher, 1966: 120). Diğer taraftan tersi duruma bakılacak olursa yüksek gelir düzeyine sahip bireyler suç işleme faaliyetine harcanacak sürenin yüksek alternatif maliyet içermesi sebebiyle suç işleme konusunda caydırıcı olacaklardır (Huang vd., 2004: 914). Fleisher'ın bir diğer tespiti, bireylerin suç faaliyetinde bulunmasına, sadece bu şahısların kanuni gelir seviyeleri değil, bununla beraber suçun mağduru olacak olası kişinin gelirinin de belirleyici bir faktör olabileceği yönündedir. Buradan hareketle suçun olası mağduru olan bireylerin gelir seviyeleri ne kadar yüksekse suçu gerçekleştirme arzusu bilhassa mala karşı işlenen suçlarda bir hayli yüksek seyredecektir. Bu sebeple ortalama gelir düzeyi, eşit olması gerekli olmayan iki taraflı bir etkiye sahiptir (Fleisher, 1966: 121).

Kazanma dürtüsü ve tüketim çılgınlığı ne pahasına olursa olsun bireyler arasında zengin olma arzusunu tetiklemektedir. Kırsal kesimlerden büyük şehirlere göç eden insanlar farklı gelir gruplarının da yol açtığı birçok eşitsizlikle sınıf atlama hevesiyle ekonomik suçları işleyebilmektedir (Soyaslan, 2003: 159-160).

Ehrlich (1973), “Yasal Olmayan Faaliyetlere Katılım: Teorik ve Ampirik Bir Araştırma” adlı suç ve gelir ilişkisini konu edinen araştırmasında, bilhassa mala karşı işlenen suçların kazancının, suça maruz kalan bireylerin sundukları olanaklara ve bu olanakların da toplumdaki ortalama gelir seviyesine bağlı olduğundan söz etmektedir. 1960 senesine ait ABD verilerini kullanan Ehrlich, suçun sebeplerini analiz etmiş ve daha yüksek gelir seviyesinde olan bireylerin; adam öldürme, tecavüz, saldırı gibi şahsa yönelik suçlar ile malvarlığına yönelik olan hırsızlık gibi suçlarla daha fazla bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır (Ehrlich, 1973: 538-551).

Kelly (2000)'e göre, düşük gelir düzeyine sahip bireyler, zengin bireylere oranla daha az kazanç sağlarlar. Bu durum da fakir bireylerin suça daha fazla zaman ayırabilmeleri anlamına gelmektedir. Buonanno (2003), yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin, daha da zengin olmaları durumunda daha fazla suç işlemelerinin beklentiler dahilinde olmadığını fakat düşük düzeyde gelir elde eden bireylerin daha da fakirleşmelerinin suça sebep olacağını vurgulamıştır.

Belton M. Fleisher (1966), ABD'nin nüfusu 25.000'in üzerinde olan 101 kentte suç işleyen genç bireylere ait verileri gözeterek, ekonomik düzeylerin gençlerin suç hareketinde bulunmalarına etki ettiğini ampirik yönüyle ortaya

koymuştur. Gelir seviyesi ve gelir dağılımının suç işlenmesinde önem arz eden direkt etkilerinin yanı sıra dolaylı etkilerinin de var olduğunu bulmuştur. Gelirlerinin iyi seviyede olduğu ailelerin evlatlarının genel olarak oldukça az suç işledikleri görülmüştür. Gelir dağılımının adaletli hale gelmesi ile suç işleme ihtimalinin azalması arasındaki ilişki gelir seviyesi etkisinden hem daha az hem de bölgeler bazında değişiklik gösterdiği saptanmıştır. İşsizliğin ise suç işlenmesini direkt artırsa da dolaylı bir etkisinin var olmadığı ayrıca da gelirin etkisinden daha az seviyede kaldığını ortaya çıkarmıştır. İşsizliğin, gelir değişkenleri yanında genç bireylerin suç hareketinde bulunma eğilimlerinin takriben %15'ini açıkladığı kanaatine varmıştır (Fleisher, 1966: 118-137).

Aaltonen vd. Finlandiya açısından suç işlenmesi ve sosyo-ekonomik statü arasındaki bağı çalıştıkları araştırmalarında, düşük sosyo-ekonomik statünün bütün suç türlerinin işlenmesinde etkili olduğunu fakat statüyü meydana getiren etmenlerden biri olan gelir seviyesinin suç üzerindeki tesirinin işsizlik, eğitim gibi diğer parametrelerden çok daha düşük olduğu kanaatine varmışlardır (Aaltonen vd., 2011: 175).

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (EGM) Türkiye genel bazında 'suç ve suçlu profili'ni ele aldığı rapor, gelir seviyesi ile suç işlenmesi arasındaki bağı dikkat çekerek bazı sonuçlar ortaya koymaktadır. Rapor gözetildiğinde gelir düzeyi düşük bireylerin gözaltına alınma değeri %39,3 olduğu görülmektedir. Hırsızlık suçu için bu değer %56,3 iken, kaçırmaya (kız-kadın) suçunda %44,4 ve gasp ve yağmacılık suçu için de %42,2'lere kadar çıkmaktadır. Genel olarak ise gelir ve eğitim düzeyi düşük bireylerin ekonomik suçları işledikleri saptanmıştır (EGM, 2002: 281).

Pazarlıoğlu ve Turgutlu (2007), toplumun gelir düzeyi yükselirken, suç eyleminin gerçekleşmesi de artış göstermektedir sonucuna ulaşmışlardır. Cömertler ve Kar (2007), ekonomi genişledikçe ve canlandıkça suç eğiliminde artış olacağını saptamışlardır.

1.3.2.3.Yoksulluk

Yoksulluk, yüzeysel anlamda insanların hayatlarını devam ettirebilmeleri ve asgari yaşam standartları için zorunlu olan en temel gereksinimlerini karşılayacak gelir seviyesine sahip olamama durumudur. Genel kabul görmüş bazı yoksulluk

tanımları öznel yoksulluk, mutlak ve görelî yoksulluk ve insani yoksulluktur (Vold, 1986: 138).

Toplumsal bir olgu olması açısından yoksulluğun çok yönlü boyutunun bulunması onun kati sınırlarının saptanabilmesini zorlaştırmaktadır. Bu olgunun tanımlanması ve sınırları toplumların gelişim seviyeleri ve tüketim ölçeklerine göre farklılık gösterebileceği için ortak tanıma ulaşmak zor bir hal almaktadır. Şöyle ki, bir toplum için belirlenen yoksulluğun sınırı başka bir toplum için zenginliğin kıstası olarak değerlendirilebileceği gibi, yoksulluk içindeki bir toplum için zenginlik kıstası, zengin olan toplumların yoksulluk ölçütlerinin bile daha çok altında seyredilmektedir (Erdoğan, 2001: 9).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 1997'deki İnsani Gelişim Raporu'nda bilhassa kıstas olarak gelirin ele alındığı yoksulluğu tanımlarken, onun sınırlarını genişleterek insani yoksulluk olarak geliştirmiştir. İnsani yoksulluk kavramıyla beraber yoksulluk yalnızca ekonomik açıdan değil aynı zamanda insani gelişim ve insan onuruna yakışır yaşam koşullarını da ele alarak, hayat için zorunlu ekonomik, sosyo-kültürel, çevresel gibi faktörlere de odaklanmaktadır. (UNDP, 1997: 2-5).

Yoksulluğun nedenlerine bakıldığında birçok etmen ortaya çıkmaktadır:

1. Gelir Dağılımı Adaletsizliği: Yerleşim alanlarına göre gini katsayılarına bakıldığında, katsayının 1'e yaklaştığı yani adaletsiz dağılımın olduğu yerlerde yoksulluk bulunurken, 0'a yaklaştığında adaletsiz dağılımın azalması ve sıfır olduğu tam eşit dağılımlı yerlerde yoksulluk olmadığı belirtilmektedir.

2. Ücret Düşüklüğü: Ücret düzeylerinin düşüklüğü yoksulluğun esaslı sebeplerinden biri olarak görülmektedir. Bilhassa günümüz modern toplumlarında nüfusun büyük oranının belli bir ücretle yaşamını idame ettirmesi sebebiyle düşük gelirliler arasında yaygın bir yoksulluk bulunmaktadır.

3. Bölgeler Arası Farklılıklar: Coğrafi dezavantajlara sahip, pazar meydanlarına uzak, genel ulaşım noktalarına uzak mesafelerde olma gibi etmenler bu olumsuz şartlara sahip bölgelerde yoksulluğun yaygın olarak seyretmesine yol açmaktadır.

4. *Enformel İstihdam*: Enformel sektörde istihdamın sonuçları genellikle düşük ücret ve düşük verimlilik olmaktadır. Dolayısıyla bunun yansımaları da yoksulluk olarak nüksetmektedir.

5. *Kentleşme ve İç Göç*: Şehirlere köyden göç edenler ilk etapta barınma ve istihdam sorunlarıyla karşı karşıya kalmakta ve bununla beraber de adapte olma sıkıntısı yaşamaktadırlar. Bu durum da kaçınılmaz olarak yoksulluğu artırmaktadır (Şenses, 2001: 149; Altan, 2004: 117).

Yoksulluk sosyal anlamda çalkantılara ve toplumsal çatışmalara neden olabilmektedir. Merdivenaltı ekonomisinin gelişmesine sebep olabilir. Yoksulluk alkol ve uyuşturucu madde kullanımını uyarır, suç oranlarını yükselten bir etkiye sahiptir. Çevrenin doğal düzeni üzerinde yıkıcı etkiler meydana getirir. Yoksulluk problemi yaygın hale gelip kalıtsal bir soruna dönüşecek olursa sosyal ahlak ve dayanışma olguları da zayıflar. Bu durumdan hem aile birliği hem de toplum ve hatta toplumun geleceği de hasar görür. Çünkü yoksulluk bireysel olduğu kadar aynı zamanda toplumsal bir olgudur. Bu nedenledir ki yoksulluk, yoksulluğu çoğaltmakta ve sorun git gide kalıcı bir şekil almaktadır (Altan, 2004: 118).

Yoksulluk ve suç arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların saptamaları göz önünde bulundurulduğunda, bahsedilen ilişkinin karmaşık bir yapıda olduğu görülmektedir. Yapılan araştırma sonuçlarının benzer sonuçlar vermemesi, yoksulluk olgusunun, toplumdan topluma değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Young da yüksek refah seviyesine sahip zengin toplumlarda suç oranının yüksek seyretmesinin, yoksulluk ve zenginlik ilişkisini tartışmalı kıldığını ifade etmektedir. Ona göre toplumsal bağların güçlü olduğu sosyal ve dinsel bilinci kuvvetli toplumlarda, yoksulluk suça sebebiyet veren önemli bir etken olarak görülmemektedir (Young, 1988: 126).

Yüksek suç oranlarının iktisadi dezavantajların ve sosyal sıkıntıların en fazla görüldüğü yoksul ve kötü şartlardaki küçük kentlerde görüleceğini savunan Ackerman'a (1998) göre suç yoksulluğun bir fonksiyonudur (Çubukçu ve Ayhan, 2007: 36). İçte oluşan kin, hırs, intikam gibi olumsuz duygular kişiyi küçük bir atışma esnasında bile daha saldırgan bir hale sokabilir. Yoksul bireylerin de bilhassa kentlerin gecekondu semtlerinde ya da kentin sosyo-ekonomik bakımdan daha zayıf bölgelerinde ikamet ediyor olmaları bu olumsuz duyguların daha da belirgin olarak

kendini göstermesine sebep olabilir. Kaliteli eğitimin sağlanmadığı, işsizliğin yaygın olduğu, suçsal hareketlerin olağan görüldüğü ve çoğu zaman da güvenlik kuvvetlerinin müdahale etmekten çekindikleri bu bölgeler yoksulluk içinde büyümüş bireylere adeta suçu gerçekleştirmek adına bir laboratuvar ortamı teşkil etmektedir. Ayrıca yoksulluk kimi bireylerde psikolojik rahatsızlıklara ya da ruhsal bunalımlara sebep olabilir ve bu rahatsızlık ve bunalımların da suç işlemeye tesir etmesi olasıdır. Öyle ki psikiyatrik rahatsızlıkların suça etkisi üzerine birçok çalışma bulunmaktadır (Kızmaz, 2003: 290).

İçli (1991)'nin çalışmasında, bireylerin ekonomik düzeyleri ve suçluluk arasında kuvvetli ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Suç işleyenlerin yarısından daha fazlasının yoksul bireyler oldukları belirtilmiştir. Yoksul olmayanlara oranla, yoksul olanlar içerisinde hırsızlık ve kız kaçırma suçu işleyenler iki kat daha fazladır (Dinler ve İçli, 2012: 2-4).

Hipp ve Yates (2011), Amerika Birleşik Devletleri'nin 2000 yılı verileri ve 25 kente ait olan araştırmalarında yoksulluğun yoğun şekilde yaşandığı bölgelerde suç oranının artış hızı üzerine etkisinin olup olmadığına yanıt aramışlardır. Emniyet güçlerinden alınan soygun, cinayet, saldırı, hane hırsızlığı ve oto hırsızlığı araştırmanın bağımlı değişkenlerini oluşturmuştur. Yoksulluk sınırının altında seyreden hanehalkı yüzdesi ve geliri, etnik heterojenlik, gini katsayısı ise çalışmanın bağımsız değişkenleri olmuştur. Çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde yoksulluğun suç oranının artış hızına etkisinin oldukça sınırlı seviyede kaldığı fakat aynı etkinin adam öldürme suçunda çok daha belirgin düzeyde olduğu saptanmıştır (Hipp ve Yates, 2011: 955-968).

Gillani vd.'nin 2009 yılında yaptıkları çalışmalarında, 1975-2007 yılına ait veriler ışığında Pakistan için, enflasyon, yoksulluk ve işsizlik değişkenleri ile suçun ilişkisini saptayabilmek için Johansen en çok olasılıklı eşbütünleşme (Johansen Maximum Likelihood Cointegration) ve Toda-Yamamoto Granger Nedensellik testlerini uygulamışlardır. Eşbütünleşme testi neticesinde; ele alınan değişkenler ile suç arasında uzun vadede eşbütünleşme ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan nedensellik testi sonucunda ise enflasyon, yoksulluk ve işsizliğin suçun Granger nedeni olduğu belirtilmiştir (Gillani, 2009: 79-98).

Pridemore (2011), ABD baz alınarak adam öldürme suçu ile yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin ilgili bağlantısını incelemiş ve de gelir adaletsizliği ile birlikte yoksulluğun da aynı model içerisinde ele alındığı durumlarda adam öldürme ve yoksulluk suçu arasında istatistiki düzeyde pozitif ve anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir (Pridemore, 2011: 739).

1.3.2.4.Gelir Dağılımı

Gelir dağılımına bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

BÖLÜM 2

GELİR DAĞILIMI VE SUÇ İLE İLİŞKİSİ

2.1. GELİR DAĞILIMI

Gelir dağılımı; bir ülke için belli dönemde (genel olarak bir sene) üretime katılan gelirin bireyler, bireylerden oluşan gruplar ya da üretim faktörleri içerisinde paylaşılması anlamına gelmektedir (DPT, 2001: 3; TÜİK, 2008: 55).

Bir ülkedeki gelir dağılımı, o ülkedeki toplumun sosyal, siyasal ve idari yapısı hakkında önemli derecede bilgi sunmaktadır. Temelinde sosyal adaleti barındırmayan ülkeler gelir dağılımı eşitsizlikleri ile yüz yüze gelirken, sosyal adaleti esas alarak politikalarında ve yöntemlerinde kullanan ülkeler sosyal refah baz alındığında adaletli bir gelir dağılımı örneği sergilemektedirler (Güçlü ve Bilen, 1995: 160).

Gelir dağılımı, iktisadi anlamda milli gelirin bölüşümü olarak da görülmektedir. Milli gelirden (GSMH ile eş anlamda) görece daha minimal yapıya sahip aile, köylük alan, hane gibi farklı minimal birimlerdeki gelirlerin bölüşümü gözden kaçırılmaktadır. Dağılımın ana temasını milli gelir oluşturması sebebiyle, gelirin neler ve kimler arasında bölüşüldüğünün irdelenmesi temel araştırma sahası olmuştur (Türk, 1989: 279).

Gelir dağılımı, ayrıntılı bir biçimde 1963 yılında ilk kez Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından Çavuşoğlu ve Hamurdan'ın çeşitli kaynaklarından yararlanılarak bir çalışma ile sunulmuştur (TÜSİAD, 2000: 30). Gelir dağılımına yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmaların genel maksadı toplumun sosyo-politik yapısını anlamak, zengin ve fakir kısımlar arasındaki farkın zaman içindeki değişimini gözlemlemek, gelir eşitsizliklerinin servet, sermaye birikimi ve büyüme unsurları üzerine olan etkilerini araştırmak ve kaynağın nasıl dağıldığını gözler önüne sermektir (DPT, 2001: 3).

2.1.1.İktisat Okulları Açısından Gelir Dağılımı

2.1.1.1.Klasik İktisatta Gelir Dağılımı

Adam Smith (1997), milletin sene içerisinde elde ettiği ürünün üç farklı gelir kategorisi içinde bölüşüldüğünü ifade etmektedir. İşçiler, sermayedarlar ve toprak mülkünü elde bulunduranların sağlanan gelirden sırasıyla ücret, kar ve rant olarak faydalandıklarını söylemektedir (Smith, 1997: 53-54). Smith bölüşüm olgusunu iki açıdan ele almış, bir taraftan ücret, kar ve rantı fiyat kuramı ile özdeşleştirmiş, diğer taraftan ortaya çıkarılan total metanın emek, sermaye ve toprak arasında paylaşımını araştırmıştır. Bölüşüm mevzusuna binaen çözümlediği temel analizleri, analiz yöntemleri, kavramları formülasyon ediş biçimi ardından gelen ekonomistleri ciddi anlamda etkilemiştir ve gelir dağılımı hususunun serbest piyasaya dayalı açıklanmasına temel oluşturmuştur (Öztürk, 2017: 79).

Ricardo, iktisat bilimi milletlerin zenginliğinin kaynağı ile değil, üretim nihayetinde elde edilen metanın üretime mal edilen üretim faktörleri içerisinde paylaşımını irdeleyen kuralların saptanması ile ilgilenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Gelir dağılımı problemi, Ricardo'nun iktisadi anlamda çalışmalarının ana temasını oluşturmaktadır (Ricardo, 1997: 57).

Ricardo bölüşümdeki fikirlerini üç temel varsayımla açıklamaktadır. Varsayımların ilkinine göre, ekonomide azalan veriler kanunu geçerlidir. İkincisi ise ücretler hangi vakit asgari geçim seviyesinden fazla olursa nüfusun hızlı bir şekilde artacağını ve ücretler ne zaman bu seviyeden aşağı olursa nüfusun da azalacağını savunan Malthusçu nüfus teorisini kabul etmektedir. Sonuncu varsayımda da Ricardo iktisadi büyümede lider karakterde olan sermaye birikiminin karı ciddi anlamda körükleyici bir faktör özelliği barındırdığını varsaymaktadır (Hollander, 1987: 195-196; Peterson, 1976: 452).

Ricardo'nun teorisinde üretim faktörü terimi yer almamaktadır. Onun esas kavramı sınıflar ve ekonomik kalıntılardır. Bu sebepten ötürü fiyatların meydana gelişini genel anlamda bölüşüm odaklı olarak irdelemiştir. Tarımsal alana dönüşen marjinal topraklar, emekten elde edilen verimi azaltmıştır. Bu durum iktisadi açıdan kar seviyesini aşağıya çekip, rantın artış göstermesine olanak sağlamaktadır (Divitçioğlu, 1982: 66). Toplum içindeki menfaatlerden kaynaklanan uyum problemi

Ricardo'yu devletin müdahalesine gerek olduğunu savunmaya itmemiştir. Ricardo'nun hem toplumun farklı kategorileri arasındaki çıkar anlaşmazlıklarını vurgulayan fikirleri hem de değeri emek üzerinden açıklayan düşüncesi, daha farklı yaklaşımlara esinlenme fırsatı sunmuştur (Öztürk, 2017: 85).

Malthus'un ücrete dair olan görüşü, nüfus teorisine uzanmaktadır. Malthus'un (1815) arz ettiği görüşe göre, insanlığın sahip oldukları elverişli topraklar sınırsız değildir. Nüfusun düşük seyrettiği zamanlarda, toprak kullanımında sınırlılık açısından bir sıkıntı olmadığı için bu zamanlarda toprağı elde bulunduranlara ayrıyeten bir rant sağlamaya mahal yoktur. Öyle ki nüfusta yükselme meydana geldikçe, toprağın kullanımında sorunlar ortaya çıkıp verimlerde azalmaya neden olacaktır. Böylelikle belki de daha az verim getirecek topraklar üretime açılacaktır. Verimin az olması ve harcanan maliyetin artış göstermesi ürünlerin fiyatlarında da artışa yol açacaktır. Buradan kazanılan ürün geliri ise önceki topraklardan elde edilen ürün gelirinden daha az olacaktır. Bahsedilen durum rantı ortaya çıkarır. Malthus'un nüfus teorisi, toprak unsurunu kıtlık varsayımı ile açıkladığı için azalan verimler kanunu ve toprak rantı teorileri arasında tamamlayıcılık mevcuttur.

Say, üretimin ve gelir paylaşımının esaslı unsuru olarak girişimciyi göstermiştir. Üretim seyrini girişimci yönetmektedir. Burada Say, sermaye mülkünü elde bulunduranlar ile girişimciyi ayrı olarak değerlendirmektedir. Burada ayrıma vardığı nokta sermaye mülkünü elde bulundurmadan da girişimci olunabilmesidir. Sermayedardan farklı olarak yeteneklilik, çözüm odaklı olma, stratejik düşünme gibi nitelikler girişimcinin özellikleri arasındadır. Üretimdeki rolü itibariyle girişimcinin mevcut pozisyonunun önemini vurgulayan Say, girişimcinin sağladığı karı çalışma emeğinin karşılığı olarak değerlendirmektedir. Ayrıca riski bulunduğu ve niteliği yüksek bir çalışma olmasından ötürü girişimcinin kazancının yüksek olduğu görülmektedir. Say'e göre, üretime katkı sağlayan başka unsurlara da geliri paylaştıran girişimcidir. Metalar için de ödenen ücretler üretici tüm hizmetler içerisinde girişimci eliyle bölüşülmektedir (Hamitoğulları, 1986: 132-133).

J. S. Mill, gelir bölüşümünü üretim yasalarından bağımsız bir şekilde ele almıştır. Konuyu daha çok sosyal anlamda değerlendirmiştir. Mülkiyet yasalarını göz önüne alarak, miras unsurunun, toprakta mülk olma sürecinin ve çeşitli toplumsal

inanişların; rant, gelirler ve mülkiyet paylaşımında etkili olduğunu belirtmiştir. (Clark, 1951: 61)

Mill'e göre iki türlü servet bulunmaktadır. Ona göre, insanın bilgisi ve yeteneği bir servettir ve bu servet zihni servet olarak kabul görmektedir. Mill'in diğer serveti ise, mübadele değeri bulunan birikimi elverişli olan maddi servettir. Servetin paylaşımı insanlar tarafından gerçekleştirildiği için var olan adaletsizliklerin giderilmesi mümkün olmaktadır. Mill'e göre üretim faktörlerinin eşit dağılımı değil, gelirin dengeli ve adaletli dağılımı mühimdir (Ersoy, 1990: 193).

Mill, Ricardo'nun teorisini kabullenerek, rantın marjinal topraktan sağlanılandan daha çok olduğunu, karın ücretten etkilendiğini, aralarında ters yönlü bir ilişkinin var olduğunu, karın artmasının ücretlerde azalmaya, karın azalmasının ücretlerde artmaya sebep olduğunu belirtmektedir (Öçal, 1981:228). Mill'e göre gelir dağılımında adil olunması için, üretim kooperatifleri inşa edilmeli, toprak rantı vergi kanalıyla, devlete aktarılmalı, miras hakkına sınırlama getirilmelidir (Karakayalı, 1997: 76).

Marx gelir paylaşımı üzerine görüşlerini, emek-değer ve artık değer kuramı olmak üzere birbirini tamamlayan iki kuramı ile açıklamıştır. Marx Ricardo'nun emek değer kuramını sistematik hale getirerek, kullanma değer ile değişim değer arasında bir farka dikkat çekmektedir. Marx'a göre, emek toplumsal arzuları tatmin edecek, kullanım değer olan metaları yaratmaktadır. Metaların değer bunların meydana gelmesi için gerekli olan ortalama yeteneğe sahip olan işçinin sarfettiği mesaisi ile ölçülmektedir. Emek tek üretim faktörü olmamakla birlikte doğal kaynaklar olmadan da kullanılamamaktadır (Karayakalı, 1997: 85).

2.1.1.2. Neoklasik İktisatta Gelir Dağılımı

Neoklasik ekol sonsuz ihtiyaçlar ve bununla birlikte kıt olan kaynakları baz alarak, tüm toplumlarda bu durumla yüzleşen kişisel karar alıcıların, bu kıt kaynakları en etkili biçimde kullanmak maksadıyla fayda ve kar maksimizasyonuna yönelmişlerdir (Dinler, 2002: 30). Neoklasik ekolün odak noktası bireydir. Üretim, tüketim, birikim gibi iktisadi unsurlar bireysel karar ve tercihlerin kullanılması neticesinde meydana gelmekte ve fiyat mekanizması bu karar ve tercihlerin dengeli olmasını sağlamaktadır. Neoklasik iktisatın maksadı, gelir seviyesini baz alarak fiyat

mekanizması yardımıyla, piyasanın kişilerin hareketlerini en iyi biçimde düzenleyen bir araç olduğunu belirtmektir (Guerrien, 1999: 161). Klasik iktisat politığının analizindeki sınıflar ve üretim kesimlerini Neoklasiklerde, tüketici-üretici ayrışımı ve kişisel üretim ve tüketim tercihleri olarak görmekteyiz. Yani Neoklasiklerde analiz birimi olan iki esaslı iktisadi unsurdan tüketim ile karar alındığında tüketici, üretim ile karar alındığında üretici meydana gelmektedir (Steinmann, 2003: 6-9).

Carl Menger'e (1871: 146) göre, değer bütünüyle faydaya dayanır. Sonuç olarak da bütün metallerin değeri tüketici tarafından belirlenir. Menger'in metaller, arzuları tatmin etme özelliği yüklemesi ve üretim girdilerine değerinin metallerin beklenen değerinden var olduğunu belirtmesi alternatif maliyet kuramının çıkış noktası olmuştur (Kazgan, 1993: 137). Menger, üretim faktörlerini "üst seviye bir meta" olarak nitelmiş ve değerlerinin üretime destek sağlayan alt seviyeden bir metanın beklenen değeri üzerinden belirlenebileceğini düşünmüştür. Bu değer belirlenmesinde izlenecek yol ise bahsi geçen üretim faktörünün bir birimini üretimden çekmek suretiyle bunun total üretimde ortaya çıkaracağı etkiyi gözlemlemektir (Savaş, 1997: 542).

Menger'in sübjektif yaklaşımını devam ettiren Friedrich von Wieser (1892: 6-10) ise, üretimden egale edilen faktörün üretimde meydana getirdiği azalmayı faktörün değeri olarak görmemiştir. Ona göre üretimdeki faktörün payı artırıldığında çıktıda meydana getirdiği fazlalık faktörün değerini göstermektedir. Üretim faktöründe oluşan bir birimlik düşüş, diğer üretim faktörleri verimlerinde de düşüş ortaya çıkarmaktadır. Burada ise Menger marjinal verimlilik ve etkin kaynak bölüşümünün önemine vurgu yapmaktadır (Kazgan, 1993: 138).

Clark (1899: 3), marjinal verimlilik unsurunu ortaya çıkarmış ve dağılım teorisinde üretim faktörlerinin bu kavram üzerinden fayda sağlamaları gerektiğini vurgulamıştır. Marjinal verimliliğe binaen yapılan dağılımının oldukça adaletli ve yerinde bir dağılım olduğunu iddia etmiştir. Clark, dağılımın olağan kanunlarının olduğunu ve bu kanunların her bir üretim girdisine metayı verdiğini dile getirmektedir (Kazgan, 1993: 139).

Marshall, değer kuramından yola çıkarak üretim faktörlerine fiyatlama mekanizması oluşturmuş ve bölüşüme ilişkin görüşünü ortaya koymuştur. Ona göre faktör fiyatları kendileri için olan arz ve talep unsurlarıyla meydana gelecektir

(Dooley, 1991: 197). Serbest rekabet şartları haizken uzun dönem meta fiyatları üretim maliyetine eşit olmakla birlikte bunun yanı sıra uzun dönem faktör gelirlerine de eşittir. Bu görüşüyle Marshall, değer ve bölüşüm kuramı arasında klasik iktisatçıların fikirlerinde var olmayan bir karşılıklı bağıllık ya da tamamlayıcılık elde etmiştir. Bunun yanı sıra Marshall, organizasyonu ya da diğer bir deyişle yönetimi de emek, sermaye ve toprağa ek bir üretim faktörü şeklinde ele almıştır. Total milli geliri meydana getiren bu faktörlerin getirileri de rant, ücret, faiz ve kar olarak adlandırılmıştır. Kar dışında kalan bu faktör getirilerinin tamamı kısa dönem ya da uzun dönem ayrımı yapılmaksızın kendilerine ait arz ve talepleri uyarınca oluşmaktadır (Savaş, 1997: 609).

Böhm-Bawerk gelir dağılımı teorisini sermaye ve faiz üzerinden açıklamaktadır. Mühim olmakla birlikte bu unsurların alanları ilk görüşte sınırlı görülebilmektedir (Barber, 1999: 281). Böhm-Bawerk'in (1889) faiz ve sermaye teorisinde, hem emeğin hem de toprağın arzı uzun vadede ekonomi dışındaki stratejik kararların bir işlevi niteliğinde orijinal üretim faktörleri olarak tanımlanırken, sermaye de emek ve toprağa bağlı olarak yaratılmış bir üretim faktörüdür.

Böhm-Bawerk sermayenin reel gelir oranını ifade etmeye çalışmıştır. Sermaye bir üretim faktörü olmakla birlikte, aynı zamanda net gelir kaynağıdır. Sermayenin üretim sonrası net bir gelir sağlamasının iki sebebi mevcuttur. Sebeplerden ilki, sermaye mallarının kullanımı neticesinde meydana gelen “Dolambaçlı Üretim Metodu” (round about methods of production) nun değer yaratılması konusunda daha fazla verimli olması, ikinci sebep ise dolambaçlı üretim yönteminde tüketimin ertelenmesi mevzusudur. Böhm-Bawerk'e göre bugün var olan meta gelecekte var olan metalar, gelecekte var olacak metalara göre bir “Acyo” ya da prim sağlar. Fiyat kavramı olan faiz oranı, günümüzdeki metaların değeri ile gelecekteki metaların değeri arasındaki farktan kaynaklanır (Savaş, 1997: 547-549).

Teknolojik gelişme ve gelir bölüşümü ilişkisi üzerine eğilen Nobel ödüllü iktisatçı Robert Solow (Jones, 2001: 18), büyümenin ne kadarlık kısmının sermaye birikiminden ne kadarının da teknolojik gelişme artışı biçiminde elde edildiğini sorgulayan ilk ekonomisttir. Teknolojik gelişme, reelde arta kalan bütün etmenleri ifade etmek açısından kullanılan bir kavramdır. Bu konuda Solow'un şaşırtıcı

sonucu, kişi başına sermaye gelişiminin yalnızca üçte birini sermaye birikimine dayandırırken, arta kalan büyüme sebebini ise teknik gelişmenin artığı olduğudur (Dornbusch, 2003: 92).

2.1.1.3. Keynesyen İktisatta Gelir Dağılımı

John Maynard Keynes (1883-1946), Klasik ekonominin görüşlerinden daha farklı teoriler oluşturmuştur. “İstihdam, Faiz ve Para-Genel Teori” isimli eseri iktisat tarihinde çağ açmıştır. Keynes için kapitalist ekonomilerdeen önemli problemler gelir bölüşümü ile tam istihdam olarak görülmüştür. Anılan eserinde problemlerden biri olan tam istihdam konusuna yönelen Keynes, gelir bölüşümünde ise herhangi bir teori geliştirmemiştir (Özgüven, 2005a: 224-225).

Keynes, gelirin iki biçimde yaratıldığını ifade eder. Birincisi tüketim ve yatırım mallarına olan harcamalarla, diğeri ise tasarrufların toplamı nihayetinde gelirin meydana gelmesidir. Tüketim mallarının üretiminden elde edilen tüm gelir ile bu mallar için gerçekteştirilen tüm giderler arasındaki fark üreticinin karını oluşturur. Yatırım mallarında ise kar, bu malların satış maliyetinden, bu malların üretimi için katlanılan maliyetler düşürüldüğünde elde edilir (Alkin, 1981: 200-201).

Ekonominin dengesi eksik istihdam seviyesinde oluşur. Tam istihdam seviyesi ise varılması ender rastlanan bir olgudur. Hem kısa vadede hem de uzun vadede yatırım-tasarruf dengesi sarsılabilir. Bu eşitliği sağlayacak otomatik bir sistem mevcut değildir. Keynes’e göre yatırım-tasarruf dengesini sağlayacak olan gelir kalemleridir. Keynes tasarrufları klasiklerden farklı olarak faizdeğil bilhassa gelirin fonksiyonu olarak görmüştür (Özgüven, 2005b: 151-152).

Keynes’in gelir dağılımı kuramında paylaşımı açıklamayı ele alan esaslı iki varsayımı mevcuttur. Bunlardan ilki, ücretlerin parasal anlamda belirleniyor olması görüşüdür. Diğer varsayım ise, yatırımların tasarruflardan ayrı bir şekilde gerçekteşmesidir. Tasarruflar yatırımlara bağlıdır. Gelir yaratan ve böylelikle tasarrufun meydana gelmesine sebep olan yatırımlardır. Yatırım tasarruf eşitliğinin elde edilmesi, gelir paylaşımını da açıklamaktadır. Öyle ki, yatırım tasarruf dengesi üretim miktarını arttırmakla birlikte gerçekteşecektir. Üretim artış olunca gelir artacak ve buna bağlı olarak da istihdam seviyesi yükselecektir. Ekonomi eksik istihdamda iken gelir düzeyi artınca, tasarruf da onunla birlikte artar ve yatırım

tasarruf dengesi yeniden sağlanmış olur. Böylelikle gelir dağılımı değişmeyecektir (Ataman, 1997: 54).

Tasarruf yatırım dengesi tasarruflar aleyhine bozulduğunda dolayısıyla tüketim malları talebinin tüketim malları arzından fazla olacağından malların fiyatları artar. Böylece düşük gelirli işçiler daha az miktarda mal ve hizmet elde edecektir. Bu durumda gelir dağılımı ücret aleyhine bozulacaktır. Kapitalistler işçilere göre reel geliri kullanmada ön plana çıkacaktır. Kapitalistlerin sahip olduğu reel gelir gücünü nasıl kullandıkları gelir dağılımını belirleyecektir. Eğer elde edilen bu ayrıcalıkları tasarruf niteliğinde değerlendirdiğinde toplam tasarruf artacak ve yatırım tasarruf dengesi sağlanmış olacaktır. Yatırım tasarruf dengesi ne oranında bozulursa reel ücretler o oranda düşüş gösterecek ve bu durum kara yansıyacaktır. İşçilerin tasarrufa meyilleri ve total parasal ücretler veri iken, kapitalistler yatırımlarını hangi ölçüde daha çok gerçekleştirirlerse total gelir içindeki paylarını da aynı ölçüde yükselteceklerdir. Kapitalistlerin elde ettikleri karı bütünüyle tasarruf etmeyip tüketim malı talep ettikleri takdirde, gelir dağılımı daha çok işçiler aleyhine bozulacaktır. Bunun sebebi, tüketim talebinin, tasarruf yatırım dengesizliğinin sürekliliğine yol açmasıdır. Bunlara ek olarak artan tüketim malı talebi fiyatların çokça artmasına sebep olacak, nihayet olarak da işçilerin reel ücretleri azalacak ve karlar da artacaktır (Akyüz, 1980: 230-231).

Keynes, devlet müdahalesi neticesinde tüketimin arttırılmasında ve gelirin yeniden bölüşülmesinde vergilerin oldukça mühim olduğunu belirtmiştir. Keynes'e göre, gelir bölüşümündeki bozuk düzen vergiler yardımıyla düzeltiler. Keynes vergi metodu ile yüksek gelirleri düşürüp, düşük gelirleri destekleme yordamıyla tüketim eğilimi ve efektif talebin arttırılacağını, böylelikle istihdamın yüksek seviyelerde olması gerektiğini savunmuştur (Turhan, 1993: 35).

2.1.1.4. Post Keynesyen İktisatta Gelir Dağılımı

Nicholas Kaldor'un modeli, yatırımın gelire olan oranında meydana gelen farklılıkların kar ve ücretlerin gelir toplamındaki görece paylarında nasıl değişiklikler yaratacağını göstermeyi amaçlamaktadır. Modelde toplum iki sınıfa ayrılarak incelenmektedir. Bunlar maaş ve ücretli kesim ile girişimciler ve mülk sahipleridir (Aktan ve Vural, 2002a: 128).

Milli gelir (MG), ücret (Ü) ve karlardan (K) oluşmaktadır:

$$MG = Ü + K$$

Yatırımların (Y) tasarruflara (T) eşitlendiği noktada gelir dengesi meydana gelmektedir. Ekonomideki toplam tasarruf (T), ücret gelirlerinden elde edilen tasarrufla (Tü) kar gelirlerinden elde edilen tasarrufun (Tk) toplamına eşit olmaktadır. Kaldor modeli iki ana varsayım üzerine oturtulmuştur. 1. Ekonomi tam istihdamdadır. 2. Gelir sınıflarının tasarruf eğilimleri sabit ama birbirinden farklıdır. Böylelikle tasarruf yatırım eşitliği fiyat mekanizması ve gelir bölüşümünün değişmesiyle elde edilmektedir. Ekonomi dengedeysen, tasarruflarla yatırımların birbirine eşit olmasından ötürü, gelir bölüşümü yatırım kararlarında belirleyici olan esas etmendir. Yani yatırım oranında meydana gelen bir artış, gelirden bir yükseliş sağlar (Hill, 2001: 482-483).

Tam istihdam şartlarında, yatırım harcamalarında meydana gelen bir yükselmenin, yatırım ve tasarruf oranlarında bir artışa sebebiyet verir. Bu noktada tasarruf oranında bir yükselme olmadığı takdirde, fiyatlar genel seviyesi yükselir. Toplam tasarruf, sermayedarın sağladığı tasarruf miktarı ve maaşlıların sağladığı tasarruf miktarlarının toplamıdır. Her iki kesimin tasarruf eğilimleri yüksek seviyede gerçekleştiğinde, tam istihdam dengesi daha yüksek bir seviyede oluşacaktır (Atsumi, 1960: 117).

Kaldor modeli, kar sağlayanların tasarruf eğilimlerinin ücret geliri kazananların tasarruf eğiliminden fazla olduğunu öne sürmektedir (Primoğlu ve Dağdemir, 1988: 184). Tam istihdam koşullarına sahip bir ekonomide yatırımlarda yani toplam harcamalarda meydana gelen bir artış fiyatlar genel seviyesini yani enflasyonu yükseltecektir. Parasal ücretler ise enflasyonist durumdaki fiyat artışlarından daha düşük bir seviyede kalacaktır. Buradan hareketle ücretlilerin reel gelirleri düşecek ve nihayetinde gelir dağılımı ücretliler aleyhine dönecektir. Kar elde edenlerin ise, kar payları artacak ve bununla bağlantılı bir şekilde da reel gelirleri yükselecektir. Sonuç olarak gelir dağılımı, tasarruf eğilimi daha çok olan kesim lehine gerçekleşecektir. Böyle bir durumda ise sendikalar parasal ücretlerin artırılması talebiyle baskı kuracaklar, bu da fiyatlar genel seviyesini yine arttırıcı bir etkide bulunacaktır. Bu sebeple tam istihdamda bulunan bir ekonomide yatırım

seviyesinin yükselmesiyle yaratılan enflasyonist ortamda ücret artışı-fiyat artışı kısır döngüsü meydana gelecektir (Akyüz, 1977: 229).

Passinetti modeli Kaldor modeli ile neredeyse aynı olmasına rağmen bazı farklılıklara da sahiptir. Modelin Kaldor'dan farklı yanı, sınıfsal tasarruflar üzerine yaptığı saptamalardır. Kaldor'un modelinde işçiler ve bunun yanı sıra sermayedarlar tasarrufta bulunan kesimlerdir. Kaldor, işçilerin yaptıkları tasarruftan bir gelir sağlamaları gerektiği durumunu dikkate almamıştır. Passinetti ise analizinde, işçilerin ücretlerinden tasarruf yaptıkları bölümü, kapitalistlerin kullanımına karşılıksız olarak bırakmadıklarını, bu tasarruf oranında belli bir ölçüde gelir sağladıklarını dile getirmiştir. İşçiler bu gelirleri ya faiz geliri şeklinde veya kara ortak olarak sağlayacaklardır. Burada Passinetti, işçilerin ücret geliri kazancı sağlamasının yanı sıra kar geliri sağladıklarını vurgulamıştır (Akyüz, 1980: 651).

Kalecki'nin bölüşüm teorisi ve fiyat analizi, tamamlanmış mallarla ilgilidir. Teori, mal fiyatlandırması yöntemine dayanmaktadır (Asimakopulos, 1975: 315). Kalecki arz ve talep şartları ve marjinal maliyet-marjinal gelir eşitliği yordamıyla kar maksimizasyonu prensibinin belirlediği fiyatlandırma metoduna alternatif bir metot uyarlamıştır. Eksik rekabet şartlarında firmanın ortalama toplam maliyet ile kar payı toplamına eşit olan bir fiyatlandırma metodu meydana getirmiştir. Bu metotta, maliyet ve monopolleşme mertebesi üzerinden hareketle bir fiyatlandırma mekanizması oluşturulmuştur. Tam rekabetteki gibi marjinal maliyet-marjinal gelir eşitliğine dair kar maksimizasyonu prensibine göre bir fiyatlandırma yapılmamaktadır. Eksik rekabette ve kısa dönemde değişken maliyet öğeleri ile rekabetçi firmaların fiyatları dikkate alınmaktadır (Ataman, 1997: 56).

Kalecki modeli uyarınca, tüketim mallarına olan talep, işçiler ve kapitalistler tarafından yapılmaktadır. Yatırım malları üzerine olan talep ise, yalnızca kapitalistler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunun sebebi ise işçilerin gelirlerinin bütününe harcamak durumunda kalmaları ve dolayısıyla birikim yapma şanslarının bulunmamasıdır. Kapitalistlerin karları, yatırım giderleri ile kapitalist tüketim giderleri toplamına eşittir. Modelde yatırımlar tasarruflardan bağımsız olarak belirlendiğinden dışsal bir parametredir. Planlanmış yatırım ve planlanmış tüketim giderleri vardır. Ücretlilerin planladıkları tüketim giderlerinde onların ücretleri belirleyici olmaktadır. Ücretlilerin tasarruf yapmadıkları da varsayımlar arasındadır.

Karlar da kapitalistlerin planladıkları yatırım giderlerini belirlemektedir. Böylece yatırımlar başka bir deyişle sermayedarların yaptığı giderler, karları belirlemektedir (Akyüz, 1977: 233).

Kalecki'nin bölüşüm modeli, monopolleşme mertebesi unsuru etrafında oluşmuştur. Piyasada firmanın tekeli gücü fazla ise, artan maliyetler bütünüyle fiyatlara yansıtılır ve kar marjı sabit tutulmak suretiyle, reel ücret düşer ve bunun nihayetinde ise yeniden gelir dağılımı ücretlinin aleyhine oluşur (Asimakopulos, 1975: 329-330).

Kaldor ve Pasinetti analizlerini kendi çalışmasına esas alan Joan Robinson hem sermaye birikimi ve teknolojik gelişmeyi hem de sermaye ve bölüşüm kuramlarını etkin hale getirmeye çalışmıştır. Joan Robinson yaklaşımında kısa ve uzun dönem dengesine, bölüşüm, birikim ve teknolojik gelişme problemlerini ele almaktadır (Akyüz, 1977: 773).

Robinson modelinde iki önemli varsayım bulunmaktadır. Birincisi fiyat pazarlığının parasal fiyatlar ile olduğudur. İkincisi ise, yatırımların tasarruflardan bağımsız olması varsayımdır. Büyük karlar, yatırıma dair büyük riskler barındırmakta ve bunun yanı sıra ilerideki yatırımlar için rezerve edilen iç kaynakların oluşmasına sebep olmaktadır. Robinson yatırım kararları için “kar için büyümeden ziyade, büyüme için kar” şeklinde söz etmiştir (Park, 1998: 281).

Modelde grupsal tasarruf fonksiyonu varsayımından hareketle, firma tasarrufları ile bireysel tasarruflar arasındaki fark ortaya konmuştur. Kardan olan tasarruf ile temettüden olan tasarrufun farklı olduğu ve bunlar arasında gecikmeli bir ilişkinin var olduğu belirtilmiştir. Böylelikle üretim sonrasında dağıtılan karlar bir sonraki dönemde kullanılacaktır. Nihayetinde bu iki dönem arasındaki fiyat farklılıkları karın gerçek değerini etkileyeceğinden gelir bölüşümü de değişecektir (Ataman, 1996: 58).

2.1.2. Gelir Dağılımı Türleri

Gelir dağılımının incelenmesini içeren yaklaşımlar genel olarak dört ana grupta incelenmektedir. Bunlar kişisel, sektörel, bölgesel ve fonksiyonel (işlevsel) gelir dağılımlarıdır.

2.1.2.1.Fonksiyonel (İşlevsel) Gelir Dağılımı

Fonksiyonel (işlevsel) gelir dağılımı, toplam gelirin üretim faktörleri arasındaki paylaşımıdır. Üretim faktörleri için payı oluşturan getiriler ücret, rant, faiz ve kardır (Seyidoğlu, 2006: 408).

Fonksiyonel (işlevsel) gelir dağılımı, gelirin öncelikle emek ile mülkiyet gelirleri arasında bölüşümü anlamına gelmektedir. Buradaki bölüşüm, mülk gelirinin kendi içinde kar, faiz ve rant şeklinde; emek gelirlerinin ise yüksek yönetim geliri, maaş ve ücret şeklinde olmaktadır (Uysal, 2007: 250-252).

Bu gelir dağılımı, sosyal grupların milli gelir üzerinden sağladıkları paylar hususunda genel anlamda bir bilgi sunabilse de (Aktan ve Vural, 2002b: 1), bahsedilen grupların kendi içlerindeki farklılıkları tüm hatlarıyla gösterememektedir (Kuştepe ve Halaç, 2004: 147).

2.1.2.2. Kişisel Gelir Dağılımı

Ülke nüfusunu meydana getiren fertlerin, milli geliri ne şekilde bölüştüklerini ifade eden kişisel gelir dağılımında, sınıfsal farklılıklar göz ardı edilmektedir. Yani dağılıma konu olan kişilerin eşit oldukları varsayılmaktadır. Milli gelir toplamının ülke nüfusuna oranlanması ile bulunan kişi başı milli gelir bu dağılımda kullanılan bir göstergedir. Başka bir göstergede ise ülkedeki nüfusu en yüksekten başlayıp en düşük gelir sınıflarına doğru olmak üzere eşit biçimde beş ayrı gruba ayırıp, her bir grup için milli gelir bulunmaktadır. Gruplar için bulunan milli gelirin, toplam milli gelire olan yüzdesini de bularak ayrılan beş grup arasında karşılaştırma yapılmaktadır. Bu hesaplamaların sonucunda %20'lik gruplara ayrılan beş grubun en düşük gelirlisi ile en yüksek gelirlisi arasındaki fark büyükse gelir dağılımı eşitsizliğinden bahsedilir (Kuştepe ve Halaç, 2004: 147).

Kişisel gelir dağılımı ayrıca yaş, cinsiyet, meslek, gelir dağılımı, eğitim durumu, bölge gibi faktörler açısından da ayrıştırılmaktadır. Birçok ülkede kişisel gelir dağılımı nazarında gerçekleşen çalışmalar, zaman içinde meydana gelen değişimlerin hanelerin sosyal ve ekonomik yapılarının belirlenmesinde önemli rol aldığını göstermektedir (DPT, 2001: 4).

2.1.2.3. Bölgesel Gelir Dağılımı

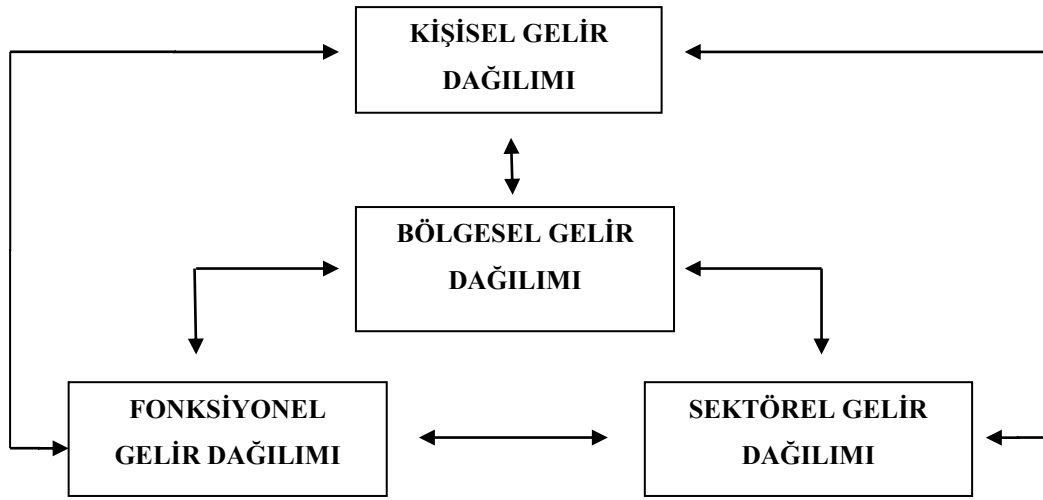
Gelir dağılımını bölgeler yönünden açıklamaya çalışan bu dağılım, ülkede farklı bölgelerde yaşamakta olan bireylerin milli gelirden sağladıkları payın ne olduğunu belirlemektedir. Bölgeler arası farklılıkların kaçınılmaz olması sebebiyle, gelirin bölgeler bazında eşit dağıldığı bir ülkeye rastlanmamıştır. Ülkelerin bölgeler arası farklılıklarına rağmen bölgelerin karşılaştırılmalarının yapılması bu gelir dağılımı yordamıyla mümkün olmaktadır. Bölgeler arası gelir dağılımında dengesizliklerin yüksek olduğu yerlerin az gelişmiş, ekonomik düzeyi düşük ülkeler olduğu; bölgeler arası gelir dağılımı dengesizliklerinin düşük olduğu yerlerin ise refah seviyesi yüksek, kalkınmış ekonomiye sahip ülkeler olduğu belirlenmiştir (Türk, 1989: 279- 280).

Ülkedeki bölgelerin gelişme düzeylerini iklim, ekonomi, kültür, tarih ve sosyal birçok etmen şekillendirmektedir. Bu etmenler göz önüne alındığında, sosyal ve ekonomik fırsat eşitsizliği söylemi, bölgeler arası gelir eşitsizliği için yerinde olacaktır (Şahin, 2010: 631).

2.1.2.4. Sektörel Gelir Dağılımı

Ekonomilerin üç sektörü olan hizmet, sanayi ve tarımın milli gelire ne kadar katıldığını gösteren sektörel gelir dağılımıdır. Bu sektörlerin uzun vadede izledikleri seyir ve sosyal hasılaya getirileri gibi unsurlar devlet için birçok bilgi içermektedir. Bu durumda devlet sektörlerin durumunu net şekilde görmekte, hangi sektörün desteklenmesi gerektiğini ya da milli gelir dağılımını ne derecede etkilediğini fark edebilmektedir. Elbette ki bu dağılım da ülkelerin gelişme düzeyleri hususunda bilgiler içermektedir. Örneğin, gelişmiş ülkelere bakıldığında, tarım sektörünün gelirdeki payı düşüktür. Çünkü ekonomi sanayileşme safhasını tamamlayıp hizmet aşamasında bulunmaktadır. Gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkeler açısından ise durum, tarım sektörünün gelirdeki payının fazla olduğudur. Bunun da sebebi ekonominin tarıma dayalı olmasından kaynaklanmasındır (Türkiye Kamu-Sen, 2010: 21).

Şekil 5
Gelir Dağılımı Türleri ve Arasındaki İlişki

Kaynak: Uysal, Y. (2007). “Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Bağlamında Gelir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler,”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:9 Sayı:2, s.255.

Türlerine ayırarak incelemiş olduğumuz gelir dağılımı sınıflandırmaların birbirleriyle bağlantı içinde oldukları Şekil 5 yardımıyla gösterilmiştir. Herhangi birinde meydana gelen bir değişim diğer gelir dağılım türlerini de etkilemektedir. İşlevsel gelir dağılımı sektörlerden etkilenirken, sektörler açısından ekonominin konumu bölgesel gelir dağılımı hususunda bilgi sunmaktadır. Dağılımlar içerisindeki bu akış ülkelere uygulayacakları politikalar açısından yol gösterici olmaktadır (Uysal, 2007: 255).

2.1.3. Gelir Dağılımı Ölçüm Metotları

Bu bölüm gelir dağılımı eşitsizliğini ölçmekte yaygın olarak kullanılan göstergeler hususunda kısa bilgiler verip, çalışma kapsamında Türkiye'nin gelir dağılımı analizinde kullanılacak olan Theil Endeksine ilişkin daha ayrıntılı bilgi vermektedir. Gelir eşitsizliğini ölçmekte kullanılan ölçütler pozitif ve normatif ölçütler olmak üzere iki grupta toplanmaktadır.

Pozitif ölçütler gelirlerin birbiri ile arasındaki farklarını ve ortalama gelirden farklarını, kullanarak dağılımdaki eşitsizliği ölçer. Normatif ölçüler nicel unsurlardan çok nitel unsurlara odaklanarak toplum refahının belirli standartlar üzerinde olması gerektiği görüşüne göre değerlendirme yapmaktadır. Ülkeler arası gelir dağılımı farklılıkları karşılaştırılırken kullanılan bu ölçütlerin metodolojilerinin birbirlerine kıyasla avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır.

Pozitif ölçüler

- Gini katsayısı
- Lorenz eğrisi
- Yüzdelerlik gruplar katsayısı
- Logaritmik sapmaların ortalaması
- Değişkenlik katsayısı
- Kuznets katsayısı
- Theil endeksi

Normatif ölçütler

- Dolton ölçütü
- Atkinson endeksi

2.1.3.1.Pozitif Ölçütler

2.1.3.1.1.Gini Katsayısı

Corrado Gini'nin 1914 yılında literatüre kazandırdığı katsayı, yıllardır ekonomistlerin kullandığı kadar diğer sektörler tarafından da farklı amaçlar için kullanılmaktadır. Gini katsayısının yaygın olarak kullanılmasında en önemli husus ise basitliğidir (Giorgi, 1990: 183). Gini Katsayısı; “*mutlak eşitlik doğrusuyla Lorenz Eğrisi arasında kalan alanın mutlak eşitlik doğrusu altında kalan üçgenin alanına oranı*” olarak tanımlanmaktadır. Bu katsayının değeri, 0 ile 1 arasında değişmekte olup, sıfır tam eşitliği, bir değeri ise tam eşitsizliği göstermektedir (Doğan ve Tek, 2007: 100). Dünyada gelirin tamamen adil bölüştüğü yani Gini katsayısının sıfır olduğu ya da tamamıyla adaletsiz dağıldığı yani bu katsayısının tam eşitsiz olduğu bir örnek bulunmamaktadır (Öztürk ve Göktolga, 2010: 11).

2.1.3.1.2.Lorenz Eğrisi

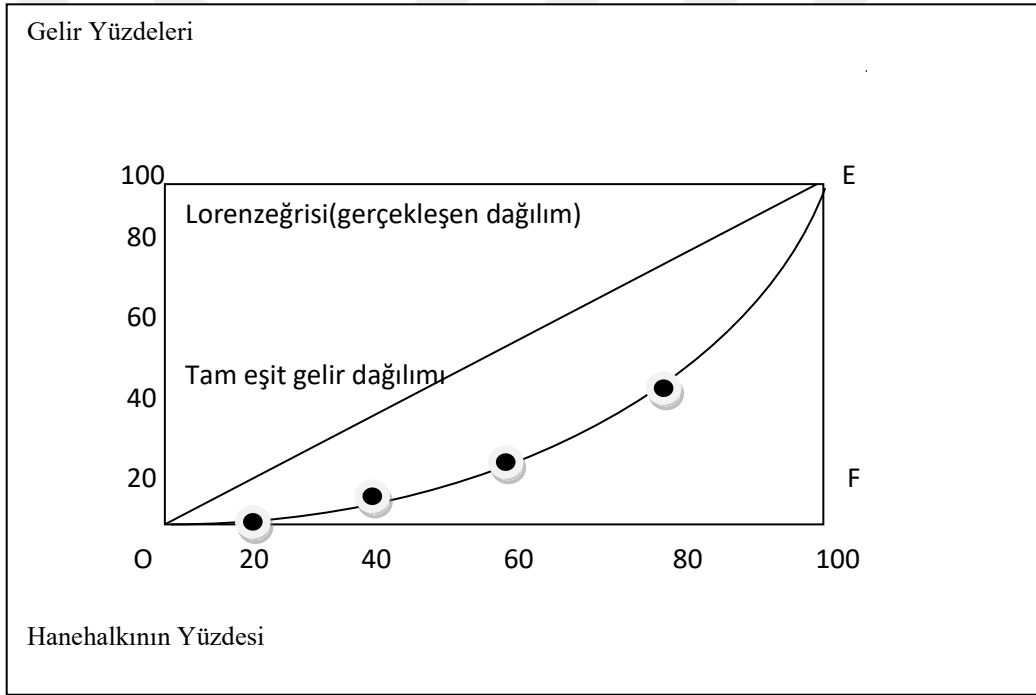
Lorenz Eğrisi 1905 yılında gelir dağılımının grafiksel gösterimi halinde Max Lorenz tarafından oluşturulmuş bir yöntemdir. Bu ölçüm metodunun amacı elde edilen milli gelirin nüfus üzerindeki dağılımını göstermektir. Bu eğri malvarlıklarıyla ilgili gelir eşitsizliği ve sosyal eşitsizliğinde kullanılmaktadır. Yüzdelerlik dilimleme ölçümü ile benzerlikler gösteren Lorenz Eğrisi, bireylerin birikimli paylarını gelirin birikimli payları ile eşleştirmektedir (Bellu ve Liberati, 2005: 2).

Şekil 6
Lorenz Eğrisinin Oluşum Aşamaları

Adım	Uygulamalı İçerik
1	Gelir dağılımı sıralamasını gelir seviyesine göre oluşturmak
2	Hanehalkının gelir oranını belirlemek
3	Toplam gelir ve hanehalkı oranını tespit etmek
4	Dağılmış eş gelir doğrusunu tanımlamak
5	Hanehalkı toplam oranını gelirin toplam oranına karşı belirlemek

Kaynak: Bellu ve Liberati, 2005: 4

Şekil 7
Lorenz Eğrisi

Kaynak: Karayakalı, Hüseyin, 2005: 91.

Lorenz eğrisi, Şekil 7’de görüldüğü gibi yatay ekseninde yukarı doğru nüfus (hanehalkı) yüzdesinin ve dikey ekseninde milli gelirdeki yüzde paylarının hanehalkı yüzdesinin gösterimiyle oluşturulmaktadır. Şekildeki “OE” eğrisi tam eşit gelir dağılımını gösteren doğruyu ifade etmektedir. Bu doğru, nüfus yüzdesinin eşit oranda milli gelirden faydalandığını göstermektedir. Toplumun gerçek Lorenz Eğrisi, yüzde hanehalkının milli gelirden paylarına düşen noktaların birleşimiyle elde edilir (Seyidoğlu, 2006: 409).

2.1.3.1.3. Yüzdellik Gruplar Katsayısı

Bu yöntemde ülke vatandaşları %20'lik, %10'luk veya %5 ve %1'lik yüzdellik dilimlere ayrılırlar. Oluşturulan bu grupların milli gelirden aldıkları payları belirlenir. Kullanılabilir gelirleri açısından hane halklarının, küçükten büyüğe sıralandığı ve beş gruba ayrıldığı yöntemde; geliri en yüksek grubu "Son yüzde 20'lik grup" temsilde bulunurken, geliri en düşük olan grubu ise "İlk yüzde 20'lik grup" temsilde bulunmaktadır.

2.1.3.1.4. Değişkenlik Katsayısı

Değişkenlik katsayısı istatistiki dağılımın standart sapmasının aritmetik ortalamaya oranıyla elde edilmektedir. Değişkenlik katsayısının karesi alınarak görel varyans bulunur. Ulaşılan varyans değeri gelirin ortalamadan ne kadar uzak olduğunu göstermektedir. Görel varyans katsayısının yarısı alınarak eşitsizlik ölçütü olarak kullanılmaktadır.

2.1.3.1.5. Logaritmik Sapmaların Ortalaması

Söz konusu yöntemde gelirlerin genel ortalamadan farkları ölçülür. Ortalama gelir ile hane halkı geliri arasındaki ilişki logaritmik olarak ortaya konulur.

2.1.3.1.6. Kuznets Katsayısı

Gelir dağılımı ile gelir seviyesi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan Kuznets'in ortaya koyduğu katsayısı, sektörlere göre sınıflandırılmış bir Lorenz Eğrisinden elde edilmektedir. Kuznets katsayısı 0 değeri ile 1 değeri arasında yer alır. Yalnızca ekonomide iki sektörün olması durumunda kullanılabilir. Bu katsayının sıfıra eşit olması sektörel gelir dağılımı ortalamasının ülkenin gelir ortalamasına eşit olmasına bağlıdır (Aktan ve Vural, 2002).

2.1.3.1.7. Theil Endeksi

Theil endeksi James K. Galbraith'in önderliğinde yürütülen Teksas Üniversitesi Gelir Eşitsizliği Projesi (UTIP) tarafından oluşturulan bir endekstir. Bölgesel ve sektörler arasındaki ücret eşitsizliğinden hareketle gelir dağılımı hakkında bilgi vermektedir. Endeksin hesaplanmasında kullanılan sektörler; iş, inşaat, finans, imalat, sanayi, perakende ve ticaret şeklindedir. Theil endeksi Genelleştirilmiş Entropi endekslerinden biridir ve ayrıştırılabilir bir endekstir. Bu

özelliği sayesinde ülke içi ve ülkeler arası gelir eşitsizliği ayrı ayrı incelenebilmektedir (Haçikoğlu, 2011: 38)

Theil endeksi toplam eşitsizliği grup içi (T_w) ve gruplar arası (T_B) olarak ayrıştırabilmektedir (Elveren ve Galbright, 2009). Endeks şu biçimde elde edilir:

$$T = T_w + T_B$$

Analize dahil edilen verilerin toplulaştırılmış olması sebebi ile grup içi etkileri gözlenemez. Bu sebeple endeks ile yalnızca gruplar arası eşitsizlik ortaya konabilir. Theil'in 1972'deki makalesinde gruplar arası eşitsizlik (T_B) aşağıdaki gibi ortaya konmuştur (Theil, 1972).

$$T^B = \sum_{i=1}^n \left\{ \left(\frac{p_i}{P} \right) * \left(\frac{y_i}{\mu} \right) * \ln \left(\frac{y_i}{\mu} \right) \right\}$$

Formülde i her bir grubu, " P " toplam nüfusu, " p_i " i grubundaki kişi sayısını, " μ " toplam nüfusun ortalama gelirini, " y_i " ise i grubundaki ortalama geliri ifade etmektedir.

Theil endeksi ölçekten bağımsızdır. Endeksin değeri hane halkı sayısına göre analiz edilen grubun ölçөгüne göre değişebilir. Bu sebeple endeks farklı ülkelerin karşılaştırıldığı panel veri uygulamaları yerine tek ülkeyi konu edinen zaman serisi analizlerinde kullanılmaktadır (Gürsel vd., 2000).

Galbright (2009), ortaya çıkardığı endekse ilişkin görüşünde, ülkedeki gelir eşitsizliğine makroekonomik politikaların sebep olduğunu ve ayrıca bu politikaların farklı sektör ve bölgelerde çalışmakta olan ücretlilere etkilerinin de farklılık arz ettiğini dile getirmiştir. Buradan hareketle belirli bir bölgede ya da endüstride çalışan bireylerin ortalama gelirlerinde meydana gelecek olan bir farklılık, ülkenin genel düzeyde gelir eşitsizliğini de etkileyecektir. Bu endeksin ise buradaki eşitsizliğin göstergesi olacağını savunmuştur.

2.1.3.2. Normatif Ölçütler

2.1.3.2.1. Dalton Ölçütü

Gelir dağılımı ölçütleri arasında Dalton ölçütü daha geniş kapsamlı niteliğe sahiptir. Ekonomik refahı da içeren bu ölçüt ülkeler arasındaki gelir dağılımı farklılıklarının anlaşılmasında sıkça kullanılmaktadır. Bu ölçüt, gelir arttıkça

marjinal faydasının düştüğünden hareketle gelir ile toplam faydanın fiili düzeylerinin eşit dağılmasıyla elde edilecek toplam fayda düzeyinin kıyaslanmasına dayanır. Herkes açısından aynı tip fayda fonksiyonu söz konusu olmasından dolayı toplam refahın maksimize edilmesi gelirin eşit olarak bölüşülmesi halinde mümkün olacaktır. Ölçüt, maksimum sosyal refah ile fiili sosyal refahın oranlanmasını eşitlik ölçüsü olarak almaktadır.

2.1.3.2.2. Atkinson Endeksi

Toplumsal refah tabanlı bu ölçütte, kişisel faydanın kıyaslanabilir olduğu varsayılmaktadır. Toplumsal refah fonksiyonu, her bir birey ait refah fonksiyonunun toplamından oluşan içbükey, simetrik ve toplanabilir bir fonksiyondur (Aktan ve Vural, 2002).

2.1.4. Gelir Dağılımını Belirleyen Etmenler

2.1.4.1. Piyasa Yapısı

Bugün piyasa denildiği vakit çoğu zaman kastedilen tam rekabet piyasasıdır. Yaygın tanımıyla piyasa mübadelenin meydana geldiği alandır. Piyasayı oluşturan esas öge olan mübadele, alıcı ve satıcıların birbirlerine olan arzularının uygun düşmesi, alıcı ve satıcıların sayıları ve birbirleri üzerine sahip oldukları bilgi dereceleri ortaya çıkacak olan piyasanın özelliklerini oluşturmaktadır. Piyasalar çok türde olup, tam rekabet piyasası bunlardan yalnızca biri olup ayrıca reel hayatta en az karşılaşılan çeşididir. Reel hayattaki piyasalar ise aksak rekabet piyasaları diye isimlendirilmektedir. Bunlar ise monopol, oligopol ve monopolcü rekabet piyasası olarak ifade edilmektedir (Savaş, 2000: 9-10).

Tam rekabet piyasasında uzun dönemde aşırı kar yok olurken, aksak rekabet piyasasında kısa dönemde elde edilen anormal kar uzun dönemde de varlığını sürdürmektedir. Aksak rekabet piyasaları marjinal maliyetlerinin üstünde bir fiyattan satışlarını gerçekleştirerek aşırı kar sağladıklarından ötürü, toplumdaki gelir dağılımını kendileri avantajlı olacak biçimde bozmaktadır. Aksak rekabetin nihayetinde gelir dağılımını bozan etkileri sosyal adalet açısından arzu edilmeyen bir durumdur. Aksak rekabet piyasalarında gerçekleşen reklam ve yeni ürün savaşı tüketici refahını artırmaktan çok firmanın pazar sahasını artırmayı amaçlamaktadır. Firmaların pazar sahalarını genişletebilmek için rekabete engel oldukları aksak

rekabet piyasalarında karı artırmayı amaçlayan firma eylemleri, sosyal faydanın maksimize edilmesini engellemektedir (Dinler, 2002: 317).

2.1.4.2.Teknolojik Gelişme Düzeyi

Teknoloji, ekonomik ve sosyal yaşamda kökten değişimler meydana getirmektedir. Teknolojik gelişim seviyesi, bugüne kadar toplumun üç evresinden geçerek günümüze gelmiştir. Birinci evre, insanoğlunun göçebe yaşam tarzından yerleşik düzene girdiği, pazarın ise yakın mesafedeki köylük bölgeler ile sınırlı olduğu tarım toplumdur. İlk evreyi takip eden evrede, buhar makinesinin icat edilmesiyle başlayan ve üretimin yaygın bir hal aldığı, işte uzmanlaşmanın mühim olduğu, Fransız aydınlanması ile sosyal ve kültürel anlamda etkinliğin gelişim gösterdiği, fiziki anlamda pazara ulaşılabilirlik düzeyinde olan sanayi toplumdur. Son evre ise, sayısal veriler geliştirilerek, bilgiye ve nitelikli insana gereken önem gösterilerek ve piyasa pazarına iletişim ağlarıyla erişim sağlanabilen bilgi toplumu şeklindedir (Taşçı, 2007:317-318).

Uluslararası ticaretin serbest hale gelmesinin neticesinde, farklı seviyelerde teknolojik gelişmeyi bünyesinde barındıran birçok ülke, karşılaştırmalı üstünlük seviyelerine ve rekabet kuvvetini en iyi uygulayabileceği sektörlere uyumlu biçimde dış ticaretin mal bileşiminde değişiklikler yaratmaktadır. Bu değişiklikler bazı sektörlerde ilerleme şeklinde gerçekleşirken, bazılarında ise gerileme biçiminde oluşmaktadır. Böylelikle her sektörün kendine has üretim faktörü bileşenlerinden, bilhassa teknolojik yapısından, nitelikli-niteliksiz işgücünden etkilenerek ücret farklılıkları meydana gelmektedir. Emek piyasası yapısı ve teknolojik gelişime bağlı olarak işsizlik oranlarında farklılıklar gerçekleşmektedir. Bilhassa gelişmiş ülkelerde teknolojik gelişmelerin geldiği üst seviye neticesinde niteliksiz işgücüne olan talep düşerken, nitelikli işgücüne olan talep yoğun olarak artış göstermektedir. Emek talebinde meydana gelen bu değişimler niteliksiz işgücü mensubu kişilerin ücretleri için baskı ve tehdit yaratmakta ve niteliksiz emeğin gelirden elde ettiği payı düşürmektedir (Öztürk, 2012: 31).

Yalnızca eğitim yolu ile kazanılan modern bir teknolojinin karşısında eğitimin gerekli olmadığı tradisyonel bir teknoloji bulunduğu varsayıldığında; eğitim esaslı modern teknoloji kabiliyeti olan kişilerin geliri artacaktır. Bunun nihayetinde ise eşitsizlik de artar. Fakat süreç içerisinde meydana gelecek olan ekonomik

gelişme, teknoloji kullanma kabiliyeti olan kişilerin de sayısını artıracaktır. Eğitimli ve teknoloji kullanabilen işgücü oranı artarken, verimlilik azalacak ve daha öncesinde artan gelir eşitsizliği zamanla azalacaktır. Böylelikle gelir eşitsizliği, verimlilik ve gelir arasındaki teorik varsayımlar (KuznetsEğrisi) ile tutarlı bir hal oluşacaktır (Sato ve Yamamoto, 2008: 135-157).

2.1.4.3.Üretim Faktörlerinin Niteliği

Gelir dağılımında üretim faktörlerinin niteliği oldukça önem arz etmektedir. Farklı kabiliyetlere ve üstün özelliklere sahip kişilerin gelir sağlama hususundaki maharetleri daha fazladır. Gelir sağlama konusunda hangi kabiliyetlerin başarıyı yükselttiği mevzusu tartışmalı olmakla beraber eğitim seviyesi, zeka düzeyi, girişimci ruh ve sağlıklı bir bünyeye sahip olmak elde edilen geliri artıran nitelikler içerisinde görülmektedir (Aktan ve Vural, 2002b: 5).

Temel üretim faktörü olan emek gelirleri arasındaki eşitsizliğin esas sebebi beşeri sermaye olarak ifade edilen emeğin eğitim seviyesi ve niteliğindeki farklılıklardır. Emeğin dağılımı yetişkin bireyler arasında aynı düzeyde ya da eşitmiş gibi algılansa da, reel piyasada bireylerin nitelik açısından farklılıklar içerdiği bilinmektedir. Emeğin niteliği tüm bireylerde aynı ya da eşit gerçekleşseydi ücret geliri arasındaki eşitsizlikler yok olabilirdi. Çünkü bu burumda her birey aynı işi icra edebilecek seviyede olmaktadır. Halbuki emeğin niteliğinin dağılımındaki adaletsizlikler emek gelirleri arasındaki adaletsizliklerin en mühim sebebini meydana getirmektedir. Eğitim kalitesi farkı, yetenek farkı gibi özelliklerden ötürü emeğin yapısının aynı olmaması, bazen de para ile belirlenemeyen bazı avantajlar sebebiyle ücretler açısından ciddi farklılıklar olabilmektedir. Ses sanatçılığı, futbol oyunculuğu vs. gibi özel kabiliyet isteyen ve halka hitap eden meslek gruplarında çalışan insanlar üst düzey gelirler elde edebilmektedirler (Dinler, 2005: 282).

2.1.4.4.Mülkiyet Yapısı ve Servetin Dağılımı

Mülkiyet yapısı gelir ve servet dağılımı için önemli bir belirleyici olmaktadır. Toprak mülkiyetindeki eşitsizlikler, toprakların miras sonucu git gide parçalara ayrılması ve giderek artan nüfus tehdidi gibi faktörler pek çok ülkede nüfusun mühim bir bölümünün küçük toprak sahipliği ve maaşlı tarım işçiliği üzerinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Miras yöntemi ve küçük düzey çiftçilerde hızla

artan nüfus neticesinde meydana gelen arazi parçalanması, sonraki zamanda mülksüzleşme sürecini yaratmakta ve bu durum gelir dağılımını düşük gelir düzeyine sahip kesimler aleyhine bozmaktadır (DPT, 2001: 76).

Gelir dağılımının adaletsizliğinde, servet dağılımının dengeli biçimde olmaması önemli bir unsur olmaktadır. Bireylerin sahibi buldukları servetlerinde meydana gelen bir değerlenme gelir dağılımında da servet sahibine kazanım sağlayacaktır. Böylece servet kanalıyla da bireysel gelir adaletsizliği daha dengesiz bir duruma dönüşecektir. Servetin bölüşümünden kaynaklanan gelir adaletsizliğini azaltmak servet üzerinden alınan dolaysız vergilerin oluşturulmasına bağlıdır (8.BYKP, 2001: 63).

Servet sahibi olan bireyler, servet sahibi olmayan bireylere göre daha zahmetsiz gelir elde ederler. Gelir seviyesi ile servet arasında doğrusal yönlü bir oran olmasından ötürü, dağılımda eşitliği sağlamak maksadıyla servet üzerinden sağlanan kazançların vergilendirilmesinin görece ağır olması gerekmektedir (Ulusoy, 2003: 264).

2.1.4.5.Siyasal Sürece Katılım, Örgütlenme ve Kurumsal Mücadele

Alesina ve Perotti (1996), Türkiye'nin de içinde bulunduğu çalışmalarında 71 ülke açısından gelirin eşit olmayan dağılımının, sosyal anlamda memnuniyetsizliği ve politik istikrarsızlığı artırdığı hipotezini teste tabi tutmuşlardır. Gelir eşitsizliğinin yatırımları azalttığı ve politik istikrarsızlığı da artırdığı savlarının incelendiği araştırmada, iktisadi çevrelerde meydana gelen belirsizliğin yatırımları azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Yatırımlar büyümenin esaslı mottosu olduğundan dolayı gelir eşitsizliği yatırımları negatif ölçüde etkileyerek politik istikrarsızlığa da sebep olmaktadır. İki tane siyasi partinin bulunduğu bir ülke ekonomisinde gelirin yeniden dağılımı ve siyasal istikrarsızlığı ele alan Bellettini (1998), ülkedeki durumun ekonomide reel bir şokun yaşanıp yaşanmaması üzerinden biçimleneceğine dikkat çekmiştir. Olası bir reel şokun gerçekleşmediği durumda siyasal partilerin her biri politik tercihlerine binaen seçmenlerinin refahlarını artırmayı hedef alan yöntemlerini yineleyeceklerdir. Şayet ekonomiyi tehdit altına alan bir şok yok ise, politika yapıcılar ileriki zamanda tekrardan seçilme şanslarını riskli bulmayacaklardır. Böylelikle daha köklü yenilikler içeren kararları uygulayabileceklerdir. Fakat reel bir şokun gerçekleşmesi durumunda, ileriki

dönemlerde tekrardan seçilme şanslarını artırabilmek maksadıyla politikacılar daha ılımlı uygulamalara yöneleceklerdir. Olası bir şokla karşılaşılmayan ilk dönemde siyasal partiler, seçmenlerin menfaatlerinin lehine bir gelir dağılımı belirleyeceklerdir. Fakat ikinci döneme ait seçim sonuçları, meydana gelen şoklar sonrasında oluşan seçmen gelirine ve ilk dönemin uygulamalarına bağlı olacaktır.

Gelir dağılımında adil olunma hassasiyetinin seçim zamanlarıyla sınırlı kalmaması siyasi örgütlenme düzeyi ve kurumsal mücadele açısından oldukça önem bir konudur. Bu sebeple düşük gelirli yoksul grupların, gelir dağılımı adaletsizlikleri ve yoksulluk ile mücadele önlemlerinin tüm safhalarında fikirlerini beyan edebilmeleri, karar aşamalarına aktif biçimde iştirak edebilmeleri ve baskı ve çıkar grupları meydan getirerek siyasiler üstünde pazarlık güçlerini artırabilmeleri, isteklerini dayatabilmeleri örgütlenme düzeyleri ile oldukça alakalıdır. Siyasal anlamda etkili düzeyde bir örgütlenme yaratmadan yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliklerinin daha düşük seviyelere çekilmesi, hangi zamanda gerçekleşeceği belirsiz olan iktisadi kalkınma sonrasına bırakılan ve vaad düzeyinde yalnızca gündem unsuru olmaktan öte gidemeyen bir hedef olarak kalmaktadır (Şenses, 2001: 311).

2.1.4.6. Ekonomik Düzen ve Uygulanan Sosyo-Ekonomik Politikalar

Ülkelerin ekonomik yapısını belirleyen iki esaslı öge enflasyon ve ekonomik krizlerdir. Bu iki sorun ekonomik düzeni bozucu etkiye sahip olduğundan gelir dağılımı eşitsizliğini de artıran etkiye sahiptir (DPT, 2001: 62).

Enflasyon, istikrar içermeyen bir ekonominin göstergesi olarak, sermaye ve emek gelirleri arasında dengesizlik ortaya çıkarmakta ve sermaye için avantaj, emek içinse dezavantajlı bir tutum oluşturmaktadır. Piyasadaki yüksek enflasyon oranından, ciddi derecede etkilenen gelir dağılımında bozulmalar olurken; bunun yanı sıra enflasyon oranında gerçekleşen düşüşlerden ise direkt olarak iyicil bir etki görememektedir. Üst gelir grubu mensubu aileler enflasyon karşısında direnç gösterecek güce sahip ve etkilenmezken, enflasyondan etkilenen sabit gelirli aileler direnç gösteremeyip olumsuz şekilde etkilenmektedirler (Altınışık ve Peker, 2008: 106).

Gelir seviyesi yüksek olanlar enflasyonist ortamda düzeylerini koruyacak birikimlere sahipken, düşük gelir seviyesi olanlar ise fiyat artışları ile orantılı olarak reel gelirlerinin azalması ve gelirlerini artırma imkanına sahip olmamaları nedeniyle enflasyon, kişisel gelir paylaşımında emek geliri sağlayanlar için negatif neticeler yaratmaktadır. Sonuç olarak enflasyon, gelirin paylaşımında bozucu bir etkiye sahip olmaktadır (Pehlivan, 2009: 28).

Ekonomik krizler ise esas olarak reel sektörler ve finans piyasalarının yanında sosyo-ekonomik etkileri içine alan geniş bir unsurdur. Krizlerin genel anlamda etkisini gösterdiği sosyal yardım kalemleri, işgücü piyasaları, eğitim ve sağlık sektörleridir. Krizlerin meydana getirmiş olduğu koşullardan ötürü bu sektörlerde çeşitli kısıtlamalar yapılması gelir dağılımı ve yoksulluk unsurlarını negatif yönde etkilemektedir (www.ekodialog.com).

Sosyal piyasa ekonomisinin uygulandığı en mühim ülke olan Almanya'da II. Dünya Savaşı'ndan sonra ekonominin tekrar kurulması ve etkin hale getirilmesi için önce büyümeye daha sonra ise gelir dağılımına daha çok hassasiyet gösterilmektedir (Şanlıoğlu, 2011: 63). Bugün de AB'nin uyguladığı politikaların sosyal piyasa ekonomisi ile uyduğu göze çarpmaktadır. Gelir dağılımı eşitliği göz önünde bulundurulmadığında sosyal bütünleşmeden ziyade sosyal farklılaşma ve kutuplaşma meydana gelmekte, gerçekleşen refah artışından bir hak sağlayamayan toplum grupları kısmen tepkici ideolojilere yönelmektedir. Gelir dağılımı eşitliğinin gerçekleştirilemediği toplumlarda toplumsal değer sistemleri bozulmakta ve suç oranlarında artış meydana gelmekte yani; sosyal çözülme kendini göstermektedir (Öztürk, 2017: 38-39).

2.1.4.7.İşsizlik

İşgücü piyasasında toplam arz ve toplam talep dengesinin sağlanamadığı zamanlarda beliren çokça problemden şüphesiz başlıcası işsizlik unsurudur. Türkiye açısından bakılacak olursa, birçok sektörde, özel yetenek isteyen birçok iş sektörü talep azlığından kontenjanlarını tamamlayamazken, bir işe yerleşemeyen ve meslek sahibi olmayan kesimlerin işsizlik oranları hızla artış göstermektedir. Ama genel olarak talep ve arzın birbirini karşıladığı algısı yaratılmaya çalışılsa da, iller ve meslekler açısından değerlendirildiğinde talep ve arzın birbirini karşılamadığı görülmektedir. Bu durum da istihdam piyasasındaki talep ve arzın örtüşememe

sorununun incelenmesini ve gelir bölüşümünün adaetli bir biçimde yapılabilmesi için politika önerilerinin gerçekleştirilmesini gerekli kılmaktadır (Kanlı ve Alparslan, 2011: 94).

2.1.4.8.Hızlı Nüfus Artışı

Nüfus artışının yüksek seyretmesiyle beraber gelir düzeyi düşük kesimler artan gelirden artan oranlı bir pay elde edemeyeceklerdir. Eğer bir ülkede genç nüfus oranı bir hayli yüksekse, bu durum gelecek yıllarda istihdam açısından ciddi sorunlar doğuracaktır. Nüfus artışının dengeli bir biçimde olması, hali hazırda çalışan kesime daha çok gelir sağlama olanağı sunarken, genç nüfusun da ileride istihdam edilmeleri açısından mühimdir (8.BYKP, 2001: 56-58).

Ülkelerin gelir seviyeleri yükseldikçe nüfus artış hızı da düşmektedir. Az gelişmiş ülkelerdeki yüksek nüfus artış hızı, iktisadi kalkınma ve nüfus ilişkisi üzerine dikkatlerin çekilmesine sebep olmaktadır. Yoksul ülkelerin en belirgin özelliklerinden olan hızlı nüfus artışı problemi bu ülkelerin gelişimine engel olan esas öğeler arasında kendini göstermektedir. Bu tip ülkelerdeki yoğun nüfus artışı, kişi başına düşen geliri azaltmakta, tasarrufları engellemekte ve işsizlik sorununu artırmakta, gelir dağılımı eşitsizlikleri ve yoksulluk problemini birlikte getirmektedir. Gelişmiş ülkelere nazaran oldukça daha fazla nüfus artışının gerçekleştiği az gelişmiş ülkelerde, elde edilen yıllık gelir artışının bir bölümü artan nüfus tarafından absorbe edilmektedir. Düşük gelirli ülkelerde yıllık gelir artış hızı %4,1 oranındadır. Nüfus artış hızı düzeyi ise %2'dir. Böylece net gelir artış hızı %2,1 seviyesinde olmaktadır. Yıllık gelir artış hızı düzeyi, nüfus artış hızı oranından az olduğu takdirde net gelir artışı negatif değerde bile gerçekleşebilmektedir (World Bank, 2017).

2.1.4.9.Kayıt Dışı Ekonominin Yaygınlığı

Kayıtdışı ekonomi, devletten gizli tutulan, kayda alınmayan ya da alınamayan ve bu sebepten ötürü denetlenemeyen faaliyetler diye ifade edilebilir. Genel anlamda kayıtdışı ekonominin, mal ve hizmet üretiminde ortaya çıkmasının yanında GSMH hesaplarına yansımayan alanları içerdiği ve geleneksel ekonomik ölçüm metotlarıyla tamamen tespit edilmediği kabul edilir. Kayıtdışı ekonomi vergilendirilmeyen bir alan olmasının yanında ekonomik verimliliğin düşmesine neden olmasından ötürü kamu gelirlerine de herhangi bir getiri sunamamaktadır. Bununla beraber benzer

türde mal ve hizmetler üreten firmalar, kayıt içi veya kayıt dışı kesimde çalışıyor olmalarına bağlı olarak dinamik bir rekabet sahasının oluşmasını engelleyerek piyasadaki rekabet sahasını olumsuz bir şekilde etkilerler. Bu da gelir dağılımının bozulmasında rol oynar (Altınışik ve Peker, 2008: 105).

Kayıt dışı ekonomiye uluslararası kapsamda bakıldığında Suriye’de son yıllarda gerçekleşen iç savaştan dolayı komşu ülkelerde sığınmacı olmak zorunda kalan Suriyeli mülteci rakamlarının Ürdün, Türkiye, Lübnan ve başka komşu ülkelerde gün geçtikçe hızlı bir biçimde arttığı gözlenmektedir. Bu artışla birlikte kayıt dışı alanlarda iş arayan ve önemli derecede istismar riski ile karşılaşan Suriyeli mültecileri konu alan haberler yayınlanmaktadır. Türkiye’de var olan istihdam kanunları, Suriyeli mültecilerin çalışma izni sağlayabilmelerini ve kayıtlı ekonomide iş bulmalarını zorlaştırmaktadır. Vatandaş olmayan şahısların bu tarzda sınırlandırılması, yetişkin ya da çocuk işçiler için tekstil, inşaat, ağır sanayi ve tarım gibi alanlarda enformel ekonominin meydana gelmesine yol açmakta ve gelir dağılımında adaletsizliği git gide körüklemektedir (Kirişçi, 2014: 30).

2.1.4.10.Sosyal Güvenlik Sisteminin Varlığı

Ülkelerin gelişmişlik seviyesi açısından önemli bir kıstas olan sosyal güvenlik sisteminin içerdiği esas unsurlar sosyal sigortalar ve yardımlardır. Gelişmiş ülkelerde, nüfusun oldukça büyük bir kısmı sosyal sigortaya tabiiyken, gelişmekte olan ülkelerde ise sosyal sigorta mensubu olan kısım daha sınırlı olmaktadır. Bilhassa işsizliğin yoğun yaşandığı bir ülkede sosyal sigortası bulunan hane halkı kazanımı elde bulunduran bir konumdadır. Bu olay bütün hane halkları açısından genele yayılıp bakıldığında, gelir dağılımı eşitsizliğinin yükselmesi kaçınılmaz bir son olmaktadır (Aktan ve Vural, 2002c: 10-11).

2.2.GELİR DAĞILIMI İLE SUÇUN ETKİLEŞİMİ

Asırlardır yaşanan her bir sosyal sorun, beraberinde suçu da ortaya çıkarmıştır. Misal gerçekleşen ekonomik kriz zamanlarında suç oranları da yükselmiştir. Buradan hareketle suç unsuruyla alakadar olmak, yalnızca entelektüel bir alan olmaktan başka bir iktisatçının yüklendiği sosyal sorumluluk olagelmıştır. Çünkü suç, global anlamda en çok hasar yaratan sosyal sorunlardan bir tanesidir. Artış gösteren suç ve şiddet eylemlerinin ekonomik faaliyetler üzerindeki negatif etkileriyle birlikte toplum refahı, kişilerin güvenliği ve yaşam kalitesini direkt olarak

azaltan etkileri de vardır. Suç unsuru, bilhassa da şiddet içerikli suçlar, bugün tüm ülkelerde mühim bir politika önceliği olagelmektedir. İktisatçıların ise benliğini bu mevzulara kayıtsız bırakabilmesi hemen hemen olanaksızlaşmaktadır (Güvel, 2004: 4).

Suç ve suç ekonomisi üzerine yapılan çalışmalar önceleri yoksulların şehirlerde yaşam sürdüğü alanlarda yoğunluk göstermiş, ayrıca burada dikkatlerin çekildiği nokta da ekonomik eşitsizlik olmuştur (Quetelet, 1968). Bazı zamanlardaysa değişik gelir sınıflarında farklılık gösterdiği düşünülen suç türlerinin, esas itkisinin fırsat olduğu farz edilmiştir (Guerry'den aktaran Cohen ve Felson, 1979: 589). Fırsat-maliyet analizi ile de incelenmesiyle nihayete ermiştir (Becker, 1968). İşsizliğin (Glaser ve Rice, 1959; Freeman, 1991) ve yoksulluğun (Ehrlich, 1973; Loftin ve Hill, 1974) suç ile ilişkisi oluşturulduktan sonra suç ve gelir dağılımı ilişkisi kuramcılar tarafından çalışmalara konu olmuştur (Ehrlich, 1974; Benoit ve Osborne, 1992). Gelir eşitsizliğini ölçmek amacıyla oluşturulan Lorenz Eğrisi yardımıyla yeni kuramlar meydana getirilmiş, böylelikle suç ile gelir dağılımı ilişkisi üzerine incelemeler artış göstermiştir (Braithwaite, 1981: 36-52).

Sosyal bilim uzmanları ve iktisatçılar, suç ile ekonomik şartlar arasındaki muhtemel bağlantıyı kurabilmek adına farklı modeller geliştirmişlerdir. Bu modelleri iki teori eşliğinde şöyle açıklayabiliriz:

1- Motivasyon Teorisi: Teori, ekonominin durgun olduğu dönemlerde, kişilerin meşru yollardan sağladıkları gelirlerinde gerçekleşen bir düşüşün, kişiyi suç işlemeye sevk ettiğini farz etmektedir. Kişilerin suç faaliyetinde bulunması olasılığını yükselten, yaşam kalitesini daha yüksek düzeye çıkarma ve bunu koruma istemlerine karşı olan engellenmedir. İşsiz kişilerin ise suç hareketinde bulunma oranlarını artıran sebep rasyonel tercih akışıyla oluşmaktadır. Bunlar suç işleme sonrasında sağlayacakları kazanımları, kanunun getirdiği cezai yaptırımdan daha değerli görmektedir (Britt ve Chester, 1994: 100; Croall, 1998: 103- 104). Yani teori ekonominin durağan zamanlarında gelirden meydana gelen azalma ve işsizliğin artması durumunda suç oranlarında olası bir artış olacağını öngörmektedir. Dolayısıyla motivasyon teorisi ekonomideki kötü bozulmalarla suç arasında pozitif bir ilişki ortaya çıkarmaktadır.

2- Fırsat Teorisi: Burada suç oranlarındaki artışın iktisadi büyümenin gerçekleştiği dönemlerde olacağı ifade edilmiştir. Sebep olarak ise gelirden oluşan yükselme ve piyasada dolaşan mallardaki artma eğilimi gösterilmiştir. Teoriye göre, suç daha çok suçtan zarar görenler açısından ele alınmıştır. Ekonominin durağan zamanlarında işsizlik sorunuyla karşılaşan bireyler, çoğunlukla evde vakit geçirecek olma zorunluluklarından dolayı, kendilerini gerek evleri dışında bir suçtan zarar görme gerekse evde hırsızlık suçuyla karşılaşmalarında zarar gören taraf olmaktan koruyacaktır. Teori bu görüşüyle motivasyon teorisiyle de farklılığını ortaya koymaktadır (Britt ve Chester, 1994: 100; Croall, 1998: 103- 104). Ekonominin hem durgun olduğu hem de genişleme gösterdiği her iki durumda da kuramların gösterdiği suç oranlarının yükselme eğiliminde olduğudur.

Bir ülkede gelir dağılımıyla alakalı adaletsizliğin ne seviyede olduğunun tespit edilmesi ayrıca kabul görebilir bir gelir dağılımının ya da adaletsizliğin ne derecede olabileceği (Pinar, 2006: 287), bu problemin yok edilmesi ya da asgari seviyeye çekilmesi amacıyla iyileştirici düzenlemelerin yapılması konusunda meydana getirilecek politikalar için çok mühim olmaktadır. Öyle ki bu problemin farkına varılamaması, koruyucu önlemlerin uygulanamaması ve gereken müdahalelerin gerçekleştirilememesi neticesinde mevcut adaletsizlikteki artış ivme kazanacaktır. Böylece gerek büyüme gerekse kalkınma, kaynakların etkin paylaşımı, toplum içerisinde hoşnutsuzluk, kin ve nefret gibi negatif duyguların toplumsal manada artması ve suç oranlarında artış gibi önemli sosyo-ekonomik problemlerin ortaya çıkışı kaçınılmaz olacaktır (Çakmak, 2015: 134).

Eşitsizliğin suç miktarını yükselteceğini savunan yaklaşımlar açısından başta gelen teoriler:

1- Becker'in (1968) suçun ekonomik teorisi: Becker (1968) tarafından ortaya atılan suçun ekonomik teorisi, daha sonra Ehrlich (1973) tarafından gelişmiş bir hale sokulmuştur. Bu teori açısından kişiler, suç fiilinden sağladıkları kazanımları ile yakalanmaları söz konusu olduğunda çarpıtılacakları cezaları karşılaştırarak seçimde bulunurlar. Bu sebeple teori, suçların caydırıcılığını artıran cezalar oluşturulması ve güvenlik tedbirlerinin artırılması yordamıyla suç miktarlarında düşüşler yaratılabileceğini öngörmektedir.

2- Merton'un gerilim teorisi: Toplumda sosyal yapı içerisinde düşük seviyede bir konuma haiz olan insanların, hayal ettikleri toplumsal hedeflerini yaşayamamalarının asıl sebebini, içerisinde buldukları şartlardan kaynaklandığını öne sürmektedir. Teori, toplumsal yapı içinde birilerinin başarı sağlarken, birilerinin başarı sağlayamamasını kendilerinin toplumsal alandaki imkanlarıyla alakalı olduğunu ifade etmektedir. Buradaki başarısızlık olgusu engellenme faktörüyle açıklanmaktadır. Yani, strüktürel anlamda eşitsizliğin mertebesi ne kadar yüksek gerçekleşirse, gerilim bu oranda yüksek olacaktır. Buradan hareketle, düşük statü mensubu bireylerin suç eyleminde bulunmaları da bu oranda yüksek seyredecektir.

3- Shaw ve McKay'ın sosyal çözülme/disorganizasyon teorisi: Bu teori, sosyo-kontrol mekanizmasının zayıflaması neticesinde suçun gerçekleşeceğini öne sürmektedir. Bu açıdan yoksulluk, ırksal ayrımlar, yerleşim sahaları içerisindeki hareketlilik (residentialmobility) ve istikrar sağlayamamış aile yapısı gibi etmenler, toplumsal bütünlüğü ve bağlılığı azaltan etkenler olarak görülmektedir. Bu sebeple; yüksek eşitsizlik sahaları, yüksek yoksulluğun olduğu sahalara dönüşme meyli barındırdığı için "eşitsizlik unsuru suçla alakalıdır" denilmektedir (Kelly, 2000: 531-532).

Suçluluğu ele alan çalışmaların önemle üzerinde durduğu, toplum ve birey arasındaki eşitsizlik unsuru olmuştur. Yüksek ve düşük gelir grupları arası farkın fazlaca olduğu kentlerde, suç oranlarının çok olduğunu ABD'deki bazı araştırmalar (Eberts ve Schwirian,1968; Danziger ve Wheler, 1975; Blau ve Blau, 1982; Currie, 1985; Sampson, 1985-1986) ortaya koymuştur. Yoksullukla şiddet içeren suçlar arası bağlantıyı kurmaya çalışanlar (Krahn vd., 1986; Land vd., 1990; Blau and Blau, 1986; Hseh ve Pugh, 1993), gelir eşitsizliği ve yoksulluğun öldürme suçu üzerinde kuvvetli etkisi olduğunu saptamıştır. Böylelikle sosyal etmenler olan yoksulluk ile gelir eşitsizliğinin şiddet içeren suçlarla bağlantısı ispatlamaktadır (Kennedy vd., 1998: 7-8). Burada Carroll ve Jackson (1983) da suçun meydana gelişinde eşitsizlik unsurunun, yoksulluktan daha ciddi anlamda etkili olduğunu belirtmektedir (Deutsch vd., 1992: 46).

Kawachi vd. çalışmalarında, şiddet içerikli suçlarla (yağma, öldürme, saldırı) gelir adaletsizliği ve de sosyal bağlılığın düşüklüğü arasında anlamlı ilişki saptamıştır. Yine sosyal bağlılığın düşüklüğü ve yoksunluk ile servet suçları

kategorisinde olan hırsızlık arasında da ilişki olduğu görülmüştür (Kawachi vd., 1999: 720).

Japonya'da gelir dağılımının hemen hemen eşit düzeyde gerçekleşmesinin, meydana gelen suç oranlarının da düşük düzeyde olmasını sağladığı görüşündeki (Bayley, 1991; Ladbork,1988; Tanioka ve Glazer, 1991) çalışmalar mevcuttur. Burada Japon vatandaşların %90 gibi bir oranda kendilerini orta düzey kategorisinde görmeleri önemlidir (Tsushima, 1996: 501).

Amerika'daki birçok çalışmada (Danziger, 1976; Jacobs, 1981), servet suçlarından olan hırsızlık ile ekonomik eşitsizlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fakat şiddet içeren suçlarla ekonomik eşitsizlik bağlantısı kurulmaya çalışılırken farklı farklı bulgulara varılmıştır. Blau ve Blau (1982), ABD'deki metropoller için yaptığı araştırmasında, öldürme ve gelir eşitsizliği arasında kuvvetli bir bağ olduğunu ortaya çıkarmıştır. Buradan hareketle ekonomik eşitsizliği, ABD için şiddet içeren suçların başlıca sebebi olarak değerlendirmektedirler (Tsushima, 1996: 501; Kelly, 2000: 532).

Birleşik Devletlerde, Danziger ve Wheeler (1975), gelir eşitsizliği ile gasp (yağma) ve hırsızlık suçları arasında birçok metropol bölgesi için anlamlı ilişkiye rastlamışlardır. Rosenfold (1986) ise gasp (yağma) suçu ve eşitsizlik ilişkisine dair herhangi bir bulguya rastlamamıştır. Patterson'un, çalışmasında şiddet içeren suçlar ya da ev hırsızlığı suçlarından bir tanesi ile gelir eşitsizliğinin ölçüsü arasında ilişki olduğuna dair tezi destekleyici deliller bulamamıştır (Witt vd., 1999: 392).

Daly vd. çalışmalarında, şiddet içeren suç oranlarının (yaralama, öldürme vb.) kuvvetli bir belirleyicisi olarak gelir eşitsizliğini göstermişlerdir (Daly vd., 2001: 222).

Fajnzylber vd., 1970 ve 1994 arası dönemi içine alan Birleşmiş Milletler Dünya Suç Araştırması datalarından yararlandıkları çalışmalarında, toplam 45 ülke için suçun belirleyicileri araştırmışlardır. Gasp ve öldürme suçlarının gelir dağılımındaki adaletsizlik ile ilişkisinin anlamlı olduğunu belirlemişlerdir. Aynı sene içerisinde başka bir çalışmalarında şiddet içeren suçlar ile adaletsizlik ilişkisini inceleyen Fajnzylber vd., şiddet içeren suçların gelir dağılımında gerçekleşen adaletsizlikten pozitif olarak etkilendiğine dolayısıyla aralarındaki ilişkinin anlamlı

olduğuna kanaat getirmişlerdir (Fajnzylber vd., 2002a: 25; Fajnzylber vd., 2002b: 1349).

Gelir ve suç arasındaki ilişkiyi ABD örneği için inceleyen Fleisher, suçun mühim bir belirleyicisi olarak gelir dağılımında gerçekleşen eşitsizliği göstermiştir (Fleisher, 1966: 132). Ehrlich de gelir dağılımındaki eşitsizlik olgusunun, metalar ile transfer edilebilir varlıkların sembolü olduğunu söylemiştir. Böylelikle gelir dağılımı ne oranda eşitsizlik içeriyorsa, metalar ile transfer edilebilir varlıklar o oranda yüksek seyredecektir. Ortalama gelir seviyesi veri kabul edildiğinde, kanuni ve kanun dışı faaliyetler arasında olan kazanç farkı göstergesi olarak gelir dağılımındaki eşitsizlik kullanılabilir. Bilhassa da gelir dağılımı eşitsizliğinin, malvarlığına karşı gerçekleşen suçlar üzerinde ciddi anlamda fazla etkili olduğu ortaya çıkarılmıştır (Ehrlich, 1973: 538-540).

Nilsson, 2004 yılına ait çalışmasında İsveç nazarında mala karşı işlenen suçlar ve şiddet içeren suçlar ile gelir adaletsizliği ilişkisini incelemiştir. 1973-2000 yıllarına ait dataları kullanan Nilsson'un ulaştığı neticede, gelir adaletsizliğinin, evden hırsızlık suçuyla bir ilgisinin olmadığı fakat araç hırsızlığı ve gasp suçlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Tüm bunlarla beraber gelir adaletsizliğinin, toplam suç oranı açısından kuvvetli bir etkiye sahip olduğu, saptamalardan bir tanesidir (Nilsson, 2004: 28).

Cheong ve Wu'nun gerçekleştirdikleri araştırmalarında, suç ve bölgeler açısından gelir adaletsizliği ilişkisini Çin bazında ele almışlardır. 1997-2007 arası yılların çalışıldığı araştırmada bağımsız değişkenler olarak gelir adaletsizliği, şehirleşme oranı, kişi başına gelir, işsizlik, enflasyon ve eğitim şeklinde oluşturulmuştur. Bağımlı değişkenler ise 10.000 kişi başına düşen soruşturma sayısı ve suç olarak seçilmiştir. Araştırma neticesinde suç oranı ve gelir adaletsizliklerindeki artışların eş anlı gerçekleştiği görülmüştür. Bununla birlikte suç oranları ve bölgeler açısından gelir adaletsizliği arasında anlamlı ve pozitif ilişkiye ratlanmıştır (Cheong ve Wu, 2013: 31-32).

İmrohoroğlu vd. (2004), suç oranlarındaki değişimleri nelerin etkilediğine dair gerçekleştirdikleri araştırmalarında, ABD'de 1980-1996 yıllarını kapsayan zamanı incelemiştir. Malvarlığına karşı işlenen suçlar ve şiddet suçlarının neyden etkilenebileceği noktasıyla ilgilenen araştırmacılar, gelir adaletsizliği, işsizlik oranı,

polis sayısı, yaş, gelir ve eğitim gibi değişkenleri modele katmışlardır. Araştırmanın neticesinde gelir adaletsizliğindeki yükselişe engel olduğunda suç oranındaki azalışın daha fazla olacağı belirtilmiştir (İmrohoroğlu vd., 2004: 723).

Gümüş (2004), ABD için nüfusu 200.000'den fazla olan kentleri açısından malvarlığına ve şahsa karşı gerçekleşen suçlar ile sosyo-ekonomik faktörler ilişkisini araştırmıştır (Makale Türkiye'de de yayınlanmıştır.). Araştırmada şahsa ve malvarlığına yönelik olan suç türleri ile bağımsız değişkenler olarak; ırk, gelir adaletsizliği, nüfus, hane halkı ortalama geliri, işsizlik, kişi başı kent geliri ele alınmıştır. Çapraz kesit dataların kullanıldığı ampirik bir analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz nihayetinde gelir, gelir adaletsizliği, nüfus ve nüfusun kapsadığı siyahi ırkın kentlerdeki suçların açıklanmasında mühim etmenler olduğu saptanmıştır (Gümüş, 2004: 101-108).

Yamak ve Topbaş (2005), çalışmalarına suç ve işsizlik arasındaki ilişkiyi konu alarak, Türkiye İş Kurumu verilerini kullanmışlardır. 1995-2002 dönemini ele alan 67 il bazında panel veri yöntemi ve nedensellik testi uygulamışlardır. Granger Nedensellik analizi bulgularına bakıldığında, işsizlik oranlarından suça doğru anlamlı olan bir nedensellik saptanmıştır. Yani, işsizlik oranlarında meydana gelecek bir artışın suç miktarında da artışa sebep olacağı belirtilmiştir. Suç işlenmesiyle sağlanacak potansiyel kazancın artış göstermesinin, ekonomik türdeki (çoğunlukla mala karşı gerçekleşen suçlar) suç miktarında artışa sebep olacağı araştırmanın başka tespitleri arasındadır (Yamak ve Topbaş, 2005: 714).

Çiftçi ve Bahar (2005), suç ile 2000-2001 ekonomik krizlerinin ilişkisini 1995-2003 dönemi açısından Muğla ili nazarında ele almışlardır. Çalışmada tescil ve terkin edilmiş olan firma sayıları, işsizlik oranları, esnaf ve sanatkârlar siciline yapılan giriş ve çıkış kayıtları ve Muğla İl Emniyet Müdürlüğü ile İl Jandarma Komutanlığı'ndan alınan suç miktarı arasında nedensellik analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın neticesinde elde edilenlere göre, Muğla şehrinde ekonomik krizle birlikte kapanan firma sayısının ve bununla aynı oranda etkilenen şekilde işsizliğin arttığı, yeni faaliyete başlayacak olan firma sayısının ise azaldığı bunlara binaen ise şahsa ve malvarlığına karşı gerçekleşen suçlarda ciddi oranda artış meydana geldiği belirlenmiştir (Çiftçi ve Bahar, 2005: 116-121).

Pazarlıođlu ve Turgutlu (2007), kiři bařına dűřen gelir ve iřsizlik oranı ile aile dűzenine, řahsa, t2relere, malvarlıđına, 2zel kanunlara, devlete, kamu gűvenliđine, kamu dűzenine, genel ahlaka karřı ger2ekleřen su2lar arasındaki uzun vadeli iliřki 2alıřmanın konusunu oluřturmaktadır. 1968 ve 2004 yılları arasına ait data ların kullanıldıđı 2alıřmada su2 ve diđer bađımsız deđiřkenler arasındaki iliřki Johansen eřbűtűnleřme testi ile ortaya konulmaya 2alıřılmıř ve ayrıca Granger nedensellik analiziyle de nedenselliđin y2nű deđiřkenler a2ısından saptanmıřtır. Arařtırma bulguları neticesinde, bađımsız deđiřkenler ve su2 arasında etkileřime rastlanmıřtır. 2alıřmada kiři bařına dűřen gelir ile toplam iřsizlik oranı ve genel ahlaka, kamu gűvenliđine, devlete karřı iřlenen su2lar arasında uzun vadeli bir denge iliřkisi olduđu saptanmıřtır (Pazarlıođlu ve Turgutlu, 2007: 65-68).

C2mertler ve Kar (2007), 2alışmalarında 2000 yılına ait olan 81 ilin verilerinden yararlanarak yatay kesit analizi ger2ekleştirmişlerdir. Su2un sosyo-ekonomik anlamda belirleyenlerini ortaya 2ıkarmak istedikleri araştırmalarında, bağımsız değişkenler kiři başına gelir, doğum hızı, gűvenlik g2revlisi sayısı, okullaşma oranı, yeşil kartı haiz kiři oranı, g22, nűfus yoğunluğu ve yoksulluk; bağımlı değişken olarak ise su2 se2ilmiştir. Analizde kiři başına gelir ve eğitim dűzeyi genel inanişın aksine sonu2lar ortaya koymuştur. Yani kiři başına gelir seviyesinde yűkselme olduğu su2 oranında da artış olmaktadır ve eğitim ile su2 arasında ise eğitim dűzeyindeki yűkseliřin su2 oranlarında bir dűřmeye sebep olmadığı saptanmıştır. Dođum hızı ile nűfus yoğunluğunun su2 ile anlamlı ilişkisi olduğuna yani su2 oranlarını 2oğalttıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca Su2 ile yeşil kartlı birey oranı arasında ise negatif ilişki saptanmıştır (C2mertler ve Kar, 2007: 46-54).

Durusoy vd. (2008), Tűrkiye'deki illerin tamamını konu alan doğrusal regresyon y2ntemi uyguladıkları 2alışmalarında, dolandırıcılık, mala zarar verme, asayiş su2ları, yaralama, fuhuş gibi su2ların, mesleki ve teknik eğitim veren okullardan mezun olan kişilerin yoğun olduğu şehirlerde anlamlı dűzeyde dűřuk oranlarda işlendiği saptanmıştır. G22 alan illerde mala karşı ger2ekleşen su2ların 2ok olduğu ayrıca g2cűn şahsa karşı ger2ekleşen su2lar űzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. İşsizliğin ise yalnızca mala zarar verme su2unda artış yarattığı bulgular arasındadır. Yeřil kartı olan kişilerin yoğun olduğu şehirlerde yalnızca

fuhuşa teşvik, kadın ticareti ve ırza geçme suçlarının kayda değer biçimde az olduğu belirlenmiştir (Durusoy vd., 2008: 188-189, 197-198).

Sevim ve Soyaslan (2009), hırsızlık suçunu işleyenlerin kültürel, sosyal ve ekonomik niteliklerini tespit edebilmek amacıyla Elazığ ili için gerçekleştirdikleri çalışmalarında bu niteliklere ait; gelir seviyesi, suç geçmişi, meslek, eğitim düzeyi, alkol ve uyuşturucu kullanma, yaş ve cinsiyet gibi değişkenleri incelemeye almışlardır. Hırsızlık suçundan yakalanan 74 kişiye yapılan anket verilerine göre, hırsızlık suçunun daha çok erkeklerce ve 16-23 yaş aralığındaki kişilerce işlendiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra suçlular ve ailelerinin eğitim seviyesinin oldukça düşük çıktığı gözlemlenmiştir. Hırsızlık suçundan yakalananların daha fazla bekar, işsiz ya da düşük seviyede kazancı olan işlerle uğraşan ve ekonomik anlamda alt sınıfa mensup kişiler arasından oldukları araştırmanın başka saptamaları içindedir. Hırsızlık suçlularının, kardeşlerinin ya da arkadaşlarının da bilhassa hırsızlık suçundan sabıkalı oldukları bu çalışmanın mühim olan bulgularındandır (Sevim ve Soyaslan, 2009: 30-37).

Yıldız vd. (2010), Kayseri için 2002-2008 döneminde vuku bulan 11 ayrı suç çeşidini bağımlı değişken ve suçu işleyen bireylerin niteliklerinden ise iş, polis sayısı, eğitim seviyesi, şehrin genel nüfusu ve gelir durumu bağımsız değişken olarak modele konulmuştur. Polis sayıları ile gelirin suçla ilişkisinin negatif olduğuna varılmışken, nüfus ile işsizliğin suçla arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu sonucuna varılan çalışmada panel regresyon analizi yapılmıştır. Analizin başka bir sonucu ise nüfus başına düşen kolluk gücü sayısının, suç miktarını azaltıcı etkisinin bulunmasıdır. Buna göre nüfus başına düşen kolluk gücü sayıları artış gösterdikçe, suç miktarı da azalacaktır. Burada polis sayısını belirlemek nüfusa müdahale etmekten daha kolay olacağı için suçun önlenmesi açısından polis sayı ve gücü artırıcı politikalara yönelmek yerinde olacaktır. Elbette polis sayısındaki artışın nüfus ile uyum içinde olması da aşıkardır (Yıldız, 2010: 23-27).

Aksu ve Akkuş'un (2010), 1970 ve 2007 arası dönemi baz alarak, Türkiye'de sosyo-ekonomik faktörlerin malvarlığına karşı gerçekleşen suçlarla nasıl etkileşim içinde olduklarını çalışmalarına konu edinmişlerdir. Sınır Testi Yaklaşımı uygulanan çalışma bulgularına göre, bahsedilen etkileşimin uzun vadeli olduğu ortaya konmuştur. Burada malvarlığına karşı gerçekleşen suçların; reel kişi başı gelirden

ters yönlü olarak, okullaşma oranı, enflasyon ve işsizlikten ise aynı yönde etkilendiği belirlenmiştir. Malvarlığına karşı gerçekleşen suçları belirleyici etmenlerin uzun ve kısa vadedeki etkilerinin neredeyse aynı oranlı ve yönlü olduğu görülmüştür. Hem kısa vade hem de uzun vadede reel kişi başı gelir, malvarlığına karşı gerçekleşen suçları en çok etkileyen faktör olmuştur (Aksu ve Akkuş, 2010: 191).

Ata (2011), araştırmasında işsizlik ve ücret unsurlarının suç ile arasındaki ilişkiyi konu almıştır. Neticede ise işsizlik oranının, işlenen suç sayıları üzerinde istatistiki olarak pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiyi barındırdığı ortaya çıkarılmıştır. Yani, işsizlikte meydana gelen bir yükselme suç işlenmesini de yükseltecektir. Ücret seviyesinin ise işlenen suç sayıları ile genel algıda olduğu gibi negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmasına karşılık istatistiki olarak anlamsız olduğu sonucuna varılmıştır. Yani, ücret düzeyinin suç faaliyetini etkilemediği görüşü ortaya çıkmıştır. Böylelikle bu sonuç literatürde genel kabul görmüş olan görüş ile ters düşmektedir. (Ata, 2011: 130).

İçli vd.'nin (2011), Türkiye için suçlu profilini inceledikleri çalışmaları, kurumsal olarak Polis Akademisi, maddi anlamda ise TÜBİTAK destekli olmuştur. Çalışmada suç üzerinde etkili olan sosyal, ekonomik ve kültürel etkenleri araştırmışlardır. Burada amaç hapisanede bulunan suçluların profillerini ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Açık ve kapalı olmak üzere 27 hapisanede ve 2.778 yetişkin suçluyla anket yapılarak yürütülen çalışmada, örgütsel suçlar (terör, organize suçlar gibi) kapsam dışı bırakılarak, araştırma bulguları da şahsa karşı suçlar, cinsel suçlar ve malvarlığına karşı gerçekleşen suçlar olarak biçiminde ayrılarak ifade edilmiştir. Bahsedilen üç suç türü için de hükümlülerin dikkate değer biçimde düşük düzeyde eğitim ve öğretime sahip oldukları tespit edilmiştir. Mala karşı işlenen suçlar ve cinsel suçları işleyenlerin daha çok esnaf, zanaatkar, çiftçi ve işçi mesleklerini icra ettikleri belirtilmiştir. Hane halkı sayısının fazla olduğu ailelerden geldikleri ve geçimlerini zor sağladıkları da sonuçlar arasında bulunmaktadır. Malvarlığına karşı gerçekleşen suçlarda da hükümlülerin eğitim seviyelerinin düşük olmasının yanı sıra anne ve babalarının da eğitim seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Hükümlülerin birçoğu öğrenimlerini yarıda kesmişlerdir ve bunun sebebi olarak da ekonomik sorunları göstermişlerdir. Burada beşte üçü temsil eden hükümlünün aynı suç faaliyetinde daha önce de bulunduğu tespit edilmiş ve kalabalık, parçalanmış olan ailelerden geldikleri sonucuna da varılmıştır. Malvarlığına karşı gerçekleşen

suçların oluşmasında çocukluk çağında olan ekonomik sorunlar en önemli etken olarak ifade edilmiştir. Suçluların suç faaliyetinde bulunmadan önce çalıştıkları işlerinden elde ettikleri kazancın geçimlerini sağlamada oldukça yetersiz kaldığı da araştırmanın sonuçları arasındadır (İçli vd., 2011: 90-93, 253-271).

Kızmaz ve Bilgin (2012), Diyarbakır E Tipi Kapalı Cezaevi'nde ev hırsızlığı suçunu işleyen 50 suçlu için mülakat ve anket analizi uygulayarak bir araştırma yapmışlardır. Çalışmalarının neticesinde suçluların daha çok 18-26 yaşlarında oldukları, hapse girmeden önce yaşadıkları mahallelerin düşük gelirli yerler oldukları, bir kısmının başka alanlardan göç ettikleri, öğrenim hayatlarını yarıda kestikleri ya da okuldan atıldıkları, ailelerinin de genel itibariyle eğitim seviyelerinin düşük olduğu, babalarının çoğunlukla esnaf annelerinin ise ev hanımı olduğu belirtilmiştir. Ailelerinin %24'lük kısmının 500 TL'den az, %38'lik kısmınınsa 500 TL-1.000 TL gibi bir gelir seviyesinde kazanç elde ettiği, ciddi ekonomik problemler tecrübe ettikleri, genelinin çok bireyli hanelerde yaşadığı ve cezaevine ilk defa geçenlerin %72'sinin reşit olmadıkları önemli saptamalardandır. Bunlara ek olarak, hırsızlığın gerçekleştirileceği yerlerin iyi seviyede gelir sağlayan kişilerin ikamet ettiği, nispeten yeni yerleşim alanları olan, polis karakollarının az olduğu ve sükunetli yerler olarak seçilmesi de çalışmanın bulguları arasındadır (Kızmaz ve Bilgin, 2012: 135-158, 273-276).

Uğur (2013), mekana dayalı analizini malvarlığına karşı gerçekleşen suçlar için 2008 dataları ışığında Denizli açısından araştırmıştır. Malvarlığına karşı gerçekleşen suçların mahalleler açısından dağılımını; gelirin dağılımı, binaların kullanım özellikleri, mahallelerdeki nüfus ve bu değişkenlerin de kendi aralarındaki bağlantı oranını, korelasyon metotukullanılarak analiz etmektedir. Araştırmanın bulgularına göre malvarlığına karşı gerçekleşen suçların yoğun olarak ilin doğu ve kuzeydoğusunda olduğu ve bu bölgelerde ikamet edenlerin düşük gelirli ailelerden oluştuğu ve ilin bu bölgelerinin diğer kısımlara kıyasla daha yoğun nüfuslu olduğu yönündedir. Suçluların bulunduğu bu mahallelerin yoğun olarak göç aldığı, bu alanlarda işsizliğin yaygınlığı ve geçimin zor sağlandığı, sıkıntıların yüksek boyutlarda yaşayan bölgeler oldukları ifade edilmiştir. Bahsi geçen bu bölgelerin güney kısmında sanayi ve ticaret sahalarının bulunması, malvarlığına gerçekleşen suçların bu bölgelerde meydana gelmesini izah etmede açıklayıcı olduğuna dikkat çekilmektedir (Uğur, 2013: 9, 29-30).

Akdeniz ve Üzümcü (2013), anket yöntemi uygulayarak gerçekleştirdikleri araştırmalarında, Kars cezaevi için suça neden olan sosyo-ekonomik faktörleri incelemişlerdir. 63 suçluya hüküm giydiren suç türleri ile ekonomik durum, yaş, öğrenim seviyesi, medeni hal ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Burada suçluların ve ailelerinin düşük seviyede olan öğrenim durumlarına ve yoksul olmalarına dikkat çekilmektedir. 63 kişilik grup içerisinde en fazla gerçekleşen suçlara bakıldığında ilk sırayı adam öldürme suçu almaktadır ve onu takip eden suç ise hırsızlık olmaktadır. Adam öldürme suçu yoğun olarak; sarhoşken çıkan kavga, hakaret, bunalım, namus ve şeref öne sürülerek kan davası, küfür ve bunalım gibi sebeplerle gerçekleştirilmiştir. Yaralama suçunda yaygın sebepler ise para alacak verecek mevzuları ve evlenmek saikiyle kız kaçırma olarak gösterilmiştir. Yaşanan maddi problemler sebebiyle ise sadece maddi çıkar sağlamaya yönelik suçların işlendiği belirtilmiştir. Buradan hareketle maddi anlamda sorunlar yaşadığını ifade eden 9 hükümlüden 2'si ise gasp ve kapkaç, 6'sı hırsızlık, 1 tanesi yankesicilik suçlarını gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın medeni hal değişkenine ilişkin elde ettiği sonuçlarına göre 63 hükümlüden 25'inin suç faaliyetinde buldukları dönemde bekar olduğu, 35'inin ise evli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca hükümlülerin evli olanlarının bekarlara nazaran suç işleme sebebi olarak ekonomik sorunları daha fazla dile getirmeleri de araştırma sonuçları arasındadır. 63 hükümlünün yaş aralıklarına bakıldığında ise %46'sının 23-32 yaşlarında oldukları görülmektedir. Çalışmada mahkumların öğrenim seviyesinde ise %87'sinin lise seviyesinden daha düşük olduğu ve yalnızca %4,3'ünün yükseköğrenim düzeyinde eğitim tamamladığı tespit edilmiştir (Akdeniz ve Üzümcü, 2013: 115, 125-137).

Tekin (2015), suç ve meslek arasındaki ilişki açısından bir kuramsal model oluşturmuştur. Modelin istatistiksel anlamda sınaması yapıldığında 2003-2013 arası dönemde mala karşı gerçekleşen suçların %277 oranında artmış olduğu görülmüştür. Gazete haberlerinden de faydalanılarak çeşitli olaylar incelenmiş ve suçun açıklanmasında iktisadi, siyasi ve toplumsal değişikliklerin etkileri ele alınmıştır. Bilhassa sermaye ve hükümet arasındaki ilişkilere, politika yapımcıların bütün yurttaşları içeren politikalar üretmelerinin önemine odaklanılmıştır. Bu çalışma bilhassa neo liberal iktisadi politikaları ile piyasa dışında kalan alanın daralmasının, gelir eşitsizliğinin yoğun olarak hissedilmeye başlanmasının, politik manada dışlayıcı kurumların var olmasının ve emek türlerindeki dönüşümün suç üzerinde etkili

olduğunu açıkça öne sermektedir. Yaşanılan toplumsal değişimlerin ortaya çıkardığı anomi durumunun toplumda karşılığını suç olarak bulması ve ayrıca suçun herkes için ve olağan bir durum olduğuna dikkat çekmesi çalışmanın bir diğer saptamasıdır (Tekin, 2015: 71-72).

Yorulmaz ve Yakut (2017), suç oranını etkileyen sosyo-ekonomik faktörleri ele aldıkları path analizine dayanıklı yaklaşım barındıran çalışmalarında, Türkiye’de 81 il için şiddet suçları oranlarını etkileyen dinamikleri değerlendirmişlerdir. Çalışma sonucunda lise mezuniyet ve kişi başına düşen vergi oranlarının %5 önem seviyesinde etkisiz olduğu görüşüne varılmıştır. Ayriyeten şiddet suçları ile işsizlik oranı arasında negatif yönlü ilişki saptanmıştır. Yani işsizlikte meydana gelen artış şiddet suçlarında (yaralama, öldürme) azalma yaratacaktır. Göç oranlarında meydana gelen yükselmenin ise aynı zamanda şiddet suçlarında yükselmeye sebep olduğu bulgusuna varılmıştır (Yorulmaz ve Yakut, 2017: 321).

BÖLÜM3

AMPİRİK UYGULAMA

Bu bölümde gelir dağılımı ile suç türleri arasındaki ilişkiyi sorgulamak amacıyla ekonometrik bir analiz yapılacaktır. Analiz öncesinde analize dahil edilen değişkenler hakkında bilgiler verilecek oluşturulan model ve kullanılacak yöntemler açıklanacaktır. Analiz gerçekleştirildikten sonra elde edilen bulgular da bu bölümde sunulacaktır.

3.1. Veri Seti, Model ve Yöntem

3.1.1. Veri

Gelir dağılımı ile suç türleri arasındaki ilişkiyi sorgulamak için Türkiye'nin geneli örneklem olarak seçilmiştir. Gelir dağılımını temsilen öncelikle Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı tarafından oluşturulan ve 1992 yılından sonra düzenli olarak yayınlanmaya başlayan Beşeri Kalkınma Endeksi (Human Development Index) kullanılmak istenmiş fakat zaman serisi analizinin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için yeterli veri sayısına ulaşamamıştır. Bu sebeple gelir dağılımını temsilen daha uzun bir zaman aralığını kapsayan veri setlerine yönelinmiştir. Çalışmamızda 1990-2013 yıllarına ait veriler kullanılmıştır.

James K. Galbraith, Texas Üniversitesi Eşitsizlik Projesi (University of Texas Inequality Project- UTIP) kapsamında oluşturmuş olduğu grup imalat sanayiindeki ücret eşitsizliğini Theil T istatistiğinin gruplar arası bileşeni ile ölçen bir veri seti oluşturmuştur. Bu proje kapsamında Türkiye'nin de içinde olduğu özel çalışma başlıkları oluşturulmuş ve bu çalışmalarda elde edilen veriler ekonomistlerin analizlerinde sıkça kullanılmıştır. Çalışmada daha uzun zaman aralığına sahip olması nedeni ile ücret eşitsizliğinden yola çıkarak ülkedeki gelir dağılımı hakkında bilgi veren Theil endeksi kullanılmıştır. Ücret eşitsizliği genel gelir eşitsizliğinin bire bir yansıması olarak düşünülmesi de ücret, toplumunun çoğunluğunun önemli bir gelir kaynağı olup ve gelirin süreklilik arz eden önemli bir parçası konumundadır. Bu nedenden ötürü gelir dağılımının genel görüntüsü hakkında açıklama gücü yüksektir.

Türkiye’de işlenen suçlara ilişkin veriler TÜİK, Ceza İnfaz Kurumu İstatistiklerinden elde edilmiştir. İl ve ilçelerde Adalet Bakanlığına bağlı ceza infaz kurumları ve eğitimevleri kapsamaktadır.

Analize dahil edilen suç istatistikleri ait olduğu yılın 1 Ocak ile 31 Aralık tarihleri arasında, ceza infaz kurumuna giren veya ceza infaz kurumundan çıkan hükümlüler ile 31 Aralık tarihi itibarıyla ceza infaz kurumunda mevcut tutuklu ve hükümlüler kapsamaktadır. İlk derece mahkeme kararına göre hüküm verilmiş olup temyiz süreci devam edenler, yıl içinde giren hükümlülerde kapsamamış ancak yılsonu ceza infaz kurumu nüfusunda hükümlü içinde gösterilmiştir.

Çalışmada TÜİK tarafından belirlenmiş 16 suç türü çalışmada kullanılmıştır. Bu suç türlerinin dışında kalan suçlar diğer suçlar başlığı altına toplanmış olup ayrıca bütün suçların toplamı da ayrıca analize dahil edilmiştir. 1990 yılı itibari düzenli olarak tutulmaya başlanan suç istatistiklerinin isimleri dönem içerisinde farklılık arz etmiştir. Bu farklılıkları gidermek için suçlar ilgili konu başlıkları altında birleştirilerek analize sunulmuştur. Bu düzenlemeler altında ırza geçmek ve sarkıntılık olarak adlandırılan suçlar, cinsel suçlar başlığı altına; kız kadın erkek kaçırmak, kişiyi hürriyetinden alıkoymak başlığı altına; cebri hırsızlık, yağma başlığı altına; para ve mal kaçakçılığı yapmak, kaçakçılık; uyuşturucu maddeye ilişkin suçlar, uyuşturucu madde kullanmak, satmak, satın almak başlığı altına alınmıştır. Analize konu olan suç türleri ve kısaltmaları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Analize Konu Olan Değişkenler ve Kısaltmaları

Sıra	Değişken	Kısaltma
1	Gelir Dağılımı	theil
2	Öldürme	ol
3	Yaralama	yar
4	Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma	hur
5	Cinsel Suçlar	cins
6	Hırsızlık	hır
7	Yağma	yag
8	Zimmet	zim
9	Rüşvet, İrtikap Ve Sahtecilik	rus
10	Dolandırıcılık	dol
11	Hakaret	haka
12	Uyuşturucu Madde Kullanmak, Satmak, Satın Almak	uyu
13	Kaçakçılık	kac
14	Orman Suçları	orma
15	İcra İflas Kanunu’na Muhalafet Suçları	iflas
16	Ateşli Silahlar Ve Bıçaklarla İlgili Suçlar	ates
17	Trafik Suçları	traf
18	Diğer Suçlar	diger
19	Toplam Suçlar	Toplam

3.1.2.Model

Çalışmada kullanılan değişkenler açıklandıktan sonra belirlenen değişkenlerin doğal logaritması alınarak matematiksel denklem oluşturulmuştur. Her bir değişkenin küçük harf ile yazılması logaritmik dönüşümün sağlandığı anlamına gelmektedir.

3.1.3.Yöntem

3.1.3.1.Toda Yamamoto Nedensellik Analizi

Nedensellik ilişkisi analizinde genellikle tercih edilen Granger (1969) Nedensellik Analizi'nde, değişkenlerin durağan olmaları gerekmektedir. Değişkenlerin durağan olması, bahsedilen değişkenin ortalamasının, varyansının ve kovaryansının süreç içerisinde değişmez olduğunu göstermektedir. Değişkenlerin durağan olmamaları durumunda birinci ya da ikinci farkları veya logaritmaları alınarak değişkenler durağan hale getirilip sonrasında nedensellik test edilmektedir. Fakat elde edilen fark değerlerinin analize katılması bilgi kaybına sebep olmaktadır. Bununla birlikte Granger nedensellik analizinde durağan olmayıp da fark değeri alınan seriler açısından eşbütünleşme varlığı da aranılır. Seriler arasında eşbütünleşmenin tespiti halinde Hata Düzeltme Modeli kullanılarak nedensellik ilişkisi ortaya çıkarılabilecekken, eşbütünleşme olmaması durumunda bu test istatistiği kullanılamamaktadır. Toda-Yamamoto (1995) nedensellik analizi için ise bu şartlar olmadan da analiz test edilebilmektedir. Toda-Yamamoto testi için değişkenlerin maksimum durağanlık seviyesinin tespit olunması gerekmektedir. Bu maksatla durağanlık düzeyi tespiti için sıklıkla iki birim kök testi uygulanmaktadır. Bu testler Dickey-Fuller (ADF) ve Kwiatkowski-Philips-Schmidt-Shin (KPSS)'dir. KPSS testinde öteki birim kök testlerinden farklı olarak Ho hipotezi, trend durağanlık ya da ortalama durağanlıktır.

Toda-Yamamoto nedensellik analizi VAR modeline dayanır ve serilerin birim kök içermesi ve eşbütünleşme ilişkisinin varlığı analizi etkilememektedir. VAR modelinde sistem içerisinde bulunan her bir içsel değişken, sistemdeki bütün içsel değişkenlerin gecikmeli değerlerinin bir fonksiyonu gibi görülmektedir. Toda-Yamamoto yaklaşımında tahmin edilen VAR ($k+d_{max}$) modeli aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

$$Y_t = \omega + \sum_{i=1}^k \alpha_{1i} X_{t-i} + \sum_{i=1}^k \beta_{1i} Y_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{d_{max}} \delta_{1j} X_{t-j} + \sum_{j=k+1}^{d_{max}} \theta_{1j} Y_{t-j} + \varepsilon_{1t}$$

$$X_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^k \alpha_{2i} X_{t-i} + \sum_{i=1}^k \beta_{2i} Y_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{dmax} \delta_{2i} X_{t-i} + \sum_{j=k+1}^{dmax} \theta_{2i} Y_{t-i} + \varepsilon_{2t}$$

Toda-Yamamoto (1995) yaklaşımında öncelikle VAR modeli yardımıyla gecikme uzunluğunun (k) saptanması gerekmektedir. İkinci aşamada, gecikme uzunluğuna (k), birim kök testleri ile modeldeki değişkenler için saptanan en yüksek bütünleşme derecesi (dmax) ilave edilir. Daha sonraki aşamada ise VAR modeli k+dmax gecikme seviyesinde Seemingly Unrelated Regression (SUR) veya sıradan EKK yöntemi ile tahmin edilir. Son aşamada ise VAR modelindeki her bir denklemde açıklayıcı değişkenlerin k seviyesinde gecikmesinin eş anlı olarak sıfıra eşit olduğuna ilişkin düzeltilmiş (modified) WALD test istatistiği uygulanarak sınanmaktadır. Açıklayıcı değişkenlerin birlikte sıfıra eşit olduğuna dair sıfır hipotezinin reddedilememesi durumunda açıklayıcı değişkenden bağımlı değişkene doğru Toda-Yamamoto tipi nedenselliğin olduğu manasına gelmektedir (Akın ve Aytun, 2016: 45).

3.1.3.2. Phillips Perron Birim Kök Testi

DF (Dickey-Fuller) testlerinin dağılımında hataların istatistiksel olarak bağımsız ve sabit varyansa sahip oldukları varsayılmaktadır. Phillips ve Perron (1988), birim kökün varlığını saptayabilmek için, bu varsayımlardan bağımsız alternatif bir birim kök testi geliştirmişlerdir. Phillips ve Perron geliştirdikleri bu testle bilhassa genel, zayıf bağımlı ve benzer dağılmayan kalıntılara (innovation) izin veren birleşik t istatistik regresyonu ve EKK tahmin edicileri için asimptotik bir teori sağlamışlardır (Phillips: 1987).

Phillips-Perron testi ADF testinin dönüşüme uğramış halidir ve bu dönüşüm problemleri parametrenin bağımlılığını asimptotik olarak yok etmektedir. Bunu gerçekleştirirken parametrik olmayan bir sistem kullanır. Phillips-Perron yönteminde, Dickey-Fuller prosedüründeki regresyon eşitliklerine değil, yalnızca test istatistiğine bir dönüşüm gerçekleşmiştir (Çabuk ve Balçılar, 1998).

Phillips-Perron birim kök testini açıklayabilmek adına olan denklemler aşağıdaki gibidir:

$$y_t = \alpha_0^* + \alpha_1^* y_{t-1} + e_t$$

$$y_t = \tilde{\alpha}_0 + \tilde{\alpha}_1 y_{t-1} + \tilde{\alpha}_2 (t-T/2) + e_t$$

Burada T gözlem sayısını, e_t ise pür rassal (purerandom) hata sürecini belirtir. Bu yöntem hata terimleri beklenen değerinin sıfır ($E(e_t)=0$) olduğu varsayımına dayanmaktadır. Ancak hata terimlerinin Dickey-Fuller testindeki gibi bağımsızlık ve homoskedastik olma zorunluluğu yerine bu testte hataların zayıf bağımlı bir şekilde dağılımlı olmasına müsaade edilmektedir. Böylece Dickey-Fuller t-istatistiklerinin düzeltilmiş biçimi olan Phillips-Perron test istatistiklerinde hata süreci daha az sınırlayıcı olmaktadır (Yavuz, 2014: 304).

Phillips-Perron testi, ADF testindeki üç modeli yeniden tertip etmektedir. Kritik tablo değerleri de kesmesiz ve trendsiz, kesmeli ve trendsiz ve de kesmeli ve trendli şeklinde bu üç model için farklılık oluşturacaktır. Dickey-Fuller testi için uygulanan kritik değerlerin Phillips-Perron sürümü için Z gösterimi kullanılır. Misalen, Dickey-Fuller yönteminde kesmesiz ve trendsiz bir model test ederken $\hat{\tau}$ kullanılırken, Phillips-Perron testinde bunun karşılığı olarak Z_α kullanılacaktır (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010: 365).

Phillips-Perron testi için uygulanabilecek AR(1) süreci $y_t = \alpha y_{t-1} + e_t$ olsun. Bu bağlamda Phillips-Perron testi için kullanılan formül şöyledir.

$$Z_\alpha = T(\alpha-1) - CF$$

Burada CF düzeltme faktörünü simgeleyip aşağıdaki şekilde bulunmaktadır.

$$CF = \frac{0.5(S_{Tl}^2 - S_e^2)}{\sum_{t=2}^T (y_{t-1} - \bar{y}_{-1})^2 / T^2}$$

Düzeltilme faktöründe, σ_e^2 hata teriminin varyansı öncelikle hesaplanan bölümdür. Ama gerçek varyans hesaplanmadığından tutarlı olan tahmincisi aşağıdaki şekilde bulunmaktadır.

$$S_e^2 = T^{-1} \sum_{t=1}^T \hat{e}_t^2$$

Benzer biçimde σ^2 uzun dönem varyans faktörü için de tutarlı tahminci şu şekildedir.

$$S_{Tl}^2 = S_e^2 + 2 \sum_{s=1}^l W_{s,l} \sum_{t=s+1}^T \hat{e}_t \hat{e}_{t-s} / T$$

Burada S_e^2 , σ_e^2 'nin bir tahmincisi konumdadır. S_{Tl}^2 ise uzun dönem varyans tahmincisidir. Phillips-Perron yönteminde test istatistiklerinin asimptotik dağılımının serisel korelasyonun katsayıları etkilememesi amacıyla t-istatistiğinin dönüştürülmüş şekli aşağıdaki gibi elde edilmektedir (Sevüktekin ve Nargeleçekenler, 2010: 365-366).

$$Z_t = (\sum_{t=2}^T Y_{t-1}^2)^{1/2} + (\hat{\alpha}-1) / S_{Tl} - (1/2) \frac{(S_{Tl}^2 - S_u^2)}{S_{Tl}^2 (\sum_{t=2}^T y_{t-1}^2)^{1/2}}$$

Phillips-Perron, $y_t = y_{t-1} + e_t$ veri yaratan sürecin gerçekleştiği esas hipotez altında α_0^* ve α_1^* katsayıları ile ilgili hipotezleri test etmek amacıyla test istatistikleri türetmişler ve dağılımları karakterize etmişlerdir. Meydana getirilen test istatistikleri şu şekildedir.

$Z(t\alpha_1^*)$: $t_1^* = 1$ hipotezinin testi için,

$Z(t\tilde{\alpha}_1)$: $\tilde{\alpha}_1 = 1$ hipotezinin testi için,

$Z(t\tilde{\alpha}_2)$: $\tilde{\alpha}_2 = 1$ hipotezinin testi için,

$Z(\phi_3)$: $\tilde{\alpha}_1 = 1$ ve $\tilde{\alpha}_2 = 1$ hipotezlerini test etmek için kullanılır (Yavuz, 2014: 304-305).

Phillips ve Perron tarafından geliştirilen bu test istatistiğinin limit dağılımı, Dickey-Fuller istatistiklerinin limit dağılımı ile birebirdir. Bu sebeple Dickey-Fuller tabloları Phillips-Perron istatistikleri için de kullanılmaktadır.

Phillips ve Perron'un çıkardığı, Z testi olarak isimlendirilen bu yöntem, pozitif harekete sahip ortalama bileşenlere sahip zaman serisi modellerinde daha avantajlı olmaktadır ve diğer testlere binaen daha yüksek bir kuvvete sahiptir. Bu bağlamda DF ve SD prosedürlerine bir alternatif niteliğindedir. Fakat negatif hareketli ortalama bileşenlerine sahip modellerde testin uygulanması boyut çarpıklığına sebep olmaktadır ve uygulanması önerilmemektedir (Phillips ve Perron, 1988).

3.2.Bulgular

Çalışmada ilk aşamada verilerin birim kök içerip içermediklerini ya da durağan olup olmadıklarını görmek amacıyla birim kök testi gerçekleştirilmiştir.

Phillips Perron birim kök testi uygulanan çalışma sabitli ve trendli olarak değerlendirilmiştir. Analizde icra iflas kanununa muhalefet suçu seviyede durağan olurken, bunun dışındaki değişkenler için fark alınmıştır. Birinci fark alındığında theil endeksi, öldürme, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, cinsel suçlar, yağma, rüşvet, irtikap ve sahtecilik, dolandırıcılık, hakaret, uyuşturucu madde kullanmak, satmak ve satın almak suçları, ateşli silahlar ve bıçaklar ile ilgili suçlar, diğer suçlar ve toplam suçlar durağan duruma gelmiştir. Birinci farkta ise hala birim kök içeren yaralama, hırsızlık, zimmet, kaçakçılık, orman suçları ve trafik suçları için tekrar fark alınmıştır. Fakat ikinci farkla bu suçlar da durağan düzeye gelmiştir. Seriler farklı seviyede durağan olduğu için dmax (maksimum bütünleşme derecesi) değişeceğinden iki ayrı grup için ayrı analiz gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2
Phillips Perron Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Seviye				Birinci Fark				İkinci Fark			
	Sabitli		sabit+trend		Sabitli		Sabit+Trend		Sabitli		Sabit+Trend	
	t-stat	Prob.	t-stat	Prob.	t-stat	Prob.	t-stat	Prob.	t-stat	Prob.	t-stat	Prob.
theil (1)	-1.386	0.571	-1.571	0.773	-4.382***	0.003	-5.063***	0.003	-	-	-	-
ol (1)	-2.111	0.242	-2.317	0.409	-5.910***	0.000	-5.984***	0.000	-	-	-	-
yar (2)	1.245	0.997	-1.118	0.904	-2.657	0.097	-3.043	0.144	-6.840***	0.000	-7.101***	0.000
hur (1)	-0.729	0.820	1.642	1.000	-2.298**	0.024	-3.364*	0.082	-	-	-	-
cins (1)	-1.573	0.480	-0.619	0.968	-3.975***	0.006	-4.303**	0.013	-	-	-	-
hir (2)	0.980	0.995	-0.830	0.948	-2.019	0.277	-2.360	0.388	-6.511***	0.000	-6.806***	0.000
yag (1)	-0.912	0.766	-3.419*	0.073	-5.684***	0.000	-5.629	0.001	-	-	-	-
zim (2)	-1.839	0.353	-1.472	0.810	-3.189**	0.034	-3.223	0.106	-6.647***	0.000	-6.654***	0.000
rus (1)	-2.015	0.279	-2.716	0.240	-4.385***	0.003	-4.351***	0.012	-	-	-	-
dol (1)	-2.641*	0.099	-2.711	0.241	-4.123***	0.005	-3.990**	0.025	-	-	-	-
haka (1)	0.334	0.975	-1.460	0.814	-3.516**	0.017	-3.880**	0.031	-	-	-	-
uyu (1)	-0.078	0.941	-2.723	0.237	-4.185***	0.004	-4.176**	0.017	-	-	-	-
kac (2)	-1.184	0.663	-3.203	0.108	-3.387**	0.023	-3.119	0.127	-4.542***	0.002	-4.623***	0.007
orma (2)	-1.489	0.521	-2.149	0.493	-2.888*	0.063	-2.581	0.291	-5.607***	0.000	-5.815***	0.001
iflas (0)	-4.113***	0.004	-4.123***	0.018	-	-	-	-	-	-	-	-
ates (1)	-0.332	0.906	-2.465	0.340	-4.533***	0.002	-4.490***	0.009	-	-	-	-
traf (2)	-1.346	0.590	-1.710	0.714	-3.029**	0.048	-2.958	0.165	-5.550***	0.000	-5.398***	0.002
diger (1)	-0.665	0.837	-2.222	0.456	-5.972***	0.000	-5.933***	0.000	-	-	-	-
toplam (1)	-1.830	0.358	-2.953	0.166	-5.174***	0.000	-5.050***	0.003	-	-	-	-

Not: Değişkenlerin yanında parantez içinde belirtilen değerler, durağanlık düzeylerini ifade etmektedir. *** ifadesi %1 anlamlılık düzeyini, ** ifadesi %5 anlamlılık düzeyini ve * ifadesi ise %10 anlamlılık düzeyini göstermektedir.

Toda Yamamoto (1995) nedensellik analizinde kullanılacak uygun gecikme uzunluğu için ilgili literatürde çeşitli bilgi kriterlerinden yararlanılmaktadır. Çalışmada uygun gecikme uzunluğunun belirlenmesinde Akaike bilgi kriterinden yararlanılmıştır (Hacker ve Hatemi 2011; Hatemi, 2003) . Toda Yamamoto testi sonuçları Tablo 3’te sunulmaktadır. Bu sonuçlara göre gelir dağılımının yağma, dolandırıcılık, yaralama, hırsızlık, orman suçları, diğer suçlar ve toplam suçları etkilediği ortaya çıkarılmıştır. Türkiye’de gerçekleşen hızlı nüfus artışı, kişi başına geliri azaltmakta, işsizlik sorununu artırmakta, gelir dağılımı eşitsizlikleri ve yoksulluk problemlerini birlikte getirmektedir. Gelir düzeyi düşük kesimlerin hızlı nüfus artışı sebebiyle artan gelirden artan oranlı pay elde edememeleri en yüksek gelir ile en düşük gelir arasındaki farkı açarak gelir dağılımında adaletsizliği meydana getirecektir. Genç nüfus oranı yüksek olan ülkede meydana gelen işsizlik problemi de gelir dağılımını bozucu etkiler doğurmaktadır. İşsizlikle beraber meydana gelen bireylerin bütçe kaybı minimal gibi görünse de bütüne bakıldığında üretimde kayba yol açmaktadır. İşsiz kalan bireylerde özgürlük kaybı, sosyal dışlanma, vasıf zedelenmesi gibi etkenler kişilerin suça yönelmelerine sebebiyet vermektedir. Gelir dağılımında adaletsizliğin yoğun olduğu bölgelerde, yoksulluğun yaygın olduğu ve gecekondulaşmanın göze çarptığı bilinmektedir. Bu bölgelerdeki bireylerin eğitim düzeyi düşük, geçimlerini zor sağlayabilen, düzenli bir işe sahip olmayan kişiler olduğu göze çarpmaktadır. Tüm bu özellikler bu kesimde yaşayanların yaralama, hırsızlık gibi suç eylemlerini gerçekleştirme ihtimallerini yükseltmektedir.

Çalışmanın bir diğer sonucuna göre öldürme, icras iflas kanununa muhalefet suçları, hırsızlık, zimmet, kaçakçılık, orman suçları ve diğer suçların gelir dağılımını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Zimmet suçu ancak memurlar tarafından işlenir ve görevi sebebiyle kendisine tevdi edilen, muhafaza, denetim ya da sorumluluğu altında bulunan para ya da para yerine geçen emtia veya senetleri ya da diğer malları zimmetine geçirme olarak ifade edilmektedir. Burada kişilerin dairelerini zarara uğratarak, aldatmaları ve bu fiili gizlemek maksadıyla da her türlü hileli faaliyette bulunmaları ayrıca zararın da ödenmemiş olması büyük bir hasar oluşturmaktadır. Bu durumda zimmet suçunun gelir dağılımını bozucu etkiler doğurduğu gözlenmektedir. Kaçakçılık suçu, yurda giriş veya çıkışı gümrüğe tabi olan bir eşyanın gümrük işlemleri gerçekleşmeden ülkeye sokulması ya da ülkeden çıkarılmasıdır. Burada

devletin mali haklarının korunması söz konusu olduğundan kaçakçılık suçları kamu zararına yol açmaktadır. Ayrıca vergi kaçakçılığı suçunun da kayıt dışı ekonomiyle ilişkilendirildiği düşünülürse, burada hem adil olmayan rekabetten ötürü piyasa olumsuz şekilde etkilenir hem de vergilendirilmeyen alan olmasından dolayı kamu gelirine getiri sağlayamamaktadır. Buradaki verimlilik kaybı da gelir dağılımında adaletsizliğe yol açmaktadır.

Tablo 3
Toda Yamamoto Nedensellik Analizi Sonuçları

Değişken	Ho	Lag	Wald	P-val	Sonuç
ol	Theil \neq ol	6	8.98	0.175	Ho:Kabul
	ol \neq Theil	6	13.99	0.03	Ho:Red
hur	Theil \neq hur	4	2.392	0.664	Ho:Kabul
	hur \neq Theil	4	5.403	0.248	Ho:Kabul
cins	Theil \neq cins	4	2.425	0.658	Ho:Kabul
	cins \neq Theil	4	4.554	0.336	Ho:Kabul
yag	Theil \neq yag	6	13.302	0.038	Ho:Red
	yag \neq Theil	6	1.517	0.958	Ho:Kabul
rus	Theil \neq rus	1	0.239	0.625	Ho:Kabul
	rus \neq Theil	1	0.375	0.54	Ho:Kabul
dol	Theil \neq dol	6	291.911	0	Ho:Red
	dol \neq Theil	6	2.353	0.885	Ho:Kabul
haka	Theil \neq haka	6	4.247	0.643	Ho:Kabul
	haka \neq Theil	6	6.099	0.412	Ho:Kabul
uyu	Theil \neq uyu	1	0.073	0.787	Ho:Kabul
	uyu \neq Theil	1	0.382	0.536	Ho:Kabul
iflas	Theil \neq iflas	6	2.726	0.842	Ho:Kabul
	iflas \neq Theil	6	18.918	0.004	Ho:Red
ates	Theil \neq ates	1	1.303	0.254	Ho:Kabul
	ates \neq Theil	1	1.075	0.3	Ho:Kabul
diger	Theil \neq diger	6	25.733	0	Ho:Red
	diger \neq Theil	6	20.115	0.003	Ho:Red
toplam	Theil \rightarrow toplam	6	12.721	0.04	Ho:Red
	toplam \rightarrow Theil	6	4.572	0.6	Ho:Kabul
yar	Theil \neq yar	1	4.043	0.044	Ho:Red
	yar \neq Theil	1	0.1	0.751	Ho:Kabul
hır	Theil \neq hır	1	2.825	0.093	Ho:Red
	hır \neq Theil	1	3.059	0.08	Ho:Red
zim	Theil \neq zim	5	4.789	0.442	Ho:Kabul
	zim \neq Theil	5	28.368	0	Ho:Red
kac	Theil \neq kac	1	5.196	0.023	Ho:Red
	kac \neq Theil	1	4.289	0.038	Ho:Red
orma	Theil \neq orma	1	0.206	0.65	Ho:Kabul
	orma \neq Theil	1	7.586	0.006	Ho:Red
traf	Theil \neq traf	1	2.67	0.102	Ho:Kabul
	traf \neq Theil	1	2.51	0.113	Ho:Kabul

Gelir dağılımı ile hırsızlık, orman suçları ve diğer suçlar arasında çift yönlü bir etkileşim olduğu sonuçlar arasındadır. Yani hem gelir dağılımı hırsızlık, orman suçları ve diğer suçları etkilerken hem de hırsızlık, orman suçları ve diğer suçlar gelir dağılımını etkilemektedir. Gelir dağılımının adaletli olmamasıyla birlikte, kamu mallarına eşit biçimde erişememe ile oluşan gerilim, toplumda bazı kesimlerin kendilerini dışlanmış hissetmelerine ve yabancılaşma duygusuna bürünmelerine sebebiyet vermektedir. Gelir dağılımı eşitliğinin gerçekleştirilmediği toplumlarda toplumsal değer sistemleri bozulmakta ve sosyal çözülmenin de kendini göstermesiyle suç oranlarında artış meydana gelmektedir. Gelir dağılımının adaletsiz olduğu alanlarda yoksulluğun kendini göstermesi ve bu alanların sosyal olarak disorganize olmuş yaşam alanları olması, burada yaşayan bireylerin yetersiz sosyalleşme algısı bir gerilim yaratmaktadır. Böylelikle geleneksel bağları zayıflayan bireyler sapkın alt kültürlerle katılıp, sapkın davranışlarını pekiştirerek suç eylemini tercih etmektedir. Gelir dağılımının önemli belirleyicilerinden olan işsizlik ve yoksulluğun görüldüğü yerlerde göç olgusu ortaya çıkmaktadır. Göç alan yerlerde artan nüfusla birlikte kolluk güçlerinin yetersiz kalması suç işlenmesi daha kolay hale getirerek suç oranlarını artırmaktadır.

SONUÇ

Suç, tarih boyunca toplumun önemli sorunlardan biri olmuştur. Buradan hareketle suçun nedenlerini tespit ederek önleyebilmek, birçok toplum için üstünde önemle durulması gereken bir konu haline gelmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışmalarda, toplumların refah seviyelerini belirleyen en önemli unsurlardan biri olan ekonomik göstergeler araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Suça ekonomik yaklaşım Becker (1968) ile başlamıştır. Alanda ilk çalışmalara sahip olan Becker ve Ehlich emek piyasası koşullarının suç üzerinde etkili olduğunu vurgulamışlardır. Emek piyasasında, fırsatların yetersiz kalması durumunda ise işsizlik ve gelir olguları kişileri yasa dışı faaliyetlere yönelten sebepler olarak görülmüştür. Daha önce işsizlik ile ilişkilendirilerek açıklanılmaya çalışılan suç olgusunun bu çalışmada gelir dağılımıyla ilişkisi çalışılmıştır.

Bazı araştırmacılar (Bayley, 1991; Ladbork,1988; Tanioka ve Glazer, 1991) Japonya'da gerçekleşen düşük suç oranlarını, ülkede gelir dağılımının görece eşit olması ile açıklamaktadır. Çünkü Japonların % 90'ı kendilerini orta sınıf içerisinde görmektedirler. Tekin'in (2015) suç ve meslek ilişkisi üzerine olan çalışmasının sonuçları arasında gelir adaletsizliğinin derinden hissedilmeye başlanmasının suç üzerinde etkileri olduğunu açıkça ifade etmektedir. Bunlar ekonomik göstergeler arasında gelir dağılımında adaletin sağlanıp sağlanamadığının suç ile yakın ilişkili olduğunu göstermektedir.

Çalışma Türkiye'de gelir dağılımı ile suç oranları arasındaki ilişkiyi analiz etmektedir. Tahmin yöntemi olarak zaman serisi ekonometrisi kullanılmıştır. Daha önce bu konudaki çalışmalarda genellikle işsizlik olgusuna değinilmiş olması sebebiyle ekonomik göstergelerde gelir dağılımının da oldukça önemli olduğu ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelir dağılımı ve suç arasındaki ilişkinin Toda-Yamamoto nedensellik testi ile test edildiği çalışmamızda, gelir dağılımının; yağma (gasp), dolandırıcılık, yaralama, hırsızlık ve orman suçlarını etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Burada yoksulluk, işsizlik, gelir düzeyi gibi unsurlar ile yaralama, hırsızlık, dolandırıcılık gibi suçların genel yargılar neticesinde olduğuna benzer sonuç elde edilmiştir. Hızlı nüfus artışı neticesinde kolluk güçlerinin yetersiz kalması bu suçların işlenmesine zemin hazırlayan unsurlardan olmaktadır. Bu suçları işleyenler kent merkezlerinden uzak, تنها bölgelerde yaşayan kimselerce işlense de,

suç hareketi nüfusun yoğun ve hareketli olduğu alanlarda gerçekleşmektedir. Gümrük uygulamalarında sıkı politika önlemlerin alınması ve güvenliğin artırılması ülkeye malların kaçak giriş ya da çıkışı yapılmasını engelleyerek, gelir dağılımında adaletin sağlanmasına katkı sunacaktır.

Analizin başka bir sonucu, öldürme, icra iflas kanununa karşı suçlar, hırsızlık, zimmet, kaçakçılık ve orman suçlarının gelir dağılımını etkilediği yönündedir. Zimmet suçunun ancak memurlar tarafından işlenmesi ve maddi zararın geri ödenmemesi ilgili dairelerini zarara uğratmaktadır. Kaçakçılık suçu için ise özellikle vergi kaçakçılığı suçunun devletin vergi gelirlerinde artışı engellemesi sebebiyle gelir dağılımında bozulmalara yol açacaktır.

Bulgular neticesinde gelir dağılımı ile hırsızlık ve orman suçları arasında ise çift yönlü etkileşim olduğu göze çarpmaktadır. Bu suçlarda ilgili kanunların cezai müeyyideleri bireylerce bilinmesine rağmen yine de işlendiği görülmektedir ve tekrarlandığı da olmaktadır. Dolayısıyla cezai yaptırımı artırma yapılması, caydırıcılığı yükseltecek suçun işlenmesi olasılığını düşürerek gelir dağılımında da iyileştirici etkiler sağlayacaktır.

Gelir dağılımında adaleti sağlayıcı politikalar gerçekleştirebilmek için gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'nin artan nüfusu oranında aynı zamanda kamusal alanlara adaletli erişimi gerçekleştirebilmeli, yetişen genç nüfus açısından istihdam konusunda öngörülü projeler sunarak gerçekleşebilecek olası işsizlik sorununu engelleyebilmelidir. Sosyal bütünleşmeden uzak, gelir dağılımında eşitliğin önemsenmediği toplumlarda sosyal farklılaşmalar meydana gelerek refah düzeyinden hak sağlayamayan toplum kesimleri karşıt tepkiler geliştirip farklı ideolojilere yönelmektedir. Bozulan değer sistemleri kin ve nefret duygularını da körükleyerek bireyleri suça yöneltmektedir.

Çalışmanın daha önce çalışılmamış bir konuyu ele alması açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmayla, gelir dağılımı ve suç ilişkisini irdeleyecek araştırmalara daha çok yönelmesini ve çalışmanın sonraki araştırmalara ışık olması umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aaltonen, M.; Kivivuori, J. ve Martikainen, P. (2011). "Social Determinants of Crimeinn a Welfare State: Do They Still Matter?", *Acta Sociologia*, Vol.54, No.2, 175.
- Abadinsky, H. (2000). *Organized Crime*. 6th Edition. Watsworth.6.
- Agular, S. vd. (2008). "The Globalization of Crime", *The Futurist*, 42.
- Akan Y. ve Arslan İ. (2008). Göç Ekonomisi. Bursa. Ekin Kitabevi. 62.
- Akers, Ronald L. (1999). *Criminological Theories: Introduction and Evaluation*, Fitzroy Dearbornpub., Chicago, London, 213.
- Akdeniz, S. ve Üzümcü, A. (2013). Suç ve Sosyoekonomik Değişkenler Arasındaki Bağımlılık İlişkisi: Kars Cezaevi Üzerine Bir Araştırma, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(6), 115-138.
- Akın, C. S. ve Aytun, C. (2016). Türkiye' de Doğum Oranı İle Sosyo-Ekonomik Değişkenler Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Toda – Yamamoto Yaklaşımı, *Eurasian Business & Economic Journal*, Vol:5, 45.
- Aksu, H. ve Akkuş, Y. (2010). "Türkiye'de Mala Karşı Suçların Sosyoekonomik Belirleyicileri Üzerine Bir Deneme: Sınır Testi Yaklaşımı (1970-2007)", *Sosyo Ekonomi*, C. 1, Ocak-Haziran, 191.
- Aktan, Coşkun C.; Vural, İstiklal Y. (2002a). "Başlıca Fonksiyonel Gelir Dağılımı Teorileri ve Bölüşüm Adaleti", *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ed. Coşkun Can Aktan, Ankara, Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, 123- 145.
- Aktan, Coşkun Can ve Vural, İstiklal Y. (2002b). *Gelir Dağılımı Adalet(siz)lik ve Gelir Eşit(siz)liği: Terminoloji Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri*, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, 2002, 1-16.
- Aktan, C. C. ve Vural, İ.Y. (2002c). "Makro Ekonomik Politikalar, Gelir Dağılımı ve Yoksulluk", Aktan, C.C. (Ed). *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara, 10-11.

- Akyüz, Y. (1977). Sermaye Bölüşüm Büyüme, AÜSBF Yayın No: 400, 2. Baskı, Ankara.
- Akyüz, Y. (1980). Emek Değer Teorisi ve Nitelikli İşgücü Sorunu, Ankara, Ankara Üniversitesi, SBF Yayınları, No: 441, 230-231, 651.
- Albanese, J. S. (2001). Document Title: The Prediction and Control of Organized Crime: A Risk Assessment Instrument for Targeting Law Enforcement Efforts, U.S. Department of Justice, 20.
- Alesina, A.; Perotti R. (1996). Income Distribution, Political Instability, and Investment, European Economic Review, 40(6), 1203-1228.
- Alkin, E. (1981). Gelir ve Büyüme Teorisi. İstanbul. Güryay Matbaası. 200-201.
- Altan, Ömer Z. (2004). Bölüşüm ve Refah Rejimi: Kapitalizmin Adaleti 'Eşitsizlik', I. Ulusal Sosyal Politika Kongresi, 22-24 Ocak 2004, Ankara, 117-118.
- Altınışik, İ. ve Peker, H. S. (2008). "Eğitim ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği", Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, İİBF Dergisi, sayı:15, 105-106.
- Anayurt, Ö. (2001). Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları. Ankara. Seçkin Yayınları.
- Artuk, Mehmet E.; Gökçen, A. ve Yenidünya, Caner A. (2015). Ceza Hukuku Özel Hükümler. Ankara. 68.
- Asimakopulos, A. (1975). "A Kaleckian Theory of Income Distribution", The Canadian Journal of Economics/Revue Canadienne d'Economique, Vol. 8, No. 3, Aug. 1975, 315-330.
- Aslan, Y. (1991). Hukuka Giriş. Ekin Kitapevi Yayınları. 2.baskı. İstanbul. 157-158.
- Ata, A. Y. (2011). "Ücretler, İşsizlik ve Suç Arasındaki İlişki: Yatay-Kesit Analizi", Gaziantep Üniversitesi İİBF, İktisat Bölümü, Çalışma ve Toplum, 2011/4, 130.

- Ataman, Berrin C. (1997). "Neo-Keynesci Bölüşüm Teorisi: Ücret-Fiyat Sarmalı ve Gelirler Politikası", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Ankara, (Prof. Dr. Oral Sander'e Armağan), C.51, No: 1-4, Ocak-Aralık 1997, 54-58.
- Atay, T.; Kiraz A. (2002). "Karapara, Karapara Aklama Suçu ve Karapara Aklama Suçuna 4208 Sayılı Kanun'a Göre Uygulanacak Müeyyideler", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 170, 72.
- Atsumi, H. (1960). "Mr. Kaldor's Theory of Income Distribution" The Review of Economic Studies, Vol. 27, No. 2, Feb. 1960, 117.
- Ayhan, İ.; Çubukçu, K. M. (2007). "Suç ve Kent İlişisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması", Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 5, 2007, 36.
- Aytaç, M.; Aytaç, S. ve Bayram, N. (2007). "Suç Türlerini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi", 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, İnönü Üniversitesi, Malatya, 24-25 Mayıs, 1-7.
- Bal, H. (2003). *Hukuk-Hukuk Sosyolojisi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın No: 32. Isparta.
- Balcıoğlu, İ., Doksat, M. K. ve Tan, O. (2001). "Madde Bağımlılığı, Göç ve Suç", Yeni Symposium, C. 39, s.4, s. 185-191
[www.yenisymposium.net/fulltext/2001\(4\)/ys2001-3944.pdf](http://www.yenisymposium.net/fulltext/2001(4)/ys2001-3944.pdf)(ErisimTarihi:01.08.2007).
- Barak, G. (1998). Integrating Criminologies, Allyn and Bacon USA, 194.
- Barber, William J. (1999). İktisadi Düşünce Tarihi. (Çeviren: İhsan Durdu). Şule Yayınları. 3. Baskı. İstanbul. 281.
- Başak, R. (1998). 50 Soruda Kara Para ve Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi, TBB Yayın No.206, Ankara, s.4-5.
http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dosyalar_50_Soruda_Karapara_1998.doc,
Erişim:13.05.2019.

- Bayhan, V. (1997). "Türkiye'de İç Göçler ve Anomik Kentleşme", II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Toplum ve Göç, 20-22 Kasım 1996, Mersin, Sosyoloji Derneği Yayınları:5, DİE Matbaası, Ankara, 178-193.
- Bayhan, V.(2011). "Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu: Tüketiyorum Öyleyse Varım", Sosyoloji Konferansları Dergisi, S.43, 233.
- Baykara, B. (2003). "4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ve İthalat Sırasında Vergi Kaybı Nedeniyle Uygulanacak Cezalar", Vergi Dünyası Dergisi, Yıl: 22, Sayı: 266, 11-12.
- Becker, G. S. (1968). "Crime and Punishment: An Economic Approach", Journal of Political Economy, 76, 208.
- Bellettini, G. (1998). "Aggregate Uncertainty, Political Instability and Incomere Distribution", European Journal of Political Economy, Vol 14, 19-33.
- Bellu, L. G. ve Liberati, P. (2005). Charting Income Inequality The Lorenz Curve, Easypol Resources for Policy Making, 2-4.
- Benda, Brent B; Corwyn, Robert F. (1997). "Religion and Delinquency: The Relationship After Considering Family and Peer Influences", Journal For Scientific The Study of Religion, Mar 97, Vol.36, Issue 1, 81.
- Benoit J.P.; Osborne, M.J. (1992). "Crime, Punishment and Social Expenditure" Journal of Institutional and Theoretical Economics, C.151, S.152, s. 326–347.
- Biçerli, M. K. (2004). "İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1563, Eskişehir, 6.
- Bozkurt, Ö. ve Ergun, T. (1998). Kamu Yönetimi Sözlüğü, TODAİE, Yayın No: 283, Ankara, s.214.
- Bozkurt E. (2002). *Hukukun Temel Kavramları*, 3. Baskı. Ankara. Nobel Yayınları.
- Böhm-Bawerk, E. V. (1889). The Origin of Interest, (<http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/bawerk/interest.htm>).

- Braithwaite, J. (1981). "The Myth of Social Class and Criminality Reconsidered", *American Sociological Review*, C.46, S.1, 36-57.
- Britt, B.; Chester L. (1994). *Crime and Unemployment Among Youths in The United States, 1958-1990: A Time Series Analysis*, *American Journal of Economics and Sociology*, vol.53, Issue. 1, 100.
- Buonanno, P. (2003). "The Socioeconomics Determinant of Crime. A Review of the Literature", Working Paper Series- Dipartimento di Economia Politica- Università delgi Studi Milano Bicocca, 63, 1- 35.
- Burdett K.; Lagos R. and Wright R. (2003). "Crime, Inequality and Unemployment", *American Economic Review*, 93(5), 16.
- Candan, T. (2008). "Danıştay Kararlarında Vergi Suçu Algılaması", *Vergi Sorunları Dergisi*, Gelirler Kontrolörleri Derneği, Yıl:31, Sayı:233, şubat, 56.
- Carmichael, F.; Ward, R. (2001). "Male Unemployment and Crime in England and Wales", *Economics Letters*, 115.
- Centel, N.; Zafer, H. ve Çakmut, Ö. (2007). *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*. Beta Yayınları. İstanbul.285.
- Centel, N.; Zafer, H.; Çakmut, Ö. Y. (2011). *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Beta Yayınları. İstanbul. 342-371.
- Chadwick, Bruce A.; Top, Brent L. (1993). "Religiosity and Delinquency Among LDS Adolescent", *Journal For Scientific The Study of Religion*, Mar93, Vol.32, Issue 1, 52.
- Cheong, S.; Wu, Y. (2013). *Inequality and Crime Rates in China*, University of Western Australia, Economic Discussion/Working Papers, No. 13.11, 31-32.
- Clark, John B. (1899). *The Distribution of Wealth: A Theory of Wages, Interest and Profits*, 3. (<http://www.econlib.org/library/Clark/clkDWtoc.html>).
- Clark, J. M. (1951). "Distribution", *Readings in the Theory of Income Distribution*, (Eds.) Irwin R. D., Homewood, 61.

- Cochran, John K.; Wood, Peter B. (1994). "Is The Religiosity Delinquency Relationship Spurious? A Test of Arousal and Social Control Theories", *Journal of Research in Crime&Delinquency*, Vol.31, Issue 1, 93.
- Cohen, L. E., Felson, M. (1979). "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach", *American Sociological Review*, C.44, S.4, 589.
- Coştu, Y. (2012). "Toplumsallaşma ve Din", *Din Sosyolojisi*. Ed. Niyazi Akyüz, İhsan Çapcıoğlu, Ankara, Grafiker Yayınları, 375-376.
- Cox, O. C. (1950). "Max Weber on Social Stratification: A Critique", *American Sociological Review*, C.15, S.2, 229.
- Cömertler, N.; Kar, M. (2007). "Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-ekonomik Belirleyicileri; Yatay Kesit Analizi", *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 62(2), 37-57.
- Croall, H. (1998). *Crime and Society in Britain*, Longman Pub., London, 103-105.
- Çabuk, A.; Balcılar, M. (1998). "What Does A Unit Root Mean? The Statistical and Economic Interpretation Of Unit Root Processes With A Survey Of Unit Root Test", *Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, Çukurova University, Special Issue on Econometrics, 8, 289- 332.
- Çakmak, C. (2015). "Suçun Belirleyicileri Olarak Başlıca Ekonomik Risk Faktörleri", *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2015, Cilt:15, Yıl:15, Sayı: 4, 15: 134.
- Çiftçi, B.; Bahar, O. (2005). "Ekonomik Kriz-Suç İlişkisine Teorik ve Ampirik Bir Yaklaşım: Muğla Örneği", *İktisat İşletme ve Finans*, C. 20, S. 227, 116-121.
- Çubukçu, M.; Ayhan, İ. (2007). "Suç ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış; Literatür Taraması", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 1-37.
- Daly, M.; Margo, W. ve Shawn, V. (2001). *Income Inequality and Homicide Rates In Canada and United States*, *Canadian Journal of Criminology*, Vol.43, Issue 2, 222.

- Delogu, T. ve Soyaslan, D. (1989-1990). Suç Genel Tarihinde Alet, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.41, S.1-4, 59-61.
- Demirbaş, T. (2005). Kriminoloji. Seçkin Kitapevi. Ankara. 2. Baskı.132.
- Deutsch, J.; Uriel, S. ve Joseph, T. (1992). Crime and Income Inequality: An Economic Approach, Atlantic Economic Journal, Vol.20, N.4, 46.
- Dinler, Z. (2002). Mikro Ekonomi. Ekin Kitabevi. 14. Baskı. Bursa.
- Dinler, Z. (2005). İktisata Giriş. Ekin Kitabevi. 11. Basım. Bursa.
- Dinler, V. ve İçli, T. (2012). “Suç Yoksulluk Etkiselliği (Isparta Cezaevi Örneği), idc.sdu.edu.tr/tammetinler/demokrasi/demokrasi48.pdf.
- Divitçioğlu, S. (1982). Değer Üretim ve Bölüşüm. Ar Basım Yayım ve Dağıtım. İstanbul.
- Doğan, C.; Tek, M. (2007). Türkiye'de Gelir Dağılımının Toplanma Oranı Yöntemiyle Analizi, *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar*, 95-100.
- Donay, S. (2008). Ceza Mahkemesinde Yargılanan Vergi Suçları. Beta Basım A.Ş..İstanbul.
- Dooley, C. P. (1991). “Marshall’s Parable of the Meteoric Stones: Rent, Quasi-Rent and Interest” American Journal of Economics and Sociology, Vol:50, No:2, April, 197.
- Dornbusch, R. (2003). “Görülmemiş Bir Refah Yüzyılı”. (Çeviren: Metin Toprak). Kapitalizm ve Küresel Refah. (Editör: Ian Vasquez). Liberte Yayınları. 1. Baskı.
- Dönmezer, S. (2001). *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler*. İstanbul. Beta Basım Yayım
- DPT [Devlet Planlama Teşkilatı] (2001). “*Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyon Raporu*”, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT:2599 ÖŞK:610, Ankara, 3-76.

- Durusoy, S.; Köse, S. ve Karadeniz, O. (2008). “Başlıca Sosyo Ekonomik Sorunlar Suçun Belirleyicisi Olabilir mi? Türkiye’de Deliller Arası Bir Analiz”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(23), 172-203.
- Edizdoğan, N.; Taş, M. (1993). Vergi Ceza Hukuku. Ekin Kitapevi. Bursa.
- Elveren, A. Y.; Galbraith, J. K. (2009). “Pay Inequality in Turkey in the Neo-Liberal Era: 1980-2001,” European Journal of Comparative Economics, 6(2), 177-206.
- Emniyet Genel Müdürlüğü (2002). Suç ve Suçlu Profili. Ankara. Araştırma No:26. APK yayın No:162. 281.
- EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı (2006). AB Sürecinde Organize Suçlarla Mücadele. Ed. Alpaslan Çalışkan. Yakup Yılmaz. Zeki Bal. Mahmut İzgi Matbaacılık. Ankara. 14.
- Ehrlich, I. (1973). “Participation in Illegitimate Activities: A Theoretical and Empirical Investigation”, The Journal of Political Economy, 81(3), 538-560.
- Elliott, Delbert S.; Suzanne, Aegeton S. ve Rachelle, Canter J. (1999). “An Integrated Theoretical Perspective on Delinquent Behavior”, Youthe Crime, Deviance And Delinquency, Vol.1 (Edit: Nigel South), Ashgate Pub., Aldershot.
- Entorf, H.; Hannes, S. (2000).“ Socio-Economic And Demographic Factors of Crime in Germany: Evidence From Panel Data Of The German States”, International Review of Law and Economics, 75-76.
- Erdoğan, N. (2001). “Türkiye’de Yoksulların Kültürel Temsilleri Üzerine”, İstanbul, Toplum ve Bilim, Sayı:89, 9.
- Ergül, E. (1998). Karaparanın Aklanması ve Suçları. Adalet Yayınevi. Ankara. s.3.
- Ergül, E. (2008). “Küresel Köyde Yolsuzluk”, Gümrük Dünyası Dergisi, s.50, <http://www.gumrukkontrolor.org.tr/Yayinlar/Dergiler/50/7.html>, Erişim 12.05.2019.

- Erkan, R.; Bağlı, M.; Sümer, F. ve Ünver, M. (2002). ‘Sosyal Çevrenin Sokak Çocukluğuna Ve Çocuk Suçluluğuna Etkisi’, *1.Ulusal Çocuk ve Suç: Nedenler ve Önleme Çalışmaları Sempozyumu*, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı, Ankara.
- Ersoy, A. (1990). İktisadi Düşünceler Tarihi. İzmir. Akyol Nesriyat ve Matbaacılık.
- European Comission (2010). "Poverty and Social Exclusion Report". Brüksel.
- Fajnzylber, P.; Lederman D. ve Loayza N. (1998). Determinants of Crime Rates in Latin America and The World: An Empirical Assessment, Washington, DC: World Bank, 3.
- Fajnzylber, P.; Lederman D. ve Loayza N. (2002a). “Inequality and Violent Crime”, *Journal of Law and Economics*, Vol. 45, 25.
- Fajnzylber, P.; Lederman D. ve Loayza N. (2002b). “What Causes Violent Crime”, *European Economic Review*, Vol. 46, 1349.
- Fleisher, B. M. (1966). “The Effect of Income on Delinquency”. *The American Economic Review*, 56(1/2), 118-137.
- Freeman, R. B. (1991). “Crime and the Employment of Disadvantaged Youths”, *National Bureau of Economic Research*, 3875.
- Giddens, A. (2006). *Sosyoloji*. (Editörler: Cemal Güzel, Hüseyin Özel). Ankara. Ayraç Yayınevi.
- Gillani, S. Y. M.; Rehman, H. U. and Gill, A. R. (2009). “Unemployment, Poverty, Inflation and Crime Nexus: Cointegration and Causality Analysis of Pakistan”, *Pakistan Economic and Social Review*, Vol. 47, No. 1, 79- 98.
- Giorgi, G. M. (1990). “Bibliographic Portrait of the Gini Concentration Ratio”. *Metron*, XLVIII, n.1-4, 183-221.
- Gottfredson, M.; Travis H. (1998). *A General Theory Of Crime*, Stanford University Press, Stanford, California, 163.

- Göver, İ. H. (2016). From Carrier Pigeons to Twitter, ICWSR-International Conference on the Changingworld and Social Research, Barcelona, Spain, p.3.
- Guerrien, B. (1999). Neo-Klasik İktisat. (Çeviren: E. Tokdemir). İletişim Yayınları. 2. Baskı. İstanbul.
- Güçlü, S.; Bilen, M. (1995). 1980 Sonrası Dönemde Gelir Dağılımında Meydana Gelen Değişmeler, *Yeni Türkiye Dergisi*, 6, 160.
- Gümüş, E. (2004). "Crime in Urban Areas: An Empirical Investigation", Akdeniz Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, S. 7, 98-109.
- Gümüşkaya, H. (1998). "Kara Para Kavramı ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 115, 64-68.
- Gürsel, S., Levent H. ve Selim R. (2000). Türkiye'de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Avrupa Birliği İle Karşılaştırma, TÜSİAD Yayın No:295, İstanbul,178.
- Güvel, E. A. (2004). Suç ve Ceza Ekonomisi. Roma Yayınları. Ankara.
- Grogger J. (1998). "Market Wages and Youth Crime", *Journal of Labor Economics*, 16(4), 757.
- Hacker. S., Hatemi-J. A. ((2011) A bootstrap test for causality with endogenous lag length choice: theory and application in finance *Hournal of economic studies* vol 39.2, 144-160
- Hatemi J. (2003). A new method to choose optimal lag order in stable and unstable VAR models. *Applied economics letters* 10, 135-137.
- Haçikoğlu, M. (2011). "Bölgesel ve Küresel Gelir Eşitsizliği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 38.
- Hamitoğulları, B. (1986). "Çağdaş İktisadi Sistemler". Strüktürel ve Doktrinal Bir Yaklaşım. Savaş Yayınları. 4. Bası. Ankara.

- Hill, G. (2001). "The Immiseration of the Landlords: Rent in a Kaldorian Theory of Income Distribution", Cambridge Journal of Economics, 482-483.
- Hipp, J. R.; Yates, D. K. (2011). "Ghettos, Thresholds and Crime: Does Concentrated Poverty Really Have An Accelerating Increasing Effect On Crime", Criminology, Vol. 49, No. 4, 955-968.
- Hirschi, T. (1998). "Social Bond Theory", Criminological Theory: Pastto Present: Essential Readings, Los Angeles, Roxbury, 224.
- Hollander, S. (1987). Classical Economics. Basil Blackwell. Oxford.195-196.
- Huang, C. C.; Laing, D. ve Wang, P. (2004). "Crime and Poverty: A Search-Theoretic Approach", International Economic Review, Vol. 45, Iss.3, 914.
- İşığışok, Ö. (2014). İstihdam ve İşsizlik. Dora. 2.Baskı. Bursa.
- İçli, T. G. (1993). Türkiye'de Suçlular, Sosyo Kültürel ve Ekonomik Özellikleri, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 83.
- İçli, T. G. (2007). Kriminoloji. 7 Baskı. Seçkin Yayınları. Ankara.
- İçli, T.; Altay, A.; Başpınar, T. ve Bahtiyar, M. (2011). "Türkiye'de Hükümlü Profili: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler", Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 90-271.
- İmrohoroğlu, A., Merlo A. ve Rupert, P., (2004). "What Accounts for the Decline in Crime", International Economic Review, Vol. 45, No. 3, 723.
- Jones, I. C. (2001). İktisadi Büyüme Giriş. (Çeviren: S. Ateş ve İ. Tuncer). Literatür Yayınları. 1. Baskı. İstanbul.
- Kanlı, N. K.; Alpaslan, İ. B. (2011). İstihdam ve Arz Dengesizliği: Mesleği veya Mekânı Değiştirmeli mi? Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Sosyal Politika Çalışmaları Merkezi, 94.
- Karabulut, A. (2007). "Türkiye'deki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği", Uzmanlık Tezi, İŞKUR, 3.

- Karadeniz, O., Köse, S. ve Durusoy, S. (2007). “Türkiye’de Eğitimin Getirileri ve Finansmanı”. Editör: O. Karadeniz. Avrupa Birliği Yolunda Türkiye’de Eğitim ve Beşeri Sermaye. Gazi Kitapevi. Ankara. 79-122.
- Karakayalı, H. (1997). Ekonomi Kuramı. İzmir. Bilgehan Matbaası.
- Karakayalı, H. (2005). *Makro Ekonomi*. Emek Matbaası. Manisa.
- Kawachi, I.; Bruce, Kennedy P. ve Richard, Wilkinson G. (1999). “Crime: Social Disorganization and Relative Deprivation”, *Social Science & Medicine* Vol.48, 720.
- Kazgan, G. (1993). İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi. Remzi Kitabevi. 6. Basım. İstanbul.
- Kelly, M. (2000). “Inequality and Crime”, *The Review of Economics and Statistics*, 530-539.
- Kennedy, Bruce P.; Ichiro, K.; Deborah, P.; Kimberly, L. ve Vanita, G. (1998). “Social Capital, Income Inequality and Firearm Violent Crime”, *Soc. Sci. Med.* Vol.47, No.1, 7-8.
- Kızılçelik S.; Erjem Y. (1996). Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü. İzmir. Saray Kitabevleri.
- Kızmaz, Z. (2003). “Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), 279-304.
- Kızmaz, Z. (2004). “Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt14(sayı 2), 301.
- Kızmaz, Z. (2010). “Din ve Suç: Cezaevinde Hükümlü Bulunan Bazı Suçluların Dindarlık Durumları”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Eylül, S. 16, 52.
- Kızmaz, Z. ve Bilgin, R. (2012). Hırsızlık: Suçlular, Nedenler ve Dinamikleri, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 135-276.

- Kirişçi, K. (2014). Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınavı, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü, 30.
- Koca, M. (2002). "Yağma Cürmünün Kimi Suçlardan Ayrımı". Ömer Teoman'a 55.Yaş Günü Armağanı. Beta Yay. İstanbul.
- KOM (2011). Kaçakçılık ve Organize İşlerle Mücadele 2011 Raporu. Ankara KOM Yayınları, 55.
- Kposowa, A. (2001). "Unemployment and Suicide: A Cohortanalysis of Social Factors Predicting Suicide in the US National Longitudinal Mortality", Study Psychological Medicine, 31, 135.
- Kuştepli, Y.; Halaç, U. (2004). "Türkiye'de Genel Gelir Dağılımının Analizi ve İyileştirilmesi" *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 6, S. 4, 143-160.
- Kutupyıldızı Düşünce ve Bilgi Topluluğu Merkezi. (2007). Bir Sosyal Olgu Olarak Yolsuzluk, Kutupyıldızı Yayınları, Ankara, Haziran 2007, s.63.
- Küçükkaya, A. (2002). Alnından Vurulanlar-Beyaz Enerji Dosyası. Alan Yayınları. İstanbul.
- Larson, David B. ve Johnson, Byron R. (1998). "Religion: The Forgotten Factorin Cutting Youth Crime and Saving At Risk Urban Youth", www. Manhattan-institute.org/ ,p.22.
- Lochner, L. ve Moretti E. (2004). "The Effect Of Education On Crime: Evidence From Prison Inmates, Arrests, And Self-Reports" *American Economic Review*, Vol: 94, No: 1, 155-189.
- Loftin, C.; Hill, R. H. (1974). "Regional Subculture and Homicide: An Examination of the Gastil-Hackney Thesis", *American Sociological Review*, C.39, S.5, 714-724.

- Maingot, A. P. (1994). "Confronting Corruption in the Hemisphere: A Sociological Perspective", Journal of Interamerican Studies and World Affairs, 36(3) Special Issue, 57.
- Malthus, T. R. (1815). An Inquiry in to the Nature and Progress of Rent, (<http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/malthus/rent>).
- Marshall, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü. 2. Baskı. (O. Akınhay ve D. Kömürcü Çev.). Ankara. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Martinez, J. R. ve Lee, M. T. (2000). "On Immigration and Crime" in G. La Free, (Ed), The Nature of Crime: Continuity and Change, Vol: 1, Criminal Justice 2000, National Insitute of Justice, Washington, 485-524.
- Menger, C. (1871). Principles of Economics, 146. (<http://mason.gmu.edu/~tlidderd/menger/>).
- Miethe, Terance D. ve Meier Robert F. (1994). Crime and Its Social Context, State University of New York Press, Albany, 65-172.
- Nilsson, A. (2004). Income Inequality and Crime: The Case of Sweden, Institute for Labour Market Policy Evaluation, Working Paper, No. 2004:6, 28.
- Nye, J. S. (1967). "Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis", American Political Science Review, C.61, S.2, 417-418.
- Okur, V. (1972). Psiko-Sosyal İnceleme ve Deneme "Neden Öldürüyorlar". Eskin Matbaası. İstanbul. 68-80.
- Öçal, T. (1981). Genel Ekonomi. Ankara. Doruk Matbaacılık.
- Özbek, V. Ö. (2008). TCK İzmir Şerhi Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı. C. 2, Ankara.
- Özer, F. (2008). Çivi Yazılı Hukuk Metinlerinde Suç ve Ceza, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 7-10.
- Özgüven, A. (2005a). İktisadi Düşünceler-Doktrinler ve Teoriler. 3. Baskı. İstanbul. Filiz Kitabevi.

- Özgüven, A. (2005b). İktisat Bilimine Giriş. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı. İstanbul. Filiz Kitabevi.
- Öztürk, N.; Göktolga Z. G. (2010). “Yoksulluk ve Gelir Bölüşümünü Belirlemede Kullanılan Ölçütler”, *Bütçe Dünyası Dergisi*, Sayı 34, 2010/2, 3-25.
- Öztürk, N. (2012). *Dış Ticaret Kuram Politika Uygulama*, Ekin Basım Yayın. 1. Baskı. Bursa.
- Öztürk, N. (2017). *Gelir Dağılımının İktisadi Analizi*. Ekin Basım Yayın Dağıtım. 1. Baskı. Bursa.
- Park, M. S. (1998). “The Cambridge Theory of Income Distribution: A Partial Critique”, *Review of Political Economy*, Volume 10, Number 3, 281.
- Pazarlıoğlu, V.; Turgutlu, T. (2007). “Gelir, İşsizlik ve Suç: Türkiye Üzerine Bir İnceleme”, *Finans Politik&Ekonomik Yorumlar*, 44(513), 63-70.
- Pehlivan, M. S. (2009). *Gelir Dağılımı Eşitsizliğine Devletin Müdahale Araçları: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Örneği*, 28.
- Peterson, Wallace C. (1976). *Gelir İstihdam ve Ekonomik Büyüme*, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları: 145, Çeviren: Servet Mutlu, Eskişehir, 452.
- Petterson, T. (1991). “Religion and Criminality: Structural Relationships Between Church Involvement and Crime Rates in Contemporary Sweden”, *Journal for Scientific The Study of Religion*, Sep91, Vol.30, Issue 3, 279-280.
- Phillips, P. C. B. (1987). “Time Series Regression With A UnitRoot”, *Econometrica*, Vol. 55, No. 2, 277-301.
- Phillips, P. C. B.; P.Perron (1988). “Testing For A Unit Root in Time Series Regression”, *Biometrika*, Vol. 75, No.2, 335-346.
- Pınar, A. (2006). *Maliye Politikası*. Naturel Yayıncılık. Ankara. s.287.
- Polat, O. (2004). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, Seçkin Yayınları, Ankara.

- Pridemore, W. A. (2011). "Poverty Matters: A Reassessment of the Inequality-Homicide Relationship in Crossational Studies", British Journal of Criminology, Vol. 51, No. 5, 739.
- Primoğlu, B.; Dağdemir, Ö. (1988). "Türkiye'de Planlı Dönemin Başlangıcından Günümüze Kadar Gelir Dağılımındaki Gelişmeler", Eskişehir Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, Kasım 1988, 184.
- Raphael S.; Winter-Ebmer R. (2001). "Identifying the Effect of Unemployment on Crime", Journal of Law and Economics, 44(1), 260-262.
- Ricardo, D. (1997). Ekonomi Politiiğin ve Vergilendirmenin İlkeleri, (Çeviren: T. Ertan), Belge Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, s.57.
- Richard, Alan J.; Bell, David C. ve Carlson, Jerrey W. (2000). "Individual Religiosity, Moral Commitmenty, and Drug User Treatment", Journal For Scientific The Study of Religion, Jun2000, Vol.39, İssue 2, 241.
- Reiman, J. (1990). "The Rich Get Richer and the Poor Get Prison", New York, Macmillian Publishing Company,124.
- Sapançalı, F. (2003). Sosyal Dışlanma. İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi İİB Fakültesi Yayını.
- Sarı, R. (2005). *Gelir Dağılımı, Yoksulluk ve İstihdam*, Düzce Valiliği ve DPT Ortak Basımı, 54.
- Sato, Y.; Tabata, K. ve Yamamoto, K. (2008). Technological Progress, Income Inequality and Fertility Journal of Population Economics, 21(1), 135-157.
- Savaş, V. (1997). İktisadın Tarihi. Liberal Düşünce Topluluğu Yayını. İstanbul.
- Savaş, V. (2000). *Piyasa Ekonomisi ve Devlet*. Liberte Yayınları. 2. Baskı. Ankara.
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Uzun Vadeli Strateji (2001). Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 27.6.2000 tarihli 119 uncu Birleşiminde onaylanmıştır, 56-63.

- Sevim, Y.; Soyaslan, Y. (2009). “Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri: Elazığ Örneği”, Polis Bilimleri Dergisi, C. 11, S. 3, 30-37.
- Sevüktekin, M.; Nargeleçekenler, M. (2010). Zaman Serileri Analizi. 1.baskı. Nobel Yayınları. Ankara.
- Seyidoğlu, H. (2006). *İktisat Biliminin Temelleri*. C.I Güzem Can Yayınları. No: 21. İstanbul.
- Shoemaker, Donald J. (1990). Theories of Delinquency: An Examanation of Explanations of Delinquent Behavior, Oxford Univ. Pub. U.S.A, 188.
- Siegel, Larry J. (1989). Criminology. West Publishing Company. USA. 163-208.
- Smith, A. (1997). Ulusların Zenginliği. (Çeviren: A. Yunus, M. Bakırcı). Alan yayıncılık. 2. Baskı. İstanbul.
- Soroka, Michael P.; George Bryjak J. (1995). Social Problems: A World at Risk, Allyn And Bacon Pub., USA, 262.
- Soyaslan, D. (1998). Kriminoloji. 2. Baskı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları. No:526. Ankara.
- Soyaslan, D. (2003). Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri). Genişletilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları. Ankara.
- Steinmann, J. (2003). Theories sur la Distribution des Revenus, Lausanne, 6-9. (www.hec.unil.ch/amattei/revenu.doc).
- Şahin, H. (2010). *İktisada Giriş*. Bursa. Ezgi Kitabevi.
- Şanlıoğlu, Ö. (2011). Sosyal Refah Devletinin Dünü Bugünü ve Geleceği: Almanya Örneği. Detay Yayıncılık. Ankara.
- Şen, G.; Ünal, S. (2003). “Orman Suçlarının Nedenleri Üzerine Bir Araştırma (Karadere Orman İşletme Müdürlüğü Örneği)”, Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, (2003): 1-2, 41-51.

- Şen, E. (2015). Hırsızlık Suçları, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara Barosu Dergisi, 3, 322.
- Şenses, F. (2001). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. İletişim Yayınları. 3. Baskı. İstanbul.
- Şenyüz, D. (2008). Vergi Ceza Hukuku. 4. Baskı. Ekin Yayınevi. Bursa.
- Şeyhanlıoğlu, M. E. (2010). “Hırsızlık Suçu”. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 13.
- Taner, F. G. (2013). Türk Ceza Hukukunda Cinsel Özgürlüğe Karşı Suçlar. Ankara. (Cinsel), 377.
- Taş, K.; Gürler, A. (2010). “Din ve Suç İlişkisi Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma”, *Journal of Islamic Research*, 22(1), 12-15.
- Taşçı, K. (2007). Bilgi Ekonomisinin Kuramsal Çerçevesi, XXI. “Türkiye’de İnternet” Konferansı, 317-318.
- TDK (2005). Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara. 1023.
- Tekin, C. (2015). “Suç ve Meslek İlişkisi Üzerine Bir Kuramsal Model Çalışması”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 38-40.
- Theil, H. (1972). *Statistical Decomposition Analysis: With Applications in the Social and Administrative Sciences*, Amsterdam-London: North Holland Publishing Company.
- Toda, H. Y.; Yamamoto, T. (1995). “Statistical Inference in Vector Autoregression with Possibly Integrated Processes”, *Journal of Econometrics*, Volume 66, 225-250.
- Tolstoy (2012). *Din Nedir*. Çev.: Sevil İnan Sönmez. Akvaryum Yayınları. İstanbul.
- Toroslu, N. (2005). *Ceza Hukuku Genel Kısım*. Savaş Yayınevi. Ankara.
- Tsushima, M. (1996). “Economic Structure and Crime: The Case of Japan”. *Journal of Socio-Economics*. 25(4). 497-502.

- Torun, İ. (2003). Endüstri Toplumunun Oluşmasında Etkili Olan İktisadi ve Sınai Faktörler. C.Ü., İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 183.
- Tuncer, M.; Esen, A. (2000). Vergi ve Vergi Cezası Uyuşmazlıkları. Maliye Postası Yayınları. Ankara.
- Turhan, S. (1993). Vergi Teorisi ve Politikası. Filiz Kitapevi. İstanbul.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2008). *Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı. Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-6*. Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası. Ankara. 55.
- Türk Dil Kurumu. Erişim: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5901e391aad1b3.91564879
(14.05.2019)
- Türk, İ. (1989). *Maliye Politikası*. Gözden Geçirilmiş 8. Baskı. Sevinç Yayınevi. Ankara.
- TÜRKİYE KAMU-SEN (2010). Gelir Dağılımı Adaletine Yönelik Ekonomik Politikalar. Ankara: Kamu-Sen Arge Merkezi. 21.
- TÜSİAD (2000). Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk. Avrupa Birliği İle Karşılaştırma. Yayın No: TÜSİAD-T/2000-12/295. 30.
- Uğur, A. (2013). “Denizli Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçların Mekânsal Analizi”. Polis Bilimleri Dergisi, C. 15, S. 2, 9-30.
- Uğuz, A. (2016). Liberalizmde Güvenlik Kavramı ve Uluslararası Güvenliğe Getirilen Çözümler. V. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı II. Isparta, DOI: [dx.doi.org/10.12658/TLCK.5.2.B006](https://doi.org/10.12658/TLCK.5.2.B006), 89-90.
- UNDP (1997). Human Development Report 1997, New York: Oxford University Press, 2-5.
- Ulusoy, A. (2003). *Maliye Politikası*. Derya Kitabevi. 2. Baskı. Trabzon.
- Ulusoy, K. (2004). “Ülkemizdeki Yolsuzluklara Genel Bir Bakış ve Bunlarla Mücadelede Çözüm Yolları”.
http://www.turkhukusitesi.com/makale_121.htm, Erişim 13.05.2019.

- Uysal, Y. (2007). “Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Bağlamında Gelir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:9, Sayı:2, 248-292.
- Vold, G. B. (1979). *Theoretical Criminology*. 2nd Ed., New York: Oxford University Press. 138.
- Wieser, F. V. (1892). *The Theory of Value*, 6-10. (<http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/wieser/value.txt>).
- Witt, R.; Clarke, A. ve Fielding A. (1999). “Crime and Economic Activity: A Panel Data Approach”, *British Journal of Criminology*, 39(3), 391-392.
- World Bank (2017). *World Development Indicators: Improved Sanitation Facilities (% of Population With Eccess)*. Washington, (<http://databank.worldbank.org>);
- www.ekodialog.com
- Yalvaç, G. (2007). *Ceza ve Yargılama Hukuku Yasaları*. T.C. Anayasası. TCK, CMK. CGTİK ve İlgili Mevzuat.6.Baskı. Ankara: Adalet Yayınları. 117.
- Yamak, N. ve Topbaş, F. (2005). “Suç ve İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisi”.14 üncü İstatistik Araştırma Sempozyumu Bildirileri. 5–6 Mayıs. Ankara. 714.
- Yavuz, N. Ç. (2014). *Finansal Ekonometri*. 1.baskı. Der Yayınları. İstanbul. 304-305.
- Yıldız, Z. (2004). “Eğitim Düzeyi ile Suç Türü Arasındaki İlişkinin Araştırılması”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (38), 278-291.
- Yıldız, R.; Öcal, O. ve Yıldırım, E. (2010). “Suçun Sosyoekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, sayı:36, Ağustos-Aralık 2010. 15-31.
- Yılmaz A. ve Güneş, S. (2006). “Türkiye’de Şehir Asayiş Suçları: Dağılım Ve Başlıca Özellikleri”, *Milli Eğitim Dergisi*, S. 170 (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/170/170/ali%20yilmaz.doc> Erisim Tarihi: 01.05.2019).

Yorulmaz, Ö.; Yakut, S. G. (2017). “Türkiye’de Suç Oranını Etkileyen Sosyoekonomik Faktörlerin İncelenmesi: Path Analizine Dayanlı Yaklaşım”. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt.9, Sayı.1, Haziran 2017, 321.

Young, T. R. (1988). “Theories of Crime; Crimes of Theorists”, (www.tryoung.com), 126.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, madde 21/1-2.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, madde 81/1.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, madde 86/2.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, madde 105/1-2.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, madde 141/1-2.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, madde148/1-2-3.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, madde 252/3.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, madde 235/1-2-3-4-5.